

Τίτλος Πτυχιακής: Επιστημονικές και πολιτισμικές κατασκευές της ομοφυλοφιλίας στο πλαίσιο της Ναζιστικής Ιατρικής: Ευγονισμός, Κοινωνική Υγιεινή, Ιατρικοποίηση Ομοφυλοφιλίας

Φοιτήτρια: Αβραμίδου Αγγελική

Α Επόπτρια: Αθηνά Αθανασίου

Β Επόπτρια: Ιωάννα Λαλιώτου

ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2004

**ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ & ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ
ΕΙΔΙΚΗ ΣΥΛΛΟΓΗ «ΓΚΡΙΖΑ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ»**

Αριθ. Εισ.: 4098/1
Ημερ. Εισ.: 09-11-2004
Δωρεά: Συγγραφέα
Ταξιθετικός Κωδικός: ΠΤ – ΙΑΚΑ
2004
ΑΒΡ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	1-4
Α. Η ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΗΣ ΕΥΓΟΝΙΚΗΣ ΣΚΕΨΗΣ ΩΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΥ ΠΕΔΙΟΥ (ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΑΓΓΛΙΑΣ):	
I. ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ	5-7
II. « ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗ» ΤΗΣ ΒΙΟΛΟΓΙΑΣ.....	8-11
III. ΟΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ- ΙΔΕΟΛΟΓΙΚΕΣ ΠΡΟΕΚΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΕΥΓΟΝΙΣΜΟΥ ΚΑΙ Η ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ ΠΛΑΝΩ ΣΤΙΣ « ΖΩΕΣ ΠΟΥ ΔΕΝ ΑΞΙΖΟΥΝ» (ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΑΜΕΡΙΚΗΣ).....	12-18
Β. ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΕΣ ΚΑΤΑΣΚΕΥΕΣ ΤΗΣ «ΟΜΟΦΥΛΟΦΙΛΙΑΣ»:	
I. « ΙΑΤΡΙΚΟΠΟΙΗΣΗ ΟΜΟΦΥΛΟΦΙΛΙΑΣ.....	19-37
II. ΕΘΝΙΚΑ ΠΡΟΤΥΠΑ ΑΝΔΡΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΤΗΣ «ΟΜΟΦΥΛΟΦΙΛΙΑΣ»	38-46
Γ. Η ΔΙΩΞΗ ΤΩΝ ΟΜΟΦΥΛΟΦΙΛΩΝ ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ- ΣΟΣΙΑΛΙΣΜΟΥ:	
I. ΤΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΠΟΛΙΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ.....	47-49
II. Η ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ ΤΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ.....	50-56
III. Η ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΤΟΥ ΝΕΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ ΚΑΙ Η ΑΣΚΗΣΗ ΒΙΑΣ ΣΤΟ ΣΩΜΑ ΤΟΥ «ΑΛΛΟΥ»	57-60
ΕΠΙΛΟΓΟΣ.....	61

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η εργασία αυτή βασίστηκε σε βιβλιογραφικό υλικό, έντυπο και ηλεκτρονικό από το χώρο της κοινωνικής ανθρωπολογίας και της ιστορίας. Στόχος της εργασίας ήταν να μελετήσω πώς κατασκευάστηκε η ομοφυλοφιλία ως ετερότητα και η φυσιогνωμία του ομοφυλόφιλου ως «άλλου». Σύμφωνα με το Michel Foucault η φιγούρα του ομοφυλόφιλου εμφανίστηκε το 19^ο αιώνα. Την εποχή της βιομηχανοποίησης και της κυριαρχίας των εθνών-κρατών παρατηρούμε το πολλαπλασιασμό των Λόγων γύρω από την σεξουαλικότητα και το σώμα. Με την εγκαθίδρυση του επιστημονικού πεδίου της σεξολογίας, η σεξουαλικότητα γίνεται αντικείμενο μελέτης, διευρύνεται η επιστημονική γνώση σχετικά με το ζήτημα της ομοφυλοφιλίας και ορίζονται οι σύγχρονες αντιλήψεις για την σεξουαλικότητα.

Η επιστήμη της σεξολογίας έπαιξε καθοριστικό ρόλο στο να ονοματίσει και να υποδείξει ποιος είναι ο ομοφυλόφιλος και να βοηθήσει να αποτραπεί η διάδοση της στο σύνολο του πληθυσμού. Η ιατρικοποίηση της ομοφυλοφιλίας, δηλαδή η θεώρηση της ως ιατρικό πρόβλημα και η παθολογικοποίηση της δηλαδή η εννοιολόγηση της ως διανοητική ασθένεια και έμφυτη ανωμαλία, εντάσσεται σ' ένα ευρύτερο πλαίσιο ευγονικών προσπαθειών να ενθαρρυνθεί η υγιεινή αναπαραγωγή του πληθυσμού, και να αποθαρρυνθούν οι ακατάλληλες σεξουαλικές συζεύξεις.

Η επιστημονική κατασκευή του ομοφυλοφιλικού τύπου συνδέθηκε ιστορικά με την εκστρατεία για την ενθάρρυνση της υγιούς ετεροφυλοφιλίας ανάμεσα στους λευκούς, και με τους ευγονικούς φόβους ότι τα άτομα με ομοφυλοφιλικές επιθυμίες μπορεί να βρίσκονται παντού. Ο ευγονισμός νομιμοποίησε τον έλεγχο και την παρέμβαση στις βιολογικές διαδικασίες του πληθυσμού όπως την αναπαραγωγή και το επίπεδο υγείας. Ο προσδιορισμός του σωστού γάμου, η προώθηση της επιθυμητής γονιμότητας και η εξασφάλιση της υγείας του έθνους αποτέλεσαν την κινητήρια δύναμη επιβολής της βιο-εξουσίας.

Στοχεύοντας στη διερεύνηση της σχέσης μεταξύ της ιστορίας της σεξουαλικότητας και των διαδικασιών μετασχηματισμού των πολιτικών ελέγχου του πληθυσμού η εργασία μου επικεντρώθηκε στο παράδειγμα της δίωξης των ομοφυλόφιλων από τον εθνικό-σοσιαλισμό. Στα πλαίσια διαλόγου και συνεργασίας του επιστημονικού-ιατρικού χώρου και του κόμματος του εθνό-σοσιαλισμού, η μαζική δίωξη των ομοφυλόφιλων αποτέλεσε προσπάθεια ελέγχου και πειθάρχησης της ανθρώπινης σεξουαλικότητας. Η δίωξη των ομοφυλόφιλων, την περίοδο διακυβέρνησης του Εθνικού Σοσιαλισμού, αποτελεί ένα ζήτημα για το οποίο οι

διαθέσιμες πηγές είναι περιορισμένες. Τα αρχεία του « *Κεντρικού Γραφείου για την καταπολέμηση της ομοφυλοφιλίας και της έκτρωσης*» (Central Office for the Combating of homosexuality and abortion) του Reich δεν έχουν εντοπιστεί και οι αυτό-βιογραφίες είναι σπάνιες.¹ Οι επιζώντες των στρατοπέδων συγκέντρωσης ήταν απρόθυμοι να εξομολογηθούν την ομοφυλοφιλία τους δημοσίως καθώς η παράγραφος 175, που νομιμοποιούσε την ποινική δίωξη των ομοφυλόφιλων, καταργήθηκε μόλις το 1969. Αυτό σημαίνει ότι τα άτομα που χαρακτηρίστηκαν ομοφυλόφιλα από το Ναζιστικό κόμμα, εξακολουθούσαν να υφίστανται τις κυρώσεις του νόμου και την κοινωνική περιφρόνηση και μετά την πτώση του καθεστώτος. Αυτό εξηγεί εν μέρει γιατί η Ναζιστική δίωξη των ομοφυλόφιλων δεν απασχόλησε την κοινή γνώμη και άφησε σχεδόν αδιάφορους τους μελετητές του τρίτου Reich.²

Στα αναρίθμητα βιβλία που έχουν δημοσιευτεί για την περίοδο του Εθνικού Σοσιαλισμού στην Γερμανία, οι αναφορές στην δίωξη των ομοφυλόφιλων είναι ευκαιριακές ή ανύπαρκτες. Ανάμεσα στις υπόλοιπες κοινωνικές ομάδες που χαρακτηρίστηκαν ως «ξένοι», «εκτός της κοινότητας», «Άλλοι» και διώχτηκαν όπως οι Εβραίοι, οι πολιτικοί κρατούμενοι, οι Roma και οι Sinti, οι ομοφυλόφιλοι που φυλακίστηκαν στα στρατόπεδα συγκέντρωσης χαρακτηρίστηκαν ως οι «Άλλοι των Άλλων». Η γενικότερη τάση να προσεγγίζεται η ομοφυλοφιλία ως φυσική, μη-αναπαραγωγική, μια παθολογική κατάσταση και πάντα σε αντιδιαστολή με την ετεροφυλοφιλία, νομιμοποιεί αυτό το χαρακτηρισμό και επιβαρύνει διπλά την μοίρα αυτών των ανθρώπων καθώς ακόμα και σήμερα, η αναφορά στην λέξη «ομοφυλόφιλος» προκαλεί διακρίσεις και οδηγεί στον κοινωνικό αποκλεισμό.

Στο πρώτο κεφάλαιο της εργασίας μου μελέτησα το ιστορικό πλαίσιο μέσα στο οποίο γεννήθηκε η ευγονική σκέψη, τον τρόπο που συγκροτήθηκε ως ανεξάρτητο επιστημονικό πεδίο στην Αγγλία στα τέλη του 19^{ου} αιώνα από τον ιδρυτή της Francis Galton και το συνεργάτη του Karl Pearson, τις κοινωνικο-ιδεολογικές προεκτάσεις του ευγονισμού με αναφορές στο κοινωνικό δαρβινισμό και τις εφαρμογές του ευγονισμού στις Η.Π.Α στα τέλη 19^{ου} αιώνα – αρχές 20^{ου}

Στο δεύτερο κεφάλαιο μελέτησα τις επιστημονικές και πολιτισμικές κατασκευές της ομοφυλοφιλίας. Εξέτασα πώς συγκροτήθηκε η σεξολογία ως επιστημονικό πεδίο μέσα από την ανάλυση του ιατρικού Λόγου γύρω από το ζήτημα της ομοφυλοφιλίας. Διαπίστωσα ότι αν και οι πρώτοι σεξολόγοι (Krafft Ebing, Havelock Ellis, Magnus

¹ Με ελάχιστες εξαιρέσεις όπως το βιβλίο Heinz Heger , *Οι άντρες με το ροζ τρίγωνο : η μαρτυρία ενός ομοφυλόφιλου από τα στρατόπεδα συγκέντρωσης (1939-1945)* , Μαύρη Λίστα , Αθήνα 2000

² Michael Burleigh – Wolfgang Wippermann, *The racial state. Germany 1933-1945*, Cambridge University Press, 1991

Hirschfeld,) θέλησαν να ενισχύσουν την επιείκεια της αστικής τάξης απέναντι στην ομοφυλοφιλία και αυτοαποκαλούνταν κοινωνικοί αναμορφωτές, αυτό που κατάφεραν στο τέλος ήταν να φυλακίσουν τους αποκλίνοντες μέσα στην ανωμαλία, να τους στιγματίσουν ως «θηλυπρεπή» άτομα και τελικά να νομιμοποιήσουν τον έλεγχο της παρεκκλίνουσας σεξουαλικής συμπεριφοράς. Επειδή όμως οι επιστημονικές απόψεις δεν δημιουργήθηκαν σε ένα κοινωνικό κενό μελέτησα και τον τρόπο που η κοινωνία διαμόρφωσε τις απόψεις της σχετικά με την ομοφυλοφιλία. Συγκεκριμένα εξέτασα τον τρόπο με τον οποίο η ανύψωση του ιδανικού της αρρενωπότητας και του ευπρεπισμού ενίσχυσαν ακόμα περισσότερο την διάκριση φυσιολογικό/ αφύσικο, ανώτερος/ κατώτερος , εμείς/ άλλοι. Εκείνοι που ξεχώρισαν να εξολοθρευτούν οι συνεργάτες του Hitler ήταν ακριβώς εκείνοι που η κοινωνία των αστών είχε θεωρήσει ως απειλή.

Το τρίτο κεφάλαιο επικεντρώνεται στην στάση του Ναζισμού απέναντι στην σεξουαλικότητα. Το κόμμα του εθνικού σοσιαλισμού δεν προσπάθησε να κατασκευάσει ένα νέο σύστημα αξιών αλλά ενίσχυσε τις υπάρχουσες αξίες και προκαταλήψεις και βασίστηκε σε διάφορα σκέλη της διανοητικής σκέψης του 19^{ου} αιώνα και περιλαμβάνει τον μετασχηματισμό του κοινωνικού Δαρβινισμού και του ευγονισμού σε «βιο-ιδεολογίες» του ναζισμού. Ο αιώνιος αγώνας για επιβίωση ως βασικός νόμος της ανθρώπινης ύπαρξης βρίσκεται στην καρδιά της ιδεολογίας του Hitler. Το όραμα του να δημιουργήσει μια νέα κοινωνία στην οποία, μόνο τα υγιή και ισχυρά άτομα θα μπορούσαν να επιβιώσουν, οδήγησε στον αποκλεισμό εκατομμυρίων ανθρώπων που θεωρήθηκαν ανάξιοι να ζήσουν. Οι ομοφυλόφιλοι, όπως επίσης και οι Εβραίοι, οι διανοητικά καθυστερημένοι και αυτοί που χαρακτηρίστηκαν ως ακοινωνήτοι θεωρήθηκαν ότι οδηγούν το έθνος στην αυτοκτονία και την ηθική παρακμή. Προκειμένου να λυθεί το πρόβλημα της επιβίωσης αυτές οι κοινωνικές ομάδες έπρεπε να σταλούν στο θάνατο. Τα προγράμματα ευθανασίας και στείρωσεων που επιβλήθηκαν στις παραπάνω κοινωνικές ομάδες, η απαγόρευση των μικτών γάμων καθώς επίσης και η ενθάρρυνση γάμων μεταξύ των ατόμων που ανήκαν στην Άρια φυλή είχαν σαν στόχο την επιβίωση της φυλής.

Ένα από τα ζητήματα που με απασχόλησε σε αυτό το κεφάλαιο ήταν η ανάδειξη της μοναδικότητας του ιστορικού συμβάντος. Το γεγονός ότι στην Ναζιστική Γερμανία για πρώτη φορά εφαρμόστηκαν μέτρα με σκοπό την μαζική εξόντωση ανθρώπων καθιστά το γεγονός μοναδικό. Ακόμα και στην Αμερική ή την Αγγλία που εφαρμόστηκαν μέτρα με σκοπό την καλύτερευση της κοινωνίας μέσα από την

βιολογική βελτίωση των ανθρώπων, δεν εφαρμόστηκαν με την βιαιότητα που συναντάμε στην ναζιστική Γερμανία. Η άσκηση βίας από την πλευρά του ναζιστικού καθεστώτος υπήρξε αναγκαία προϋπόθεση και δικαιολογήθηκε, από την στιγμή που το σώμα του Άλλου, του ξένου θεωρήθηκε κατώτερο, μη- ανθρώπινο και ερχόταν σε πλήρη αντίθεση με το σώμα του νέου Άριου ανθρώπου που οραματιζόταν ο Hitler.

A. Η ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΗΣ ΕΥΓΟΝΙΚΗΣ ΣΚΕΨΗΣ ΩΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΥ ΠΕΔΙΟΥ (ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΑΓΓΛΙΑΣ)

I. ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Βαθιά ριζωμένη στην κοινή κοσμοαντίληψη του 19^{ου} αιώνα, ήταν η ιδέα ότι «το όμοιο μπορεί να παράγει όμοιο», (αν και πολλές φορές αυτό που παρήγαγε ήταν κάτι τελείως διαφορετικό από αυτό που αρχικά επιθυμούσε).³ Αυτή την τάση την συναντάμε και στην λογοτεχνική παραγωγή της εποχής με χαρακτηριστικό παράδειγμα το μυθιστόρημα της Mary Wollstonecraft Shelley “*Frankenstein, or The Modern Prometheus*”. Η συγγραφέας διαπραγματεύεται την αρχέτυπη ιστορία της Δημιουργίας και εκφράζει αυτήν ακριβώς την επιθυμία: την αναπαραγωγή του Εαυτού.⁴

Αν απομακρυνθούμε από τον χώρο της λογοτεχνίας και μεταφερθούμε στο πεδίο του επιστημονικού Λόγου της εποχής, διαπιστώνουμε ότι τα ερωτήματα που απασχόλησαν τους επιστήμονες απηχούν την ιδέα του Μοντέρνου Προμηθέα. Δεν μπορεί ο άνθρωπος να αποφασίσει για την εξέλιξή του και να βελτιωθεί η ανθρώπινη φυλή; Είναι δυνατό να μειωθεί ο αριθμός των ανεπιθύμητων και να αναπαράγουμε τους επιθυμητούς και ικανούς; Επειδή στην βάση αυτών των επιστημονικών ανησυχιών υπάρχει η ιδέα της «δημιουργίας» μέσω της γενετικής βελτίωσης του ανθρώπου και της αντικατάστασης του θεού ως δημιουργού από τον ίδιο τον άνθρωπο, μπορούμε να ισχυριστούμε ότι η ιδέα του Μοντέρνου Προμηθέα παίρνει σάρκα και οστά μέσα από το κίνημα του ευγονισμού.

Στα μέσα του 19^{ου} αιώνα, οι αρχές της ελεγχόμενης διασταύρωσης και της τεχνητής επιλογής αποτελούσαν ένα σώμα γνώσεων που βασιζόταν σε εμπειρικά πειράματα πάνω στα ζώα και τα φυτά. Ήταν ήδη γνωστό, ότι προσεκτικά διαλεγμένες ποικιλίες ζώων και φυτών μπορούσαν να παράγουν ιδιαίτερα δυνατούς γόνους. Ο πρώτος που έθεσε το ζήτημα της γενετικής βελτίωσης του ανθρώπου, ανυποψίαστος σχετικά με τις μετέπειτα ακραίες εφαρμογές των ιδεών του, ήταν ο πολυμαθής Άγγλος Francis Galton, ξάδελφος του Δαρβίνου. Το 1883 εισήγαγε τον όρο

³ Kevles D. *In the Name of eugenics: genetics and the uses of human heredity*, σελ 3

⁴ Ο Victor Frankenstein αντιπροσωπεύει τον άνθρωπο της νεωτερικότητας, τον επιστήμονα που κυριεύεται από την εμμονή να παράγει ένα σώμα εν ζωή από διαμελισμένα νεκρά σώματα. Από τα πειράματα που έκανε κατάφερε τελικά να πραγματοποιήσει την επιθυμία του, να εκχωρήσει ενέργεια μέσω του ηλεκτρισμού στην νεκρή σάρκα αλλά το αποτέλεσμα ήταν να γεννήσει ένα τερατόμορφο υποκείμενο.

«ευγονική»* (“eugenics”) για να αναφερθεί στο επιστημονικό εκείνο πρόγραμμα που στόχευε στην ποιοτική αναβάθμιση της ανθρώπινης φυλής μέσω της βελτίωσης της αναπαραγωγής. Είχε ασχοληθεί με διάφορους τομείς συμπεριλαμβανομένης της γεωγραφικής εξερεύνησης, της εγκληματολογίας, της αναπτυσσόμενης επιστήμης της μετεωρολογίας αλλά το πάθος του ήταν τα μαθηματικά, ιδιαίτερα ο τομέας της στατιστικής.

Από το δεύτερο μισό του 19^{ου} αιώνα η επιστήμη αποκτά αυξανόμενη σημασία στην Ευρωπαϊκή κουλτούρα. Τα δραματικά επιτεύγματα των πειραματικών και θεωρητικών επιστημών επέφεραν ένα ορισμένο γόητρο στην επιστήμη. Στο *The New Decalogue of Science* ο Albert Wiggam παρατηρεί: «(ο θεός)... έχει δώσει στα άτομα το μικροσκόπιο, το φασματοσκόπιο, το τηλεσκόπιο, τους δοκιμαστικούς σωλήνες και την καμπύλη του στατιστικού προκειμένου να επιτρέψει στα άτομα να κάνουν τις δικές τους αποκαλύψεις. Αυτά τα όργανα της θείας αποκάλυψης όχι μόνο έχουν προσθέσει μια σειρά από νέες εντολές - ένα εξ ολοκλήρου νέο Δεκάλογο - στον ανθρώπινο ηθικό κώδικα, αλλά τον έχουν εφοδιάσει με την τεχνική για να θέσουν σε ισχύ και τους παλιούς». ⁵

Μια απρόβλεπτη συνέπεια της βιομηχανοποιημένης δημοκρατίας ήταν η δραματική εξάπλωση των ερευνητικών μεθόδων της καταμέτρησης και της ταξινόμησης για όλα τα είδη των πραγμάτων. Παράδειγμα αυτής της τάσης υπήρξε η αντικειμενοποίηση της έννοιας της νοημοσύνης. Στα τέλη του 19^{ου} αιώνα η έννοια της ευφυΐας έγινε αντικείμενο επιστημονικής ανάλυσης, θεωρήθηκε ότι έχει ανεξάρτητη ύπαρξη και ότι μπορεί να μετρηθεί. Με την επινόηση των τεστ I.Q (intelligence quotient) στο γύρισμα του αιώνα και την υποτιθέμενη καταμέτρηση του δείκτη ευφυΐας, οι αριθμοί πρότειναν μια επιστημονική ερμηνεία των διανοητικών διαταραχών και επέτρεψαν την κατηγοριοποίηση των ανθρώπινων τύπων. Ο Ιταλός εγκληματολόγος Cesare Lombroso στα 1876 επιδίωξε να προσδιορίσει τον εγκληματικό τύπο (“criminal type”). Η αναγνώριση των εγκληματιών βασίστηκε πάνω σε μετρήσεις των φυσικών διαστάσεων όπως για παράδειγμα το μέγεθος του κρανίου, της μύτης, των αυτιών.

Ο Galton είχε επηρεαστεί από την τάση της ποσοτικοποίησης της εποχής του και έλεγε χαρακτηριστικά: «Μερικοί άνθρωποι μισούν το ίδιο το όνομα της στατιστικής αλλά εγώ το βρίσκω ενδιαφέρον. Η δύναμή της να διαχειρίζεται

* Από την ελληνική ρίζα ευ+ γόνος που σημαίνει «καλοί απόγονοι»

⁵ D. Kevles, ο.π σελ 68

περίπλοκα φαινόμενα είναι εξαιρετική». ⁶ Διέθετε πλούσια φαντασία στο να προσαρμόζει τις αριθμητικές τεχνικές σε διάφορα επιστημονικά θέματα. Η κλίση του αυτή να μετράει και να ταξινομεί είχε την καλύτερη εφαρμογή της στην πρόοδο των σπουδών της κληρονομικότητας. Παρόλο που δεν μπόρεσε να ρίξει φως στους μηχανισμούς της κληρονομικότητας του ταλέντου και της εξυπνάδας, ήταν ο πρώτος που της έδωσε έναν ορισμό. Στην προσπάθειά του να καταστήσει την ευγονική ανεξάρτητο επιστημονικό πεδίο, προσπάθησε να εξάγει τους νόμους της κληρονομικότητας, διαμέσου της στατιστικής επιστήμης.

Βαθμιαία, οι ιδέες του Galton περί ευγονικής κέρδισαν επαινετική αναγνώριση από την επιστημονική κοινότητα στην Αγγλία και διαδόθηκαν σε ολόκληρη την Ευρώπη και την Βόρεια Αμερική. Τα γραπτά του Karl Pearson – του πιο θερμού υποστηρικτή του Galton- συντέλεσαν στην διάδοση της ευγονικής συζήτησης και στο γύρισμα του 20^{ου} αιώνα η χρήση της λέξης «ευγονική» αρχίζει να εξαπλώνεται στα κοινωνικά στρώματα. Ο Pearson στα 1907 έλεγε χαρακτηριστικά στον 85χρονο πλέον Galton: «Ακούω τις περισσότερες αξιοσέβαστες οικοδέσποινες μεσαιών τάξεων εάν τα παιδιά είναι αδύναμα να λένε: δεν είναι ευγονικός ο γάμος!»⁷

⁶ Daniel Kevles ο.π σελ 17

⁷ Daniel J. Kevles, ο.π σελ. 57

II. «ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗ» ΤΗΣ ΒΙΟΛΟΓΙΑΣ

Στις έρευνές του ο Galton ενδιαφέρθηκε για την καταγωγή αυτού που ονόμαζε «φυσική ικανότητα» (“natural ability”) εννοώντας όλες εκείνες τις πνευματικές ικανότητες και κλίσεις που οδηγούν στην καλή φήμη (“reputation”). Πίστευε ότι θα εντόπιζε την «φυσική ικανότητα» σ’ ένα δείγμα πληθυσμού διακεκριμένων δικαστών, ποιητών, ζωγράφων, μουσικών, πολιτικών. Με βάση τις μελέτες του πάνω σε βιογραφίες διαπρεπών οικογενειών στήριξε τις απόψεις του ότι πολλά μέλη των οικογενειών αυτών συνδέονταν με δεσμούς συγγένειας. Αυτό τον οδήγησε στο συμπέρασμα ότι οι οικογένειες με καλή φήμη είχαν περισσότερες πιθανότητες να παράγουν παιδιά με ικανότητες από ό,τι οι απλές οικογένειες (“ordinary families”). Σύμφωνα με τους ισχυρισμούς του η κληρονομικότητα καθόριζε όχι μόνο φυσικά χαρακτηριστικά αλλά επίσης το ταλέντο και το χαρακτήρα. Πίστευε ότι θα μπορούσε να παράγει μια προικισμένη φυλή ανθρώπων διαμέσου συνετών γάμων ανάμεσα σε διαδοχικές γενιές και ήλπιζε ότι οι ανάξιοι θα απομακρύνονταν ώστε να μην μπορούν να αναπαράγουν το είδος τους.⁸

Ο Galton σαν αποτέλεσμα των μετεωρολογικών ενδιαφερόντων του έδωσε μια διαφορετική προσέγγιση της στατιστικής. Βασιζόμενος πάνω στην δουλειά του Γερμανού μαθηματικού Carl Friedrich Gauss και την διατύπωση που ήταν γνωστή ως «κανονική διανομή» (“normal” or Gaussian distribution) πραγματοποίησε πειράματα πάνω σε μπιζέλια και μελέτησε τα ανθρώπινα κληρονομικά δεδομένα που συγκέντρωσε *συνειδητοποιώντας σύντομα ότι: «οι νόμοι που κυβερνούν την κληρονομικότητα είτε των μπιζελιών είτε των ανθρώπων θα μπορούσαν να αντιμετωπιστούν μαθηματικά με όρους των μονάδων της στατιστικής απόκλισης (statistical deviation)». ⁹ Θεώρησε ότι οι νόμοι της κληρονομικότητας αφορούν μόνο τις αποκλίσεις που εκφράστηκαν στις στατιστικές μονάδες. Κατέληξε στο συμπέρασμα ότι τα χαρακτηριστικά που αποκτάει το άτομο δεν προέρχονται μόνο από την πλευρά των γονιών του αλλά μπορεί να προέρχονται και από τους πολυάριθμους προγόνους του. Υποστήριξε ότι η καταγωγή επιδρά πάνω στους απογόνους μιας γενιάς και τους αναγκάζει να επανέλθουν σ’ αυτό που ονόμαζε

⁸ Daniel J. Kevles, ο.π σελ. 3-4

* Στα 1884 εγκαθιδρύει ένα ανθρωπομετρικό εργαστήριο (*Anthropometric laboratory*). 9000 χιλιάδες άνθρωποι, γονείς μαζί με τα παιδιά τους, προσήλθαν εθελοντικά στο εργαστήριο και καταγράφηκε το ύψος τους, το βάρος τους, η δύναμη της αναπνοής τους, η έκταση του βραχίονα τους. Με βάση αυτά τα στοιχεία ο Galton μελέτησε στατιστικά την ανθρώπινη κληρονομικότητα.

⁹ Daniel Kevles, ο. π σελ. 15

φυλετικό κέντρο (racial center). Αργότερα ο Pearson θα ονομάσει την μαθηματική φόρμουλα του Galton «νόμο της προγονικής κληρονομικότητας» (law of ancestral heredity).

Η μελέτη της κληρονομικότητας του Galton ήγειρε πολλά ερωτηματικά σχετικά με το πρόγραμμα της ευγονικής που ήθελε να εφαρμόσει. Από την έρευνα του προέκυπτε ότι κάθε στοιχείο που μεταβιβαζόταν από γενιά σε γενιά παρέμεινε το ίδιο στον πληθυσμό άρα η εξέλιξη δεν θα μπορούσε να προχωρήσει. Πίστευε ότι ήταν αδύνατο η φυσική ικανότητα μιας φυλής να αλλάξει μόνιμα μέσω της δράσης της επιλογής και ακόμα και τα πιο ικανά στοιχεία εάν επιλέγονταν, δεν θα μπορούσαν να παράγουν μεγάλο βαθμό βελτίωσης. Πίστευε όμως ακράδαντα ότι «η βελτίωση της φυλής επέρχεται μόνο όταν η φύση παρέχει μια ευδιάκριτη και κληρονομήσιμη οργανική αλλαγή, πάνω στην οποία η φυσική επιλογή ή η ευγονική μπορεί να δράσει»¹⁰

Στα 1880 ο Γερμανός ζωολόγος August Weismann στην προσπάθειά του να ανακαλύψει εάν τα χαρακτηριστικά που αποκτάει κανείς κατά την διάρκεια της ζωής του θα μπορούσαν στην πραγματικότητα να κληρονομηθούν, κατέληξε σε συμπεράσματα που επιβεβαίωναν την θεωρία του Galton. Από πειράματα που πραγματοποίησε διαπίστωσε ότι ο οργανισμός αποτελείται από δύο κύτταρα, ένα σωματικό (somatic cell) και ένα κυτταρικό σπέρμα (germ cell). Το κυτταρικό σπέρμα δεν εξελίσσεται αλλά μεταβιβάζεται στις μελλοντικές γενιές . Στην θεωρία του για την σταθερότητα αυτού που ονόμασε “germ plasm” το γενετικό υλικό είναι αδιαπέραστο στις περιβαλλοντικές συνθήκες και άρα η βελτίωση των διανοητικά και φυσικά ελαττωματικών μέσα από την εκπαίδευση ή τα σπορ αποκλειόταν.

Στο βιβλίο του *Natural Inheritance* (1889) που άσκησε μεγάλη επίδραση στην επιστημονική σκέψη, συγκέντρωσε όλα τα αποτελέσματα των ερευνών του σχετικά με την κληρονομικότητα και την στατιστική και παρέθεσε πολλές γνώμες για τις κληρονομικές αρρώστιες, τον αλκοολισμό, την χαρισματική ικανότητα (artistic faculty). Ο Pearson, ενθουσιασμένος από την ευγονική του Galton και λιγότερο από τη στατιστική δουλειά του, διαβάζοντας το βιβλίο του πίστευε ότι η ανθρώπινη εξέλιξη μπορούσε να καθοδηγηθεί με την κατάλληλη επιλογή και προχώρησε την σκέψη του ένα βήμα μπροστά..

Στην προσπάθειά του να υπερασπιστεί την θεωρία της φυσικής επιλογής, ο Pearson προσδιόρισε την εξελικτική βιολογία με στατιστικούς όρους και

¹⁰ Daniel Kevles ο.π. σελ 19

μαθηματικοποίησε τον Δαρβινισμό.¹¹ Επεξεργαζόμενος την εργασία του Galton υποστήριξε ότι η παλινδρόμηση των στοιχείων γίνεται μετά από λίγες γενιές και όχι πολλές γενιές πίσω όπως λανθασμένα πίστευε ο Galton. Συνεπώς, με την επιλεκτική αναπαραγωγή, ένα δοσμένο χαρακτηριστικό μπορεί να κινηθεί σε μια εξελικτική γραμμή, με ευγονική πρόοδο.

Για να εξετάσει τον αρχικό ισχυρισμό του Galton ότι η κληρονομικότητα καθόριζε τη διανοητική ικανότητα, χρησιμοποίησε τα αναπτυσσόμενα στατιστικά μεθοδολογικά εργαλεία. Το συμπέρασμα στο οποίο κατέληξε ήταν ότι «κληρονομούμε το χαρακτήρα των γονιών μας, την ευσυνειδησία τους, την ντροπαλότητα και την ικανότητα όπως ακριβώς κληρονομούμε το ανάστημά τους». Με αυτές τις επιστημονικές εκτιμήσεις ο Pearson κατάφερε να παρουσιάσει ένα ακλόνητο επιχείρημα για την ευγονική. Τροποποιώντας την ιδέα του Galton ισχυρίστηκε ότι ο ανθρώπινος πληθυσμός μπορεί να βελτιωθεί μέσω της βιολογικής διαχείρισης και ότι η πνευματική ικανότητα είναι κληρονομική και άρα μπορεί να εξασφαλιστεί η κοινωνική βελτίωση μόνο μέσα από επιλεκτικούς γάμους.

Η συμβολή του Pearson στην εξέλιξη της ευγονικής σκέψης του Galton ήταν τεράστια. Ο ενθουσιασμός του για έρευνα ήταν ισχυρός και σε συνεργασία με τον βοηθό του τον Weldon, ζωολόγο που έδειξε μεγάλο ενδιαφέρον στην στατιστική μέθοδο του Galton, επινόησε μια καινούργια επιστημονική αρχή, την βιομετρική (biometry). Η βιομετρική συνδύαζε την βιολογία, την στατιστική και την ευγονική και επιδίωκε να προσεγγίσει τις γενετικές παραλλαγές από μαθηματική άποψη. Ο ενθουσιασμός του Pearson για την στατιστική θεωρία πήγαζε από την επιθυμία του να χειριστεί και να παρουσιάσει τις αμοιβαίες σχέσεις διάφορων σκέψεων πάνω στην εξελικτική βιολογία την οποία προσδιόρισε με στατιστικούς όρους.¹² Η διατριβή του με τίτλο “ *Mathematical contribution to the theory of evolution*” επεξηγεί την φύση της στατιστικής δουλειάς του και έθεσε τα θεμέλια των σύγχρονων στατιστικών μεθόδων.

Ο Galton λίγο πριν το θάνατό του, ιδρύει στα 1906 το Galton Laboratory for National Eugenics με σκοπό να καταγράψει τις πιο ικανές οικογένειες με στόχο να εξακρίβωση την κληρονομικότητα της ικανότητας. Μετά το θάνατό του, ο Pearson γίνεται επικεφαλής του Τμήματος της Εφαρμοσμένης Στατιστικής (Department Of Applied Statistics) το οποίο έδωσε ώθηση στις σπουδές του ευγονισμού.

¹¹ D. Mackenzie, *Karl Pearson and the Professional Middle Class*, Annals of science, 36 (1979),σελ . 140

¹² D. MacKenzie, ο.π σελ 140

Κανένας βιολόγος την εποχή εκείνη δεν προσέγγισε το θέμα του από μαθηματική σκοπιά. Οι βιολόγοι της εποχής γνώριζαν λίγα πράγματα για την στατιστική. Κάποιοι είδαν με καλό μάτι την μαθηματικοποίηση (mathematization) της εξέλιξης και της κληρονομικότητας όμως στο σύνολό της η Αγγλοσαξονική επιστημονική κοινότητα αδιαφόρησε ή έδειξε εχθρικότητα σχετικά με την στατιστική προσέγγιση της βιολογίας και τάχθηκε κατά της μαθηματικής ανάλυσης της ανθρώπινης ζωής.

II. ΟΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ – ΙΔΕΟΛΟΓΙΚΕΣ ΠΡΟΕΚΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΕΥΓΟΝΙΣΜΟΥ ΚΑΙ Η ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ ΠΑΝΩ ΣΤΙΣ « ΖΩΕΣ ΠΟΥ ΔΕΝ ΑΞΙΖΟΥΝ» (ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΑΜΕΡΙΚΗΣ)

Οι ιδέες που εξέφρασε το κίνημα του ευγονισμού και τα ζητήματα που απασχόλησαν τους ευγονιστές, προοιωνίζονται από το κίνημα του κοινωνικού δαρβινισμού. Η διατύπωση της θεωρίας της εξέλιξης, η οποία την εποχή εκείνη είχε καταλύσει την κοσμοθεωρία σχετικά με την προέλευση του ανθρώπου, είχε τεράστιο αντίκτυπο στην εξέλιξη της ευγονικής σκέψης. Η κεντρική έννοια της θεωρίας του Δαρβίνου ότι το άτομο είναι ένα προϊόν της φυσικής επιλογής, οδήγησε στην ελπίδα ότι το άτομο θα μπορούσε να συμμετέχει συνειδητά στην εξελικτική διαδικασία. Η ευγονική θα πετύχαινε να χειριστεί την εξέλιξη και να φέρει τη βιολογική πραγματικότητα σε συμφωνία με τα ηθικά ιδανικά των ευγονιστών.

Σύμφωνα με τον κοινωνικό δαρβινισμό, οι άνθρωποι καθορίζονται από την βιολογική τους φύση και η βιολογία υπαγορεύει την μορφή της κοινωνίας. Οι κοινωνικοί δαρβινιστές επικαλούνται την «φυσική επιλογή» για να εξηγήσουν διάφορα κοινωνικά φαινόμενα και βασική θεωρητική υπόθεση των προσεγγίσεων της «φυσικής επιλογής» είναι η ύπαρξη ενός «κανόνα», μιας νομοτελειακής προσταγής. Ο γενικός και αναπόφευκτος αυτός «κανόνας» αποτελεί μια μορφή γενετικού ελέγχου της ανθρώπινης συμπεριφοράς και εφαρμόζεται στην κοινωνία με το αξίωμα της επιβίωσης του ικανότερου. Η άποψη ότι η φύση των ανθρώπων ανάγεται στην βιολογία οδήγησε στην διαφοροποίηση των ανθρώπων και την ιεράρχηση τους με βάση τις βιολογικές τους διαφορές.

Στα 1872 ο Winwood Reade στο βιβλίο του *The Martyrdom of Man* εκφράζει με το πιο χαρακτηριστικό τρόπο τις αντιλήψεις που διαπερνούν την σκέψη των κοινωνικών δαρβινιστών. Ο Winwood βλέπει την ιστορία της ανθρωπότητας ως μια ακατάπαυστη προσπάθεια για πρόοδο. Θεωρεί ότι υπάρχει ένας νόμος που είναι από την φύση του σκληρός και φονικός. Αυτός ο νόμος ρυθμίζει την ζωή και τους παραγωγικούς νόμους της ανάπτυξης. «Σε όλα τα πράγματα», ισχυρίζεται «υπάρχει βίαιη συμπεριφορά, απληστία και φθορά. Από όλα τα ζώα που γεννιούνται μόνο τα πιο ικανά επιβιώνουν και εξαιτίας αυτού του νόμου λαμβάνει χώρα η ανάπτυξη. Ο νόμος της δολοφονίας είναι ο νόμος της ανάπτυξης. Η ζωή είναι μια μακροχρόνια τραγωδία. Η δημιουργία είναι ένα μεγάλο έγκλημα».¹³ Μέσα σ' αυτό το πλαίσιο λόγου,

¹³ Elana Gomei, *From Dr Moreau to Dr Mengele: The Biological Sublime*, Poetics Today, Summer 2000, σελ 410

διαμορφώνεται μια νέα αντίληψη της φύσης ως άπληστης και σκληρής. Η έννοια της φυσικής επιλογής συνέβαλλε στην διαμόρφωση του επιστημονικού επιχειρήματος για την απόρριψη και τον «ξεριζωμό» εκατομμυρίων ανθρώπων που θεωρήθηκαν ακατάλληλοι σύμφωνα με την Δαρβινική λογική.

Επιπλέον, η δαρβινική θεωρία συνέβαλλε στην διαμόρφωση του αξιώματος ότι η σεξουαλική συμπεριφορά εξυπηρετεί τους σκοπούς της αναπαραγωγής και ότι η φυσική επιλογή καθορίζει το ρόλο του αρσενικού και του θηλυκού στην αναπαραγωγή. Αυτό το αξίωμα σήμανε την ύπαρξη μιας φυλογενετικής δομής δύο ανθρώπινων και σεξουαλικών φύσεων, που την συναντάμε σε όλες τις ανθρώπινες ομάδες και παρουσιάστηκε σαν να ήταν ένας σταθερός νόμος της φύσης. Αυτός ο σεξουαλικός διμορφισμός υπήρξε καθοριστικός στην συγκρότηση του επιστημονικού κλάδου της σεξολογίας, η οποία μαζί με τον ευγονισμό, υπήρξαν στην τεχνολογία του σεξ, όπως αναφέρει ο Foucault, οι δύο μεγάλες καινοτομίες του δεύτερου μισού του 19^{ου} αιώνα.

Η Δαρβινική σκέψη και η ανάλυση της κληρονομικότητας τοποθέτησαν το σεξ, σύμφωνα με το Foucault σε μια θέση βιολογικής υπευθυνότητας απέναντι στο είδος. Προκειμένου να επιτευχθεί το αξίωμα της επιβίωσης του ισχυρότερου και να αντιμετωπιστεί η δυσανάλογη αύξηση του πληθυσμού, οργανώθηκε ένα ολόκληρο σύστημα παρεμβάσεων και ρυθμίσεων των γάμων και των γεννήσεων. Με αυτό τον τρόπο για πρώτη φορά στην ιστορία «*το βιολογικό αντανακλάται στο πολιτικό*».¹⁴

Η επιστήμη έγινε μεταφορά για να εξηγήσει γιατί τα πράγματα είναι έτσι όπως είναι. Με το γύρισμα του εικοστού αιώνα οι άνθρωποι προσβλέπουν στην επιστήμη για να εξηγήσουν την προέλευση του ανθρώπινου χαρακτήρα και των θεσμών και για να δώσουν απαντήσεις στα κοινωνικά προβλήματα. Η επιστήμη γίνεται μέρος της ιδεολογικής επιχειρηματολογίας για τις κοινωνικές ανισότητες και ένας τρόπος να ασκηθεί κοινωνικός έλεγχος.¹⁵ Ίσως δεν είναι τυχαίο ότι αυτή η τάση συντελέστηκε ταυτόχρονα με τις αλλαγές στις κοινωνικές τάξεις, την εξάπλωση των πόλεων και των φτωχογειτονιών, την εκβιομηχάνιση, την ανάπτυξη των μεγάλων επιχειρήσεων.

Ο Galton διακατέχονταν από μια βαθιά επιθυμία κοινωνικής βελτίωσης. Δεν πίστευε στην φυσική ισότητα. Θεωρούσε ότι οι άνθρωποι άξιζαν ίση προστασία αλλά όχι ίσα πολιτικά δικαιώματα. Για τον Galton οι επιστήμονες, οι ανώτερες τάξεις είχαν την ικανότητα και διέθεταν αστική αρετή ώστε να αποτελέσουν την βάση ενός

¹⁴ Michel Foucault, *Ιστορία της σεξουαλικότητας*, τόμος 1, εκδόσεις Ράππα, 1978, σελ 174

¹⁵ Robert N Proctor, ο. π σελ 12-13

βιολογικού προγράμματος με σκοπό την δημιουργία μιας κοινωνίας «άξιων».¹⁶ Δεν είναι τυχαίο ότι οι πιο ένθερμοι υποστηρικτές του ευγονικού κινήματος ήταν άνθρωποι που ανήκαν στις ανώτερες τάξεις και αντιλαμβάνονταν την ανθρώπινη αξία με ικανότητες που οι ίδιοι θεωρούσαν ότι κατέχουν.

Στα τέλη του 19^{ου} αιώνα, η στατιστική δήλωνε τους αριθμούς που συγκέντρωνε το κράτος και εξυπηρετούσαν στην διαμόρφωση δημόσιας πολιτικής. Η πρακτική της στατιστικής αποτέλεσε κυρίως τη συσσώρευση των κοινωνικά χρήσιμων αριθμητικών στοιχείων όπως τους δείκτες του πληθυσμού. Η στατιστική μπόρεσε να δείξει τις αλλαγές, να σχεδιάσει τις τάσεις, να επισημάνει τα προβλήματα. Τα ποσοστά γέννησης και γονιμότητας, η διάρκεια ζωής, όλα μπόρεσαν να σχεδιαστούν για να παρουσιάσουν τις τάσεις του πληθυσμού. Επιπλέον η στατιστική είχε παρουσιάσει την γρήγορη και σταθερή αύξηση στην αναλογία της εξαθλίωσης, της εγκληματικότητας, της τρέλας στο σύνολο του πληθυσμού. Αποκάλυψε ότι αυτές οι δυστυχίες αυξάνονται και χειροτερεύουν κάθε χρόνο. Η κοινωνία πάντα γνώριζε την πορνεία, την εγκληματικότητα, τον αλκοολισμό και τις αρρώστιες αλλά δεν κατείχε το βάρος της στατιστικής πληροφορίας, που τώρα παρουσίαζε αριθμητικά το μέγεθος του προβλήματος.

Ο Pearson θεωρούσε επικίνδυνη την δημογραφική ροπή καθώς παρατηρούσε την δυσανάλογη αύξηση των ανίκανων (unfit) έναντι των ικανών. Ο ίδιος διακατέχονταν από τις δικές του προκαταλήψεις όσον αφορά την ανθρώπινη τελειότητα (fitness). Εξίσωσε όπως ο Galton την ικανότητα με τη διάπλαση και τη διανοητική δυνατότητα, και υπέθεσε ότι επικεντρώνεται ιδιαίτερα στις ανώτερες τάξεις. Για τον Pearson ο ακατάλληλος ήταν ο αλκοολικός, ο τρελός, ο εγκληματίας, ο διανοητικά ελαττωματικός, ο φυματικός, ο άστεγος. Θεώρησε υπεύθυνους για την υπερβολική αύξηση των κοινωνικά ανεπιθύμητων, τους φιλελεύθερους και κατά την γνώμη του μέτρα όπως ο σταθερός μισθός, το οκτάωρο, η δωρεάν ιατρική περίθαλψη, η μείωση της παιδικής θνησιμότητας ενθάρρυναν την αύξηση της ανεργίας, του εκφυλισμού και της πνευματικής και φυσικής αδυναμίας.

Στα 1901 ο Pearson κηρύσσει την αναπαραγωγή των ικανότερων μείζον εθνικό θέμα και ταυτόχρονα θέτει το ζήτημα της πολιτικής του πληθυσμού. Σε γράμμα που στέλνει στον Galton αναφέρει ότι η Βρετανία χρειάζεται χρήσιμες συμβουλές κάτι που θα έκανε τους ανθρώπους να σκεφτούν για την ανάγκη της χώρας πάνω στο ζήτημα της γονιμότητας.¹⁷ Αυτό που επιθυμούσε ο Pearson ήταν να

¹⁶ Daniel J. Kevles, ο.π σελ 9

¹⁷ Daniel Kevles, ο.π σελ 57

προκαλέσει στον πληθυσμό μια νέα αίσθηση σεξουαλικής ευθύνης. Θεωρούσε ότι για να κρατηθεί ένα έθνος δυνατό πνευματικά και φυσικά θα πρέπει η εκάστοτε νέα γενιά να προέρχεται από τα πιο ικανά μέλη της προηγούμενης γενιάς. Η πρόοδος και η δύναμη συνδέθηκε με έννοιες όπως η «υγεία», « υγιεινή» και η γενετική αξία εξισώθηκε με την κοινωνική θέση. Ο Pearson υπήρξε θερμός υποστηρικτής του κοινωνικού Δαρβινισμού και τόνισε την ανάγκη να επέμβει το κράτος προκειμένου να σταματήσει ο υποτιθέμενος «εκφυλισμός» του ανθρώπινου είδους.

Τα ζητήματα του εκφυλισμού, της αναπαραγωγής των αδύναμων και του διαφορετικού ρυθμού γεννήσεων που εμφανίζονται στην ευγονική συζήτηση στις αρχές του 20^{ου} αιώνα αποτέλεσαν τη βάση για την χάραξη μιας σειράς πολιτικών μέτρων τόσο στην Αγγλία όσο και στην Αμερική και συνέβαλλαν στην αντιμετώπιση των εγκληματιών, των διανοητικά άρρωστων, των Εβραίων και των μαύρων ως άτομα που δεν άξιζαν να ζήσουν. Τα μέτρα που πήραν οι κυβερνήσεις βασίστηκαν στις ευγονικές έρευνες που πραγματοποιήθηκαν προκειμένου να διεξαχθούν οι αρχές της κληρονομικότητας και αφορούσαν κυρίως την μεταναστευτική πολιτική, τα προγράμματα στείρωσεων, την απαγόρευση γάμων μεταξύ συγκεκριμένων κοινωνικών ομάδων. Όσο μακριά και αν ήταν οι ευγονιστές από το ανακαλύψουν τους νόμους της κληρονομικότητας, εκείνο που κατάφεραν να ανακαλύψουν γρήγορα το μεταχειρίστηκαν στην πράξη. Η εφαρμογή των θεωριών του ευγονισμού στην πράξη αποτέλεσε ουσιαστικά τη βάση των προγραμμάτων μαζικής εξόντωσης που ακολούθησε το τρίτο Reich.

Πρέπει να διευκρινίσουμε ότι στην Βρετανία δεν ήταν όλοι οι ευγονιστές υπέρ της συμμετοχής σε μια πολιτική δράση. Για παράδειγμα ο Pearson αρνούταν να κάνει διαθέσιμες τις έρευνες που διεξαγόταν στο *Galton Eugenics Laboratory* για τη θέσπιση νόμων.¹⁸ Μάλιστα θεωρούσαν ότι οι νόμοι που ψηφίζόταν στην Αμερική ήταν πρόχειροι και βιαστικοί, καθώς αναγνώριζαν ότι η γνώση για την ανθρώπινη κληρονομικότητα βρισκόταν ακόμα σε εμβρυακό στάδιο. Αυτό βέβαια δεν εμπόδιζε καθόλου τους συνεργάτες τους στην Αμερική πόσο μάλλον στην Γερμανία να προχωρήσουν στην εφαρμογή των ευγονικών θεωριών τους. Στην Αμερική η ευγονική πολιτική συνδυαζόταν με την ευγονική έρευνα. Ο ανασχηματισμός της κυβέρνησης σε θέματα διαμόρφωσης δημόσιας πολιτικής εξελισσόταν με την βοήθεια επιστημονικών συμβούλων που προερχόταν από το *Eugenics Record Office* που είχε ιδρύσει ο Davenport.

¹⁸Daniel Kevles, *In the name of Eugenics*., σελ. 104

Ήδη από τα τέλη του 19^{ου} αιώνα στην Αμερική υπήρξαν πέσεις για τη σύνταξη μεταναστευτικών νόμων με σκοπό να περιορίσουν τις μαζικές αφίξεις μεταναστών από την Ασία. Το 1923 κατατίθεται σχέδιο νόμου, που ψηφίζεται το 1924, και στηρίζεται σε βιολογικά και φυλετικά επιχειρήματα που οδηγούν στον αποκλεισμό των ευρωπαϊών μεταναστών. Οι Αμερικανοί ευγονιστές επικεντρώθηκαν στην υποτιθέμενη πνευματική ανεπάρκεια των ανθρώπων από την νοτιοανατολική Ευρώπη βασιζόμενοι στα αποτελέσματα των τεστ I.Q. Οι ευγονικές έρευνες κατέληγαν στο συμπέρασμα ότι όλοι οι μετανάστες είναι βιολογικά κατώτεροι και ότι διακινδυνεύουν το αίμα του έθνους.

Το ζήτημα του γάμου μεταξύ των φρενοβλαβών και των άρρωστων ιδιαίτερα αυτών που έπασχαν από αφροδίσια νοσήματα απέσπασε την προσοχή των ευγονιστών. Το 1914 θεσπίστηκαν νέοι νόμοι σε περίπου τριάντα πολιτείες που ακύρωναν τους γάμους μεταξύ των πνευματικά ανάπηρων και περιόριζαν τους γάμους μεταξύ αυτών που κρίθηκαν ως «ακατάλληλοι», συμπεριλαμβανομένης τα άτομα με αφροδισιακά νοσήματα και μεταβιβάσιμες αρρώστιες και τους αλκοολικούς. Προκειμένου να παντρευτούν τα άτομα έπρεπε να διαθέτουν πιστοποιητικά υγείας από τα ιδρύματα. Επιπλέον, προβλέφτηκε να ακυρώνονται οι γάμοι που πραγματοποιήθηκαν σε πολιτείες που δεν ίσχυαν οι συγκεκριμένοι νόμοι. Η παρέμβαση σε ζητήματα που αφορούσαν τον γάμο ήταν μέρος μιας ευρύτερης προσπάθειας ελέγχου της αναπαραγωγής προκειμένου να εμποδίσουν την διαιώνιση των ακατάλληλων.

Στην Αμερική οι ευγονιστές έπαιξαν κυρίαρχο ρόλο στην θέσπιση νόμων που επέβαλλαν την στειρώση. Τα προγράμματα στειρώσεων λειτουργούσαν προληπτικά προκειμένου να εμποδίσουν την αναπαραγωγή αυτών που θεωρήθηκαν γενετικά ελαττωματικοί. Θεώρησαν ότι το κράτος μπορεί να στερήσει το δικαίωμα της αναπαραγωγής προκειμένου να αποβάλλει το ελαττωματικό πρωτόπλασμα του έθνους και να δώσει ώθηση στην αναπαραγωγή του καλύτερου γενετικά τμήματος του πληθυσμού. Με αυτό τον τρόπο το κράτος θα απαλλασσόταν από το κόστος φροντίδας, επειδή μακροπρόθεσμα η πολιτική αυτή θα μείωνε δραστικά την ανάγκη για τα κρατικά ιδρύματα.¹⁹ Οι πρώτοι νόμοι εμφανίστηκαν ως αποτέλεσμα πολιτικής παρέμβασης στο δικαίωμα της αναπαραγωγής με στόχο να εμποδίσουν τους εγκληματίες και τους διανοητικά ανάπηρους από την αναπαραγωγική διαδικασία.

Ο πρώτος νόμος ψηφίστηκε το 1907 στην πολιτεία της Indiana όπου ο Dr Harry Sharp υποστήριξε μια εκστρατεία για το μέτρο αυτό και ο ίδιος αρχικά

¹⁹ Kevles Daniel, ό.π σελ 48

στείρωσε για ευγονικούς σκοπούς παραβατικά αγόρια προκειμένου να μειώσει τις σεξουαλικές τους ορμές. Μεταξύ το 1907 και 1917 θεσπίστηκαν νόμοι συνολικά σε 15 πολιτείες και επέτρεπε τις στείρωσεις εκείνων που χαρακτηρίστηκαν ως διανοητικά άρρωστοι και ποινικά τρελοί (criminally insane).²⁰ Με αυτό τον τρόπο θα αποτρεπόταν η μετάδοση των κληρονομικών διαταραχών στις επόμενες γενιές. Επιπλέον, οι νόμοι έδωσαν την εξουσία στα κράτη να αναγκάσουν σε στείρωσεις τους εγκληματίες και όσοι ήταν ένοχοι για κάποια ιδιαίτερη παράβαση, όπως ο βιασμός. Η στείρωση έγινε νόμιμη για τους τροφούς δημόσιων ιδρυμάτων που είχαν εγκλειστεί για διάφορους λόγους συμπεριλαμβανομένης τον εθισμό στα ναρκωτικά και τις σεξουαλικές παραβάσεις. Όσοι κρίθηκαν ότι δεν ήταν αυστηρά ηθική με βάση τα πρότυπα ηθικής της αστικής τάξης έπρεπε να υποβάλλονται σε αυτή την διαδικασία. Καθώς αυτά τα άτομα δεν είχαν πολιτικά δικαιώματα και θεωρούσαν ότι ήταν λάθος της φύσης το γεγονός ότι γεννήθηκαν, δεν έπρεπε να έχουν το δικαίωμα να αναπαράγουν το είδος τους.

Οι κρατικοί νόμοι στείρωσης στην Αμερική εφαρμόστηκαν μόνο στους τροφούς των δημόσιων ιδρυμάτων για άτομα με διανοητικά προβλήματα, τα περισσότερα από τα οποία προέρχονταν από τις κατώτερες τάξεις και τις μειονότητες. Στην Βιρτζίνια η συντριπτική πλειοψηφία αυτών που στηρώθηκαν ήταν φτωχοί και οι μισοί από αυτούς ήταν μαύροι. Στην Καλιφόρνια οι μισοί και παραπάνω άντρες που στείρώθηκαν ήταν ανειδίκευτοι εργάτες. Αυτή η τακτική δηλώνει την κοινωνική προκατάληψη των ευγονιστών και την προσπάθεια κοινωνικής ιεράρχησης και διάκρισης με άξονα την βιολογική αξία.

Εξετάζοντας κανείς το ιδεολογικό και κοινωνικό πλαίσιο μέσα στο οποίο αναπτύχθηκε η ευγονική σκέψη εγκαθιδρύοντας ένα καθεστώς αλήθειας αναφορικά με τον Άλλο, παρατηρούμε ότι η ιατρική, και η επιστήμη γενικότερα, εύκολα νομιμοποίησε τον επιστημονικό της Λόγο. Η κυρίαρχη ομάδα καθόρισε την ευρύτερη κουλτούρα της κοινωνίας, νομιμοποιώντας απόψεις για την διαφορετικότητα και ανάγοντάς τις σε θεμελιώδη αρχή της κοινωνίας. Ο επιστημονικός Λόγος αρθρώθηκε στην βάση των δυαδικών αντιθέσεων και χάραξε διαχωριστικές γραμμές που έπρεπε να τηρούνται για την ευημερία του κοινωνικού συνόλου. Όρισε ποιος θα ανήκει σε αυτό το σύνολο και ποιος θα έπρεπε να αποκλειστεί με βάση την βιογενετική του καταβολή. Η δαρβινική θεωρία της φυσικής επιλογής, που όπως είδαμε παραπάνω, άσκησε μεγάλη επιρροή στην επιστημονική σκέψη, επέβαλλε ένα κανονιστικό πρότυπο σχετικά με την αναπαραγωγική διαδικασία. Αξιοματικές αρχές

²⁰ Robert Proctor, σελ 97

αυτών των κανονιστικών προτύπων ήταν η ετεροφυλοφιλία, η αποφυγή επιμειξίας, η αποθάρρυνση γάμων μεταξύ χρόνια ασθενών, εγκληματιών κ.α

Η εφαρμογή των ευγονικών μέτρων με σκοπό να επιτευχθεί η ρύθμιση των βιολογικών διαδικασιών του πληθυσμού, αποτελεί την αφετηρία της άσκησης της βιο-εξουσίας στα τέλη του 19^{ου} αιώνα. Ο προσδιορισμός του σωστού γάμου, η προώθηση της επιθυμητής γονιμότητας και η εξασφάλιση της υγείας αποτέλεσαν την κινητήρια δύναμη επιβολής της βιο-εξουσίας. Η ανάπτυξη της βιο-εξουσίας έθεσε σαν στόχο την προστασία και περιφρούρηση του κοινωνικού συνόλου από εκείνους που θεωρήθηκαν βιολογικά επικίνδυνοι. Μέσα σ' αυτό το πλαίσιο εντάσσεται και η συζήτηση γύρω από το ζήτημα της σεξουαλικότητας και η θεώρηση της ομοφυλοφιλίας ως παραβίαση του ακλόνητου νόμου της φύσης, που οδηγούσε στην υποβάθμιση της αναπαραγωγικής εξέλιξης, την οποία υποστήριζαν με σθένος οι πρώτοι σεξολόγοι.

B. ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΚΑΤΑΣΚΕΥΕΣ ΤΗΣ ΟΜΟΦΥΛΟΦΙΛΙΑΣ

I. «ΙΑΤΡΙΚΟΠΟΙΗΣΗ» ΟΜΟΦΥΛΟΦΙΛΙΑΣ

Η συζήτηση γύρω από την ανθρώπινη σεξουαλικότητα δεν επικεντρώθηκε τόσο στην διατύπωση μιας «γενικής θεωρίας της σεξουαλικότητας» όσο «στην ανάλυση, την ταξινόμηση, την κατονόμαση με την μορφή ποσοτικών ή αιτιολογικών ερευνών»²¹. Οι γιατροί, οι βιολόγοι, οι ανθρωπολόγοι, οι δικαστές που ενεπλάκησαν σ' αυτή την συζήτηση έδωσαν ώθηση μέσα από τις επιστημονικές μελέτες τους στην αναγνώριση και την μέτρηση των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών των ατόμων και στην ταξινόμηση τους σύμφωνα με μια σειρά από σεξουαλικές τυπολογίες.²² Το σεξ έγινε κάτι που μπορούμε να το « διαχειριστούμε, να το εντάξουμε σε συστήματα ωφελείας, να το ρυθμίσουμε για το καλύτερο καλό όλων».²³

Μέσα από την ανάλυση των σεξουαλικών συμπεριφορών, τους παράγοντες που τις καθορίζουν και τις συνέπειές τους, τέθηκαν ζητήματα σχετικά με τα αίτια και τα διαφορετικά χαρακτηριστικά της ομόφυλης επιθυμίας. Η σύναψη ερωτικών σχέσεων μεταξύ ατόμων του ίδιου φύλου αποτέλεσε αντικείμενο μελέτης και στόχος επέμβασης ήδη από τα τέλη του 19^{ου} αιώνα. Η επιστημονική έρευνα στόχευε στο να μάθει όσο το δυνατόν περισσότερα για την ομοφυλοφιλία, η οποία έγινε αντιληπτή ως απειλή για τη διανοητική και αστική υγιεινή. Με τη συσσώρευση της διευρυμένης γνώσης σχετικά με το ζήτημα της ομοφυλοφιλίας, η μελέτη της σεξουαλικότητας έθετε σαν στόχο να βοηθηθούν οι γιατροί στον προσδιορισμό και τη θεραπεία των ατόμων που έπασχαν από έλλειψη σεξουαλικής προσαρμοστικότητας και να βοηθήσει να αποτρέψει τη διάδοση της στο σύνολο του πληθυσμού. Πραγματοποιήθηκε μέσα σε ένα ευρύτερο κοινωνικό πλαίσιο ευγονικών προσπαθειών, να ενθαρρυνθεί η υγιεινή αναπαραγωγή και να αποθαρρυνθούν οι ακατάλληλες σεξουαλικές συζεύξεις μεταξύ των ανθρώπων του ίδιου φύλου.

Στην προσπάθεια να ονοματίσουν και να ελέγξουν την ομοφυλοφιλία «συγκέντρωσαν μια πελώρια πυραμίδα από παρατηρήσεις και φακέλους»²⁴ πάνω στην οποία στηρίχτηκαν οι επιστημονικές προσπάθειες για να διαμορφωθεί ένα

²¹ Michel Foucault *Ιστορία της σεξουαλικότητας: δίψα για γνώση*, εκδ Ράππα, σελ35

²² Jennifer Terry *Anxious Slippages between "us" and "them" a brief history of the scientific search for homosexual bodies*, σελ 129

²³ Foucault ο.π σελ 36

²⁴ Foucault ο.π σελ73

«καθεστώς αλήθειας» γύρω από τα αίτια της ομοφυλοφιλίας. Κεντρική σημασία στην διαδικασία παραγωγής γνώσης γύρω από την ομοφυλοφιλία υπήρξε η εξέταση του σώματος. Ήδη από τα τέλη του 19^{ου} αιώνα η αναζήτηση της καταγωγής της ομοφυλοφιλίας είχε στρέψει το ενδιαφέρον των επιστημόνων στην μελέτη του σώματος. Το σώμα εξετάζεται, αναλύεται λεπτομερειακά για να αναγνωριστούν τα σημάδια εκείνα που αποδεικνύουν τις έμφυτες δομικές ελλείψεις, τις ανώμαλες κλίσεις και τις ασυνήθιστες σεξουαλικές πρακτικές. Αποτέλεσε ένα πεδίο πάνω στο οποίο εγγράφονταν οι επιστημονικές ενδείξεις σχετικά με τις ανώμαλες σεξουαλικές τάσεις και επιθυμίες που προσδιόριζαν ποιος είναι ο ομοφυλόφιλος. Η συστηματική διερεύνηση του σώματος με σκοπό την ανίχνευση και τον εντοπισμό «σημαδιών» σεξουαλικών «ιδιομορφιών» συνέβαλε καθοριστικά στην ανάπτυξη της επιστήμης της σεξολογίας.

Σύμφωνα με τις αντιλήψεις της εποχής το σώμα δεν διαχωρίζονταν από την ψυχή. Αποτελούσε έναν οργανισμό που περιέκλειε όχι μόνο τα βιολογικά χαρακτηριστικά γνωρίσματα αλλά και τα ηθικά, τα διανοητικά και τις φυσικές ικανότητες. Στην περίπτωση της ομοφυλοφιλίας η κλίση προς τις διεστραμμένες τάσεις θεωρήθηκε απόδειξη της έμφυτης ηθικής κατωτερότητας καθώς και της βιολογικής ανεπάρκειας. Αντίθετα, οι εύρωστοι και οι ελεύθεροι από διεστραμμένες συμπεριφορές θεωρήθηκαν βιολογικά υγιείς και ηθικά ορθοί.²⁵ Σύμφωνα με το Foucault, «η περιοχή του σεξ υπάγεται στις διατάξεις για το φυσιολογικό και το παθολογικό».²⁶ Η διάκριση μεταξύ φυσιολογικού και παθολογικού αποτέλεσε έναν μηχανισμό που ενίσχυσε τον έλεγχο και εξασφάλισε την ασφάλεια της κοινωνικής τάξης. Οι γιατροί βασίστηκαν πάνω σ' αυτό το διαχωρισμό και προσδιόρισαν κάθε άτομο ως φυσιολογικό ή ανώμαλο με βάση τα σωματικά χαρακτηριστικά.

Όσον αναφορά την έννοια «ομοφυλόφιλος», προέρχεται από την ιατρική ορολογία, συγκεκριμένα ο Ούγγρος γιατρός Benkert επινόησε τον όρο²⁷ και σταδιακά αντικατέστησε τον παραδοσιακό όρο «σοδομίτη». Η σοδομία είχε χαρακτηριστεί ως αποτρόπαιο αμάρτημα, μια πρόσκαιρη παρέκκλιση, μια περιφρόνηση της φύσης και βρισκονταν στον κατάλογο των πιο σοβαρών αμαρτημάτων δίπλα στην μοιχεία, την αιμομιξία και τον βιασμό. Ενώ ο σοδομίτης, σύμφωνα με τον Foucault, δεν ήταν παρά μια νομική περίπτωση απαγορευμένων πράξεων, «ο ομοφυλόφιλος του 19^{ου} αιώνα έγινε μια προσωπικότητα, μια φυσιογνωμία: ένα παρελθόν, μια ιστορία, μια παιδική ηλικία, μια μορφολογία επίσης μια ανατομία ασυνήθιστη και ίσως με μια

²⁵ Jennifer Terry, ο.π σελ 131

²⁶ Foucault ο,π σελ 87

²⁷ Ο όρος παρεισέφρησε στο λεξιλόγιο των Άγγλων και των Γάλλων το 1890.

μυστηριώδη φυσιολογία. Κανένα από αυτά τα συνθετικά χαρακτηριστικά δεν ξεφεύγει από την σεξουαλικότητά του... Ο ομοφυλόφιλος τώρα είναι ένα είδος». ²⁸

Με την επινόηση νέων λέξεων για τον προσδιορισμό της ομοφυλοφιλικής επιθυμίας άλλαξε και η ιδέα που είχε ο κόσμος γι' αυτήν. Η δημιουργία μιας λέξης αντιστοιχεί με τη δημιουργία μιας υπόστασης, μιας ψυχικής νόσου. Η γέννηση της λέξης «ομοφυλοφιλία» καθόρισε στάσεις και συμπεριφορές της κοινωνίας απέναντι στους ομοφυλόφιλους. Η επέμβαση της ιατρικής του 19^{ου} αιώνα μετέτρεψε τη σεξουαλική συμπεριφορά σε σεξουαλική ταυτότητα. Η σεξολογία δεν ήταν ούτε ουδέτερη ούτε απλώς περιγραφική. Υπαγόρευε πώς έπρεπε να είμαστε, σε τι θα έπρεπε να μοιάζουμε, τι έπρεπε να κάνουμε για να θεωρηθούμε «ομαλά» άτομα. Οι σεξουαλικές δραστηριότητες έγιναν κριτήριο περιγραφής του ατόμου και η σεξουαλική ταυτότητα θεωρήθηκε πεπρωμένο. Το σεξ απέκτησε μια ιδιάζουσα σημασία στην κατασκευή ιδεολογικών, κοινωνικών και πολιτικών πρακτικών. Μία αβλαβής ευχαρίστηση μπορούσε να αποτελέσει την πύλη της κόλασης όταν για οποιοδήποτε λόγο άρχιζε να αποκτά μια σημαντική συμβολική έννοια. ²⁹

Πριν το 1760 η σεξουαλικότητα δεν αποτέλεσε αντικείμενο συζήτησης ανάμεσα στους ψυχιάτρους και τους γιατρούς. Την εποχή εκείνη ο γιατρός Simon Andre Tissot δημοσιεύει το βιβλίο του *L'Onanisme* τονίζοντας τους υποτιθέμενους κινδύνους που επιφέρει ο αυνανισμός. Σύμφωνα με τον Tissot ο αυνανισμός απειλούσε την διάκριση μεταξύ των δύο φύλων, θεωρήθηκε αρρώστια του νευρικού συστήματος (*maladie des nerves*) που προκαλεί όλες τις άλλες φυσικές και πνευματικές αρρώστιες όπως την ηλιθιότητα. ³⁰ Αργότερα ο αυνανισμός θεωρήθηκε ότι οδηγεί στην ομοφυλοφιλία, μια άποψη αρκετά διαδεδομένη που την συναντάμε σε πολλά κείμενα του 19^{ου} αιώνα. Όπως χαρακτηριστικά αναφέρει και ο Foucault «δεν υπήρχε ούτε μια αρρώστια, ούτε μία σωματική διαταραχή που ο 19^{ος} αιώνα να μη φαντάστηκε πως είχε κάποιο ποσοστό τουλάχιστον σεξουαλικής αιτιολογίας». ³¹

Επιπλέον, από τα τέλη του 18^{ου} αιώνα μέχρι την πρώτη δεκαετία του 19^{ου} αιώνα λειτουργούσε μουσείο κέρινων ομοιωμάτων στο Παρίσι, ιδιοκτησία του J.F Bertrand το οποίο παρουσίαζε οπτικά τις καταστροφικές συνέπειες του αυνανισμού. Αναπαριστούσε αυτό που αργότερα έμελλε να αποτελέσει γενική προκατάληψη :

²⁸ Michel Foucault, *Ιστορία της σεξουαλικότητας, η δίψα της γνώσης*, εκδ. Ράππα, σελ. 58

²⁹ Jeffrey Weeks, *ό.π*, κεφ.2, σελ 21

³⁰ George L. Mosse, *Nationalism and sexuality: respectability and Abnormal sexuality in modern Europe*, Howard Fertig, New York, 1985 σελ 28

³¹ Foucault *ό.π* σελ 85

άτομα που αυνανίζονταν με γλωμό πρόσωπο, αδύναμο σώμα και μυαλό, πολύ κοντά στο θάνατο, κουρασμένα από την υπερβολή της σεξουαλικής ευχαρίστησης.³²

Οι γιατροί την εποχή εκείνη δίσταζαν να μιλήσουν για την σεξουαλικότητα επειδή πίστευαν ότι αμαυρώνουν την εικόνα τους καθώς ανήκαν σε ένα ανερχόμενο επάγγελμα. «Οι πρώτοι δημογράφοι και ψυχίατροι... όταν χρειαζόταν να το αναφέρουν έκριναν ότι έπρεπε να ζητήσουν συγγνώμη που αποσπούσαν την προσοχή των αναγνωστών τους σε θέματα τόσο ποταπά και τιποτένια».³³ Ο μόνος ιατρικός χώρος στον οποίο η σεξουαλικότητα έλαβε ιδιαίτερη προσοχή ήταν η δικανική ιατρική (forensic medicine) . Η δικανική ιατρική ενίσχυσε τον έλεγχο που ασκούσαν οι δικαστές και οι ένορκοι στην προσπάθεια τους να επιβάλλουν τους νόμους ενάντια στο σοδομισμό με το να αναπτύσσουν στερεότυπα που χρησιμοποιούνταν για την αναγνώριση των ατόμων που εμπλέκονταν σε τέτοιες δραστηριότητες .³⁴

Στα 1796 ο γιατρός Johann Valentin Muller γράφει το βιβλίο *The outline of forensic Medicine* εξηγώντας τη στάση της ιατρικής απέναντι στους διεφθαρμένους. Όπως οι περισσότεροι γιατροί της εποχής του που έγραφαν σχετικά με την ομοφυλοφιλία, το αντικείμενο του ήταν να βοηθάει το δικαστήριο να αναγνωρίζει τους διεστραμμένους (perverts) ώστε να τους καταδικάζουν. Αυτό που έμελλε να γίνει μια τυποποιημένη προσέγγιση σε τέτοια κείμενα, ήταν να αρχίζει με τις υποτιθέμενες φυσιολογικές αιτίες της ομοφυλοφιλίας και προχωρούσε με το να περιγράφει τα εξωτερικά σημάδια του. Η εξωτερική εμφάνιση πρόδιδε πάντα την ιδιωτική πρακτική της ανηθικότητας.³⁵

Μισό αιώνα αργότερα στα 1850 ο Ambroise Tardieu και ο Johann Ludwig Caspar (ο πιο γνωστός στην δικανική ιατρική της εποχής του στην Γερμανία) που ασχολήθηκαν με το ζήτημα της ομοφυλοφιλίας φάνηκαν να έχουν την ανάγκη να καθορίσουν το νέο τύπο εκφυλισμένου που ερχόταν ενώπιον των δικαστηρίων και να εξετάσουν εάν θα μπορούσαν να θεωρηθούν υπεύθυνοι για τις πράξεις τους. Για πρώτη φορά οι δικανικοί εμπειρογνώμονες βάσισαν την γνώση τους σε πραγματικές περιπτώσεις .Η προηγούμενη σχετική βιβλιογραφία δεν βασιζόταν πάνω σε πρακτικά παραδείγματα αλλά τώρα ο Caspar και ο Tardieu αναφέρονταν στις πολλές περιπτώσεις που παρατηρούσαν στις δίκες, για να διεξάγουν τις έρευνες τους.

Η ποινική ρήτρα για τις ομοφυλοφιλικές πράξεις, από την μεσαιωνική περίοδο μέχρι και την πρώιμη σύγχρονη εποχή, ήταν ο θάνατος. Κάτω από την

³² George L. Mosse ο.π σελ 11

³³ Foucault ο.π σελ 15

³⁴ George L. Mosse ο.π σελ 27

³⁵ George Mosse ο.π σελ 29

επίδραση του Διαφωτισμού και της Γαλλικής Επανάστασης η νομοθεσία άρχισε να γίνεται πιο ελαστική. Καρπός της Γαλλικής Επανάστασης ο «Ναπολεόντειος Κώδικας» (Code Napoleon) νομιμοποίησε το 1810, για πρώτη φορά στα χρονικά της νεότερης ιστορίας, την ομοφυλοφιλία.³⁶ Ορισμένα Γερμανικά κράτη, όπως η Βαυαρία, ακολουθώντας τον Ναπολεόντειο Κώδικα αποποινικοποίησαν την ομοφυλοφιλία στα 1813. Στην Αγγλία όπου ο κώδικας δεν άσκησε επιρροή καταργήθηκε το 1861 ενώ στην Σκωτία μόλις το 1889. Σημαντική εξαίρεση αποτέλεσε η Πρωσία, παλιός εχθρός του Ναπολέοντα, η οποία δεν ακολούθησε το παράδειγμα του Κώδικα. Ενώ το 1851 καταργήθηκε η θανατική ποινή, οι ομοφυλοφιλικές πράξεις τιμωρούνταν με φυλάκιση και απώλεια των κοινωνικών δικαιωμάτων. Αυτή η Πρωσική διάταξη έγινε αργότερα νόμος του Reich στα 1871 με την ενοποίηση της Γερμανίας σαν παράγραφος 175 του νέου ποινικού κώδικα.³⁷ Παρακάτω παραθέτουμε κείμενο της παραγράφου 175 του εγκληματικού κώδικα του Reich του 1871: «1. Ένα αρσενικό που εντρυφεί σε ποινικά άσεμνες δραστηριότητες με άλλο αρσενικό ή επιτρέπει τον εαυτό του να συμμετέχει σε τέτοιες δραστηριότητες θα τιμωρείται με φυλάκιση. 2. Εάν ο συμμετέχων βρίσκεται σε ηλικία κάτω των 21 και εάν η παράβαση δεν είναι σοβαρή, το δικαστήριο μπορεί να εξαιρεί την ποινή της φυλάκισης» .³⁸

Στα 1860 ο Γερμανός δικηγόρος Karl Heinrich Ulrichs αρχίζει τις δημοσιεύσεις σχετικά με τις σεξουαλικές προτιμήσεις προς άτομα του ίδιου φύλου . Η εργασία του υπήρξε καθοριστική καθώς εισήγαγε πολλές καινοτομίες στην θεωρία για την έλξη προς το ίδιο φύλο και συνέβαλλε στην χειραφέτηση της ομοφυλοφιλίας την οποία ονόμασε «ουρανισμό» (uranism). Ο Ulrichs περιέγραψε τους «ουρανιστές» ως τρίτο φύλο στους οποίους τα χαρακτηριστικά του φύλου ήταν αντίστροφα. Οι ουρανιστές έλεγε ήταν “*an anima muliebris in corpore virili inclusa*”, «μια γυναικεία ψυχή μέσα σε αντρικό σώμα». Ο στόχος του ήταν να συμβάλλει όχι τόσο στην σεξουαλική φυσιολογία αλλά στην νομική μεταρρύθμιση. Φοβόταν ότι η επικείμενη ενοποίηση της Γερμανίας θα οδηγούσε σε επέκταση του νόμου της Πρωσίας σε όλη την Γερμανία και ανέπτυξε την θεωρία του για να αποτρέψει την εισαγωγή της νέας διάταξης. Υπερασπίστηκε την ηθική νομιμότητα των σεξουαλικών σχέσεων μεταξύ των Ουρανιστών και θεωρούσε ότι δεν ήταν ορθό η πλειοψηφία των ετεροφυλόφιλων να κατασκευάζει την κοινωνία αποκλειστικά ως τέτοια. Επέμενε όχι

³⁶ Heinz Heger, *Οι άντρες με το ροζ τρίγωνο*, Μαύρη Λίστα, Αθήνα 2000, εισαγωγή σελ 15

³⁷ George Mosse ο.π σελ 28

³⁸ Michael Burleigh and Wolfgang Wippermann, *The racial State Germany 1933-1945*, Cambridge university press, 1991, σελ. 184

απλά στην νομική αποποινικοποίηση του ουρανισμού αλλά επίσης στην νομιμότητα τέτοιων σεξουαλικών σχέσεων.³⁹

Σύμφωνα με τον Ulrichs οι άντρες ήταν προικισμένοι με ορισμένα αντρικά χαρακτηριστικά γνωρίσματα και ο ίδιος αναγνώριζε εννιά: τα αντρικά γεννητικά όργανα, την έλλειψη στήθους, το μήλο του Αδάμ, το αντρικό σώμα και την φωνή, τα γένια, τις αντρικές συνήθειες και την σεξουαλική επιθυμία για τις γυναίκες. Εξήγησε περαιτέρω ότι κάποια από αυτά τα χαρακτηριστικά απουσίαζαν από τους ουρανιστές. Θεωρούσε την ιδέα των δύο απολύτως αντιθετικών φύλων λανθασμένη. Πάντα υπήρχαν όχι μόνο ερμαφρόδιτοι αλλά και άντρες που είχαν έλλειψη από μερικά ή περισσότερα από τα παραπάνω χαρακτηριστικά. Για τον Ulrichs οι ουρανιστές στερούνταν κάποιες από τις αντρικές ιδιότητες και πίστευε ότι αποτελούσαν ένα τρίτο φύλο.⁴⁰ Επιπλέον, η σεξουαλική ορμή των ουρανιστών σύμφωνα με τον Ulrichs ήταν έμφυτη καθώς αναπτυσσόταν πρόωρα πριν το παιδί διαμορφώσει την σεξουαλική του προτίμηση. Πίστευε ότι το αντικείμενο επιθυμίας των Ουρανιστών ήταν ένα άτομο που ήταν άντρας στο σώμα και την ψυχή και ξαναδιατύπωσε την διχοτομία της γυναικείας και αντρικής επιθυμίας στην θεωρία του για τους ουρανιστές.

Η πρώτη σημαντική συμβολή που ακολούθησε την διατύπωση της θεωρίας του Ulrichs ήταν ένα άρθρο σχετικά με τα « ανάστροφα σεξουαλικά αισθήματα» (sexual contrary feeling) από τον ψυχίατρο Karl Friedrich Otto Westphal που εμφανίστηκε στα 1869. Ο Westphal πρότεινε ένα ψυχοπαθολογικό ερμηνευτικό πρότυπο για να προσεγγίσει την ομοφυλοφιλία. Σύμφωνα με αυτό το μοντέλο οι ομοφυλόφιλοι υποφέρουν από μια έμφυτη παθολογική κατάσταση του σώματος που συνδέεται με διαταραχές του εγκεφάλου και του νευρικού συστήματος. Το κείμενό του είναι κεντρικό στη συζήτηση για την ομοφυλοφιλία επειδή θέτει το θέμα της παθολογίας των αντίστροφων σεξουαλικών αισθημάτων. Είναι ο άνθρωπος που ιατρικοποίησε και έθεσε τους όρους της παθολογίας της σεξουαλικής συμπεριφοράς. Η ιατρικοποίηση, δηλαδή η κατασκευή της ομοφυλοφιλίας ως ένα ιατρικό πρόβλημα με συγκεκριμένες παραμέτρους όπως διάγνωση, αιτιολογία και θεραπεία και η μετάβαση από την εννοιολόγηση της αμαρτίας στην εννοιολόγηση της ασθένειας ή της διανοητικής ασθένειας, συνέβαλλε στην διατήρηση και περαιτέρω ενδυνάμωση της εξουσίας της ιατρικής. Από εδώ και πέρα οι γιατροί θεώρησαν ως δεδομένο τον

³⁹ Gert Hekma , *“A female soul in a male body” : sexual inversion as gender inversion in nineteenth-century sexology*, στο βιβλίο *Third sex, third gender: beyond sexual dimorphism in culture and history*, edited by Gilbert Herdt, Zone Books, New York , 1994 σελ. 218-221

⁴⁰ Germ Hekma ο. π

παθολογικό χαρακτήρα των αντίστροφων σεξουαλικών αισθημάτων και η εξήγηση της σεξουαλικής αντιστροφής εναλλάσσονταν μεταξύ της νευροπαθολογίας και της ψυχοπαθολογίας.

Πολλοί ψυχίατροι γύρω στα 1870 άρχισαν να γράφουν σχετικά με τις σεξουαλικές διαστροφές ακολουθώντας την γραμμή της θεωρίας του Ulrichs, αλλά λίγοι υποστήριζαν ολόψυχα την έκκλησή του για επιείκεια απέναντι στους ομοφυλόφιλους. Ο Rudolf Virchow, ηγετική μορφή στην Γερμανική ιατρική, συμβούλεψε τον υπουργό Δικαιοσύνης να καταργήσει την ποινική δίωξη κατά της σοδομίας και του αυνανισμού καθώς αυτές οι ενέργειες δεν θεωρούνταν από την πλευρά της ιατρικής ότι αποτελούν βλάβη. Αλλά οι περισσότεροι γιατροί ενδιαφέρθηκαν περισσότερο για την παθολογικοποίηση της ομοφυλοφιλίας παρά για την αποποινικοποίηση της σοδομίας.⁴¹

Στα 1870 στην Γερμανία και το 1880 στην Γαλλία και αργότερα σε ολόκληρη την Ευρώπη, η σεξουαλική ψυχοπαθολογία έγινε συρμός στους ψυχιατρικούς κύκλους. Κάθε σημαντική προσωπικότητα δημοσίευε άρθρα και βιβλία σχετικά με αυτό το ζήτημα. Ο Alexander Lacassagne, ο Lombroso, Julien Chevalier (μαθητής του Lacassagne) ο οποίος έγραψε την πρώτη διατριβή για την σεξουαλική αντιστροφή στα 1885, ο Alfred Binet (επινοητής των τεστ IQ και του φετιχισμού ως σεξουαλικής κατηγορίας), ο Valentin Magnan (ο κύριος θεωρητικός της έννοιας του εκφυλισμού) και πολλοί άλλοι ειδικοί πάνω στο ζήτημα της σεξουαλικής διαστροφής συνέβαλαν στην παραγωγή ογκώδους συγγραφικού έργου.

Αρχικά η συζήτηση σχετικά με την πορνεία άνοιξε το δρόμο για την σεξολογία. Κατόπιν, η συζήτηση για την σεξουαλική ποικιλομορφία που θεωρούνταν taboo μέχρι τότε έγινε δημόσιο και πολιτικό ζήτημα. Εξαιτίας της αύξησης των διώξεων για σεξουαλικά εγκλήματα⁴², οι περιπτώσεις της σεξουαλικής διαστροφής παρουσιάζονταν ενώπιον των γιατρών, διαδραματίζοντας με αυτόν τον τρόπο έναν ολοένα και περισσότερο σημαντικό ρόλο στην εγκληματική διαδικασία. Οι πρώτες υποθέσεις σεξουαλικής απόκλισης τράβηξαν την προσοχή των ψυχιάτρων που κλήθηκαν από την αστυνομία και τα δικαστήρια να εκφέρουν ειδικές γνώμες. Ταυτόχρονα, η ιατρική επιστήμη ανέπτυξε ένα ενδιαφέρον για τα κοινωνικά ζητήματα, μέσα στα οποία συγκαταλεγόταν και η διαχείριση της σεξουαλικότητας,

⁴¹ Germ Hekma ο.π σελ 222

⁴² Το πρώτο τρίτο του δεκάτου ενάτου αιώνα περισσότερα από πενήντα άτομα απαγχονίστηκαν με την κατηγορία του σοδομισμού, στην Αγγλία. Μέσα σε ένα χρόνο, 1806, υπήρξαν περισσότερες διώξεις για σοδομία παρά για φόνους, ενώ το 1810 τέσσερις στους πέντε κατάδικους κρεμάστηκαν.

και νέες ειδικότητες καθιερώθηκαν όπως η δημόσια υγιεινή ή ιατρική πολιτική.⁴³ Έτσι, ο μηχανισμός αναγνώρισης και απομόνωσης των ομοφυλόφιλων δικαιολογήθηκε εύκολα ως ζήτημα κοινωνικής υγιεινής.

Η σεξολογία είχε αναπτυχθεί κυρίως στην Γερμανία και την Γαλλία μέχρι το 1890, και έκτοτε συγκροτήθηκε ως επιστημονικό πεδίο σε διεθνές επίπεδο. Ο όρος *Sexualwissenschaft* (σεξολογία) εισήχθη στα 1908 ενώ μέχρι εκείνη τη στιγμή επικρατούσε ο γενικός όρος « σεξουαλική ψυχοπάθεια» (*sexual psychopathy*) που προερχόταν από τον τίτλο του βιβλίου του Krafft-Ebing. Το κύριο αντικείμενο αυτής της επιστήμης ήταν αρχικά η σεξουαλική αντιστροφή, όπως ο υπότιτλος του ίδιου βιβλίου ενδείκνυε, με ιδιαίτερη προσοχή στα αντίθετα σεξουαλικά αισθήματα.⁴⁴

Η εργασία του Krafft- Ebing *Psychopathia Sexualis* εμφανίστηκε στα 1877 και το 1890 μεταφράστηκε στα αγγλικά σημειώνοντας τεράστια επιτυχία καθώς ενθάρρυνε πολλούς άλλους επιστήμονες να ασχοληθούν με το θέμα. Το έργο αυτό αποτέλεσε βασικό εγχειρίδιο της νέας επιστήμης της σεξολογίας, εμφανίστηκε ως μια εγκυκλοπαίδεια των σεξουαλικών παρεκκλίσεων και αυτοσυστήνονταν ως « ιατρικό-δικαστική μελέτη του ανώμαλου». Αντικείμενο της εργασίας ήταν η καταγραφή των διάφορων ψυχοπαθολογικών εκδηλώσεων της σεξουαλικής ζωής του ατόμου.

Στο έργο αυτό ο Αυστριακός ψυχίατρος μελετώντας όλες τις δημοσιευμένες υποθέσεις ισχυρίστηκε ότι η σεξουαλική αντιστροφή ήταν τόσο νευρο-ψυχοπαθολογική κατάσταση όσο και κληρονομική και συνυπήρχε με άλλες παραφροσύνες. Η ομοφυλοφιλία αποτέλεσε ένα ζωντανό σημάδι του μοντέρνου εκφυλισμού και ο ομοφυλόφιλος θεωρήθηκε ότι υπέφερε από νευρικές αναταραχές. Διέκρινε τέσσερις τύπους εγγενών ομοφυλόφιλων όπως οι ερμαφρόδιτοι και οι αμφισεξουαλικοί, οι οποίοι δεν προσδιορίζονταν από θηλυπρεπή χαρακτηριστικά, και τρεις τύπους επίκτητης ομοφυλοφιλίας όπως η περίπτωση των διαφυλικών (*transsexual*) στους οποίους τα θηλυπρεπή χαρακτηριστικά ήταν εμφανή.⁴⁵ Θεωρούσε ότι οι ομοφυλόφιλοι δεν είχαν μια ολοκληρωμένη ανάπτυξη όπως τα κανονικά ετεροφυλόφιλα άτομα αλλά είχαν σταματήσει σε ένα κατώτερο στάδιο ανάπτυξης όπως συνέβαινε και με τα ερμαφρόδιτα άτομα. Ο ερμαφροδιτισμός σε ένα άτομο ήταν σημάδι μιας καθυστερημένης εξελικτικής διαδικασίας, επειδή όσο πιο μικρή ήταν η διαφοροποίηση μεταξύ των γυναικείων και των αντρικών χαρακτηριστικών τόσο πιο χαμηλά βρίσκονταν στην κλίμακα εξέλιξης. Τα άτομα που εκδήλωναν μη

⁴³ Germ Hekma ο π σελ 223

⁴⁴ Germ Hekma ο.π σελ 224

⁴⁵ Gert Hekma ό.π σελ 226

σαφή σεξουαλικά χαρακτηριστικά θεωρήθηκαν ότι είναι κατώτερα και εκφυλισμένα γι' αυτό και οι ομοφυλόφιλοι σύμφωνα με τον Krafft –Ebing θεωρήθηκαν ως «ημιτελές» είδος που χαρακτήριζε επίσης τους «πρωτόγονους» και τους εγκληματίες.⁴⁶

Στις πρώιμες συζητήσεις σχετικά με την αναγνώριση των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών γνωρισμάτων της ομοφυλοφιλίας, οι γιατροί έδιναν έμφαση στην εξερεύνηση του σώματος και στην αναζήτηση αξιόπιστων αποδείξεων που θα διέκριναν τους ομοφυλόφιλους από τα φυσιολογικά- ετεροφυλόφιλα άτομα. Ο Krafft-Ebing ισχυρίζονταν ότι μπορούσε να αναγνωρίσει τους ομοφυλόφιλους από φυσικά σημάδια εκφυλισμού και αναζητούσε να εντοπίσει στάσεις, πόζες, χειρονομίες, χαρακτηριστικά διαστάσεων και θεωρούσε ότι η ομοφυλοφιλία είναι μια αρρώστια όπως ο σαδισμός και ο μαζοχισμός.

Χαρτογράφησε το ομοφυλοφιλικό σώμα με πολλούς τρόπους και εφόσον παρατήρησε ότι η γενετική ανατομία δεν παρουσίαζε σημάδια ερμαφροδιτισμού ούτε ήταν σπουδαία πίστεψε ότι η σεξουαλική ευθύνη για την ομοφυλοφιλία εντοπίζεται στις νευρώσεις και ότι είναι μια διαταραχή του εγκεφαλικού κέντρου που ελέγχει τα γενετικά και αναπαραγωγικά όργανα. Έγραψε ότι οι νευρώσεις αφυπνίζονται και συντηρούνται από τον αυνανισμό και θα μπορούσαν να οδηγήσουν σε ακραίες περιπτώσεις σεξουαλικής νευρασθένειας. Στην συνέχεια όμως ισχυρίστηκε ότι αυτή η ζημιά δεν είναι ορατή στον οργανικό ιστό αλλά γίνεται αντιληπτή μόνο από την παρακολούθηση της συμπεριφοράς του ομοφυλόφιλου.⁴⁷

Όμως αξίζει να σημειωθεί ότι με το πέρασμα του χρόνου και τις περαιτέρω έρευνες η στάση του απέναντι στους ομοφυλόφιλους άλλαξε. Στα 1901 σ' ένα άρθρο που δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα *Jahrbuch*, εφημερίδα που κυκλοφορούσε κάτω από την αιγίδα του Magnus Hirschfeld (δες παρακάτω) παραδέχτηκε ότι η ομοφυλοφιλία ήταν έμφυτη και δεν αποτελούσε μια παθολογική κατάσταση.⁴⁸ Επιπλέον, ισχυρίστηκε ότι η σεξουαλική διαστροφή δεν αποτελούσε ευθύνη των ομοφυλόφιλων γι' αυτό άξιζαν τον οίκτο και όχι τη χλεύη. Θεώρησε, σε αντίθεση με ό,τι ισχυρίζονταν παλιότερα, ότι ήταν συμβατή με την διανοητική τελειότητα και τα ομοφυλόφιλα άτομα μπορούσαν να αναπτύξουν πνευματικές ικανότητες.⁴⁹

Όπως η ομοφυλοφιλία προκαλεί την εξασθένηση του νευρικού συστήματος έτσι και ο αυνανισμός σύμφωνα με τον Krafft-Ebing επιφέρει τη νευρασθένεια, που

⁴⁶ Jennifer Terry ό.π σελ 135

⁴⁷ Jennifer Terry, ό.π, υποσ.26, σελ 165

⁴⁸ Gert Hekma ό. π σελ 227

⁴⁹ George Mosse ό. π σελ 38

θα μπορούσε να επιδεινωθεί περαιτέρω στην ομοφυλοφιλική διαστροφή. Αυτή η άποψη, όπως αναφέρθηκε παραπάνω, αποτέλεσε κοινό τόπο ανάμεσα στους γιατρούς της εποχής. Τόσο η ομοφυλοφιλία όσο και ο αυνανισμός θεωρήθηκαν μη παραγωγικές πρακτικές που οδηγούν στην εξασθένηση της ζωτικότητας του αντρικού σώματος. Η πρακτική των δύο διαστροφών θεωρήθηκε πορεία χωρίς επιστροφή, αφήνοντας το άτομο σε μία κατάσταση ψυχικής αδυναμίας με αποτέλεσμα να καθίσταται αδύνατη η αποκατάσταση της υγείας του μέσα από τις ετεροφυλοφιλικές σχέσεις.⁵⁰ Οι σεξουαλικές λειτουργίες του ατόμου για τον Krafft-Ebing αλλά και για όλους τους σύγχρονους του θεωρήθηκαν ότι ασκούν επιρροή πάνω στην ανάπτυξη του χαρακτήρα του. Έτσι θεωρούσε όσους αυνανίζονται δειλούς, με έλλειψη αυτοπεποίθησης και ισχυρίζονταν ότι η αρρενωπότητα και η αυτοδυναμία είναι ιδιότητες που δεν θα ανέμενε κάποιος από το αυνανιζόμενο άτομο.

Επιπλέον, καθώς όλα τα ψυχιατρικά κείμενα της εποχής συνδύαζαν τις συντηρητικές σεξουαλικές συνήθειες με την επιστημονική άποψη με σκοπό την προαγωγή του ετεροφυλοφιλικού γάμου και της αναπαραγωγής ο Krafft-Ebing ισχυρίζονταν ότι « εάν ένα πολιτισμένο όν δεν μπορεί να ελέγξει τις σεξουαλικές του ορμές σύμφωνα με τις απαιτήσεις της κοινωνίας, τότε η οικογένεια και το κράτος, τα θεμέλια της ηθικής και νομικής τάξης, θα πάσουν να υπάρχουν» και επίσης ότι «η υλική και ηθική καταστροφή του έθνους και της κοινότητας επέρχεται από την ακολασία, την πολυτέλεια και την θηλυπρέπεια».

Η πίστη στην ύπαρξη μιας υγιούς ανθρώπινης φύσης που απειλείται από την έκβαση της μοντέρνας κοινωνίας, έδωσε ώθηση σε πολλούς επιστήμονες να ασχοληθούν με την ανθρώπινη σεξουαλικότητα. Η άποψη αυτή εκφράστηκε και από τον Havelock Ellis, τον πιο διάσημο Βρετανό συγγραφέα σε θέματα σχετικά με την σεξουαλικότητα. Στο *Studies in the Psychology of sex*, το πιο σημαντικό έργο που εξέδωσε και τεράστιο σε όγκο καθώς αποτελούνταν από εφτά τόμους, πρόσφερε μια συνοπτική περιγραφή των σεξουαλικών συμπεριφορών και αντιλήψεων, ταξινομώντας τις μορφές σεξουαλικότητας που υπάρχουν στην φύση.

Στο συγκεκριμένο βιβλίο διατύπωσε την άποψη ότι το σεξ δεν ήταν απλά «το μέσο για να διατηρηθεί και να ενισχυθεί η ανθρώπινη φυλή αλλά αποτελούσε το θεμέλιο πάνω στο οποίο πρέπει να δημιουργηθούν όλα τα όνειρα του μελλοντικού κόσμου».⁵¹ Το σεξ αποτελούσε κατά την άποψή του μια ισχυρή δύναμη που κατέκλυζε και εμπλούτιζε την ζωή και αποτελούσε το κλειδί για την εκπλήρωση της

⁵⁰ Jennifer Terry ό.π σελ 132-133

⁵¹ Jeffrey Weeks, *Sex, Politics and society: the regulation of sexuality since 1800*, κεφ. 8, σελ 149

ζωής. Βασιζόμενος πάνω σε αυτές τις υποθέσεις ξεκίνησε να γράφει για την σεξουαλικότητα με σκοπό να περιγράψει τις ρίζες της σεξουαλικής συμπεριφοράς και να καταγράψει λεπτομερειακά τις τεράστιες ποικιλίες των εκδηλώσεών της.

Αυτή η ουσιοκρατική προσέγγιση της σεξουαλικότητας αποτελεί ένα χαρακτηριστικό γνώρισμα της εποχής του 19^{ου} αιώνα. Το σεξ έγινε κατανοητό από πολλούς ως η υπέρτατη δύναμη που διαμόρφωνε όχι μόνο την προσωπική αλλά και την κοινωνική ζωή του ατόμου. Θεωρήθηκε μια ορμητική, ενστικτώδης δύναμη που ενυπάρχει στη βιολογία του ανθρώπου, διαμορφώνει τους ανθρώπινους θεσμούς και τις παραδόσεις και η οποία εκδηλώνεται υπό την μορφή μιας άμεσης σεξουαλικής έκφρασης.⁵²

Ο πρώτος τόμος του έργου του ονομάζονταν *Sexual Inversion* και αποτέλεσε την πρώτη -και για μεγάλο χρονικό διάστημα την μοναδική - σημαντική βρετανική συμβολή στη θεωρητική ταξινόμηση της ομοφυλοφιλίας. Αξίζει να σημειώσουμε ότι το έργο του αυτό χαρακτηρίστηκε χυδαίο και άσεμνο στα 1897 και μέχρι την δεκαετία του 1930 ο Ellis αρνήθηκε να δημοσιεύσει περαιτέρω μελέτες του στην Βρετανία. Η αστυνομία είχε καταφέρει να απαγορεύσει την κυκλοφορία του βιβλίου με την δικαιολογία ότι εξαιτίας του κλίματος που επικρατούσε λόγω της δίκη του Oscar Wilde και το σκάνδαλο που είχε προκύψει⁵³, το συγκεκριμένο βιβλίο που αναφέρονταν στους ομοφυλόφιλους θα προκαλούσε κοινωνική κατάρρευση και αναρχία. Παρόλο που ο ίδιος δεν καταδικάστηκε για την συγγραφή του βιβλίου δικάστηκαν άτομα που πουλούσαν το βιβλίο του.⁵⁴

Στο βιβλίο του *Sexual Inversion*, ο Havelock Ellis ασχολήθηκε με το ανθρώπινο σεξουαλικό ένστικτο, τον αυνανισμό, την σεξουαλική αντιστροφή, με ζητήματα που απασχόλησαν την διεθνή επιστημονική κοινότητα. Τα συμπεράσματα στα οποία κατέληγε δεν διέφεραν και πολύ από τις απόψεις που είχαν εκφραστεί και προηγούμενα. Θεώρησε και αυτός, όπως ο Krafft-Ebing ότι ο αυνανισμός προκαλεί οργανική αδυναμία και ότι είναι ένας επιβαρυντικός παράγοντας που οδηγεί σε περαιτέρω διαστροφές. Μαζί με την ομοφυλοφιλία διακρίθηκε ως μια απειλητική έκβαση που συνδέονταν με την πρόωρη παιδική σεξουαλικότητα. Κατά την άποψη του Ellis το σεξουαλικό ένστικτο του ομοφυλόφιλου αυξάνεται από μια προδιάθεση

⁵² Jeffrey Weeks ό. π, κεφ.1 , σελ 2

⁵³ Η δίκη του Oscar Wilde αποτέλεσε ένα σημαντικό γεγονός για την κατασκευή της δημόσιας εικόνας του ομοφυλόφιλου και πολλές τρομερές ηθικές ιστορίες κυκλοφόρησαν σχετικά με τους κινδύνους που ελλοχεύουν στις αποκλίνουσες συμπεριφορές. Μετά την δίκη του Wilde οι έννοιες ομοφυλόφιλος, εθνικός εκφυλισμός και « ανώμαλος» συνδέθηκαν στενά και κάποιος με μακριά μαλλιά και φανταχτερά ρούχα θα μπορούσε να ακούσει από τους περαστικούς να τον φωνάζουν *Γεια σου, Oscar.*

⁵⁴ Jeffrey Weeks ό.π, κεφ 10 σελ 181

που αναπτύχθηκε στην πρόωρη εμβρυακή ζωή του ατόμου, παρόμοια με τις συνθήκες κάτω από τις οποίες εμφανίζονται άλλες γενετικές ατέλειες όπως η τρέλα, η εγκληματικότητα. Αυτοί που διέθεταν την έμφυτη προδιάθεση ήταν επιρρεπείς να γίνουν ομοφυλόφιλοι στην εφηβεία, αλλά κάποιοι μπορούσαν να έχουν διαφορετική μοίρα εάν κατά την παιδική ηλικία ακολουθούσαν υγιείς συνήθειες που ενθάρρυναν την ετεροφυλοφιλία και τον κατάλληλο προσδιορισμό του φύλου.⁵⁵

Εξήγησε ότι το ανθρώπινο σεξουαλικό ένστικτο δεν ήταν βιολογικά προσανατολισμένο σε μια ομοφυλοφιλική ή μια ετεροφυλοφιλική κατεύθυνση, αλλά μπορεί να οδηγηθεί προς ένα λανθασμένο δρόμο εάν ένα παιδί που έχει την προδιάθεση εκτεθεί σε μη-υγιείς περιστάσεις όπως το να παρακολουθεί ένα σχολείο που είναι έμφυλα διαχωρισμένο. Η σεξουαλική διαπαιδαγώγηση λοιπόν σύμφωνα με τον Ellis ήταν πολύ σημαντική για να αποτραπεί η ομοφυλοφιλία και όλα τα δεινά που την ακολουθούν. Πίστευε ότι οι έφηβοι θα έπρεπε να ενημερώνονται για την φυσιολογία του σεξ και θα έπρεπε να ακολουθηθούν πολιτικές έτσι ώστε να ενισχύονται οι διαλέξεις σε θέματα «κοινωνικής υγιεινής» σχετικά με το φύλο. Οι απόψεις του αυτές τον οδήγησαν προς την ευγονική σκέψη, σχόλια πάνω στην οποία ανέπτυξε στον έκτο τόμο του *Studies in the Psychology of Sex*.⁵⁶ Επιπλέον, την εποχή εκείνη ο θεσμός της οικογένειας αποτέλεσε αντικείμενο μιας νέας επιστήμης, ένα πεδίο στο οποίο εφαρμόστηκε η κοινωνική υγιεινή, που είχε στόχο οι γονείς μέσα από την σωστή πληροφόρηση των ειδικών σε οικογενειακά θέματα, να εξασφαλίσουν τις σωστές βάσεις ώστε τα παιδιά τους να διαμορφώσουν υγιείς προδιαγραφές όσον αφορά τους ρόλους των φύλων.

Ο Ellis δεν ήταν ανυποχώρητος σχετικά με την παθολογική φύση της ομοφυλοφιλίας. Για αυτόν η αντιστροφή ήταν αποτέλεσμα μιας ανώμαλης έμφυτης οργανικής παραλλαγής. Όπως η αχρωματοψία, η οποία στερεί από το άτομο την ικανότητα να διακρίνει μεταξύ κάποιων χρωμάτων, έτσι και η ομοφυλοφιλία αποτελεί έλλειψη της ικανότητας να αισθανθεί τις κανονικές συναισθηματικές σχέσεις με το αντίθετο φύλο. Πίστευε ότι ο ομοφυλόφιλος παρέκκλινε από το φύλο του και ότι στην κυριολεξία ήταν ένας εκφυλισμένος αλλά απέφευγε να χρησιμοποιεί αυτόν τον όρο, που θεωρούσε ότι δεν ήταν κατάλληλος για επιστημονική χρήση, μια και το περιεχόμενό του ήταν ασαφές και είχε ταυτιστεί με την χυδαιότητα.⁵⁷

Έχοντας υπόψη τον επιστημονικό λόγο που αναπτύχθηκε στα επιστημονικά κείμενα του 19^{ου} αιώνα, μπορούμε να ισχυριστούμε ότι όσοι ενεπλάκησαν με τα

⁵⁵ Jennifer Terry, ό.π, σελ 133

⁵⁶ Kevles D, *In the name of Eugenics*, σελ 65-66

⁵⁷ Jennifer Terry, υποσημείωση 18, σελ 164

ζητήματα της σεξουαλικότητας προσέγγισαν την ομοφυλοφιλία με δύο τρόπους. Καταρχήν, ισχυρίστηκαν ότι τα άτομα που έχουν ομοφυλοφιλικές τάσεις ανήκουν σε ένα ενδιάμεσο φύλο, ένα τρίτο φύλο, και γενικά θεώρησαν την ομοφυλοφιλία ως μια έμφυτη ανωμαλία. Η άλλη άποψη που εκφράστηκε σχετικά με τα αίτια της ομοφυλοφιλίας ήταν ότι τα άτομα που εκδήλωναν τέτοιες τάσεις ήταν εκφυλισμένα και θεωρήθηκαν ότι πάσχουν από διαταραχές του εγκεφάλου και του νευρικού συστήματος.

Αν και οι περισσότεροι γιατροί και επιστήμονες, με το γύρισμα του αιώνα, συμφωνούσαν με την ιδέα ότι η ομοφυλοφιλία ήταν μια κατάσταση που καθορίζονταν από έμφυτους βιολογικούς παράγοντες, υπήρξαν και αρκετοί που διαφωνούσαν με αυτή την άποψη. Καθώς οι θεωρίες του Freud περί σεξουαλικότητας αποκτούσαν μεγαλύτερη δημοσιότητα και άρχισαν να επηρεάζουν το σύνολο της επιστημονικής κοινότητας, η αντίληψη ότι οι ομοφυλόφιλοι ανήκουν σε ένα τρίτο φύλο ή ότι η ομοφυλοφιλία αποτελεί μια παθολογική κατάσταση, άρχισαν σιγά-σιγά να υπονομεύονται.

Οι ιδέες του Freud μετατόπισαν το ερώτημα για την καταγωγή της ομοφυλοφιλίας πέρα από το βιολογικό σώμα και το τοποθέτησαν στην ψυχή του ατόμου. Πίστεψε ότι τα άτομα που έχουν ομοφυλοφιλικές τάσεις, όχι μόνο δεν ήταν εκφυλισμένα, αλλά ήταν άτομα με υψηλή αίσθηση ηθικής και κατείχαν διανοητικές ικανότητες. Ισχυριζόταν ότι το καθοριστικό χαρακτηριστικό των ομοφυλόφιλων δεν ήταν τόσο τα χαρακτηριστικά του φύλου αλλά η επιλογή του σεξουαλικού αντικειμένου. Στην καρδιά της Φροϋδικής ανάλυσης είναι η διάκριση που έκανε μεταξύ του σεξουαλικού αντικειμένου και του σεξουαλικού στόχου. Υποστήριξε ότι δεν υπάρχει μία αυτόματη ανάπτυξη προς ένα ετεροφυλοφιλικό αντικείμενο αγάπης ούτε ένας προκαθορισμένος σκοπός. Για τον Freud, η σεξουαλικότητα δεν ήταν προκαθορισμένη, αλλά αναπτύσσονταν κατά την διάρκεια της εξέλιξης του ατόμου.

Παρόλο που ο Freud αναφέρεται ως πιο ένθερμος υποστηρικτής των ψυχογενετικών παραγόντων που καθορίζουν την ομοφυλοφιλία και έδινε έμφαση περισσότερο από οποιονδήποτε άλλον της εποχής του στην επιρροή των ψυχογενετικών και περιβαλλοντικών παραγόντων στην διαμόρφωση του σεξουαλικού προσανατολισμού του ατόμου, οι απόψεις του ήταν αντιφατικές. Για παράδειγμα, ενώ ανατρέπει τις συνηθισμένες υποθέσεις ότι η ομοφυλοφιλία ήταν πρωτίστως μια εκδήλωση κληρονομικών ελαττωμάτων, αναγνώριζε ότι βιολογικοί παράγοντες μπορούν να παίξουν ρόλο σε κάποιες περιπτώσεις. Επομένως, δεν μπορούμε να

ισχυριστούμε ότι από την θεώρηση του Freud απουσιάζουν οι βιολογικές νύξεις αλλά η τάση του αυτή ήταν προς μια διαφορετική άποψη.

Όπως, ήδη αναφέρθηκε, οι περισσότεροι σεξολόγοι πίστευαν ότι η ομοφυλοφιλία ήταν μια έμφυτη κατάσταση και οι ομοφυλόφιλοι ήταν άτομα διαφορετικού τύπου με εκ γενετής σωματικά χαρακτηριστικά γνωρίσματα που τους διέκριναν από τους φυσιολογικούς ανθρώπους. Ο Freud ήταν πιο σκεπτικός πάνω σ' αυτό το ζήτημα. Εξέταζε εάν κάποιος θα μπορούσε εύλογα να συγκεντρώσει τους πολλούς διαφορετικούς τύπους ανθρώπων που είχαν ομοφυλοφιλικές τάσεις με βάση είτε την βιολογία τους είτε την ψυχολογία τους. Ισχυρίστηκε ότι η ερωτική επιθυμία προς άτομα του ίδιου φύλου είναι αποτέλεσμα πολλών περίπλοκων παραγόντων και οι εκδηλώσεις αυτών των επιθυμιών είναι ποικιλότροπες. Στην πραγματικότητα, τόνιζε ότι η ομοφυλοφιλική επιλογή ερωτικού αντικειμένου δεν ήταν περισσότερο ή λιγότερο περίπλοκη από την επιλογή αντικειμένου των ετεροφυλόφιλων. Στο βιβλίο του *Three Essays on the Theory of Sexuality* αναφέρει : « από την άποψη της ψυχανάλυσης το αποκλειστικό σεξουαλικό ενδιαφέρον του άντρα προς την γυναίκα είναι επίσης ένα πρόβλημα που χρειάζεται διευκρίνιση,, δεν είναι ένα αυτονόητο γεγονός που βασίζεται σε μια έλξη που είναι τελικά αποτέλεσμα της φύσης». ⁵⁸

Πίστευε ότι όλοι εκείνοι που προτιμούν την ομοφυλοφιλία δεν θα έπρεπε να θεωρούνται ότι αποτελούν μια διακριτή κατηγορία και δεν θα έπρεπε να κατασκευάζεται ένας μοναδικός τύπος ομοφυλοφιλίας. Η σκέψη του Freud άνοιξε δρόμο για την πιθανότητα μιας εναλλακτικής προσέγγισης στο ζήτημα της αιτιολογίας της ομοφυλοφιλίας. Παρά τις προκλήσεις που δέχτηκε η βιολογική αιτιοκρατία από την ψυχανάλυση, οι περισσότεροι γιατροί και επιστήμονες συνέχιζαν να αντιλαμβάνονται το σώμα σαν κεντρικής σημασίας στην κατανόηση της ομοφυλοφιλίας και στον 20^ο αιώνα. Οι ψυχιατρικές μελέτες του 19^{ου} αιώνα είχαν ετοιμάσει ήδη το έδαφος για την μελέτη της ομοφυλοφιλίας στον 20^ο αιώνα.

Μέχρι τη δεκαετία του 1930 η συνεχής αναζήτηση για τον καθορισμό της ομοφυλοφιλίας συνεχίστηκε και η αντιμετώπισή της ως μια έμφυτη κληρονομική ιδιότητα ενδυναμώθηκε από τις νέες τεχνολογικές μεθόδους, που επέτρεψαν την περαιτέρω διεξόδυση και τη σχολαστικότερη κλινική παρατήρηση των «ύποπτων» σωμάτων. Κάθε σημείο του σώματος διερευνήθηκε, από την σύσταση της τρίχας, τη χροιά του δέρματος, τη δομή της λεκάνης μέχρι το μέγεθος και τη μορφή των γεννητικών οργάνων, προκειμένου να καθοριστούν τα ιδιαίτερα φυσικά χαρακτηριστικά των ομοφυλόφιλων.

⁵⁸ Jeffrey Weeks ό.π, κεφάλαιο 8, σελ 153-154

Το πιο χαρακτηριστικό παράδειγμα αυτής της τάσης, αποτελεί μια φιλόδοξη μελέτη που πραγματοποιήθηκε στην Νέα Υόρκη από το 1935 μέχρι το 1941. Υποστηρικτής αυτής της προσπάθειας υπήρξε η επιτροπή για τη μελέτη των σεξουαλικά διαφορετικών (Committee for the Study of Sex Variants) και αποσκοπούσε να αυξήσει τη γνώση για τους ψυχογενείς και βιολογικούς παράγοντες που προκαλούν την ομοφυλοφιλία. Αυτή η έρευνα πραγματοποιήθηκε στο ίδιο πλαίσιο με τις απόψεις που υποστηρίχτηκαν τον προηγούμενο αιώνα. Οι μέθοδοι και τα συμπεράσματα της μελέτης αναπτύχθηκαν πάνω στις ιδέες του 19^{ου} αιώνα ότι η ομοφυλοφιλία είναι μια σεξουαλική αντιστροφή και οι ομοφυλόφιλοι πάσχουν από διαταραχή του νευρικού συστήματος.

Στην έρευνα συμμετείχαν γυναικολόγοι, νευρολόγοι, ψυχίατροι, παιδοψυχολόγοι, κοινωνιολόγοι και πολλά μέλη της επιτροπής ταυτόχρονα ήταν μέλη της Αμερικάνικης Ευγονικής Εταιρίας (American Eugenics Society) που είχε σχηματιστεί το 1923 με σκοπό να οργανώσει την ευγονική εκστρατεία σε εθνική βάση. Η βαθιά πίστη που έτρεφαν τα μέλη της ευγονικής εταιρίας σχετικά με το επιχείρημα της κληρονομικότητας⁵⁹ και με το γεγονός ότι τα κοινωνικά προβλήματα συνδέονται στενά με τους βιολογικούς παράγοντες, ενίσχυσε την επιμονή τους για την μελέτη του σώματος. Επιπλέον, η επίμονη αναζήτηση σωματικών σημαδιών της ομοφυλοφιλίας συνδέεται με τους ευγονικούς φόβους που αυξήθηκαν κατά την διάρκεια του 1920-1930 ότι τα άτομα με ομοφυλοφιλικές επιθυμίες μπορεί να βρίσκονται παντού και δύσκολα μπορούν να αναγνωριστούν.

Δεν μας ξαφνιάζει λοιπόν, ότι μέσα σε αυτό τα πλαίσιο η επιστημονική κατασκευή του ομοφυλοφιλικού τύπου συνδέθηκε με την εκστρατεία για την ενθάρρυνση της υγιούς ετεροφυλοφιλίας ανάμεσα στους λευκούς⁶⁰. Ο γάμος και η αναπαραγωγή ανάμεσα στους ικανούς έπρεπε να ενισχυθεί και χρέος των γιατρών ήταν να εξασφαλίσουν την κοινωνική τάξη μέσω της «υγιούς» αναπαραγωγής.

Μέχρι στιγμής ισχυριστήκαμε ότι η επιστήμη της σεξολογίας έπαιξε καθοριστικό ρόλο στο να ονοματίσει και να υποδείξει ποιος είναι ο ομοφυλόφιλος. Η εξουσία των γιατρών ενισχύθηκε καθώς αυξάνονταν οι φόβοι της κοινωνίας απέναντι

⁵⁹ Στην Αμερική η ευγονική διαδόθηκε όταν στα 1900 οι νόμοι του Mendel που είχαν διατυπωθεί πολλές δεκαετίες νωρίτερα απέκτησαν δημοτικότητα. Μέχρι εκείνη την στιγμή δεν είχαν τραβήξει το ενδιαφέρον της επιστημονικής κοινότητας καθώς το ενδιαφέρον των βιολόγων την εποχή εκείνη είχε απορροφηθεί από την θεωρία της εξέλιξης του Δαρβίνου. Τα πειράματα του Αυστριακού καλόγερου επιβεβαίωσαν την άποψη ότι τα χαρακτηριστικά καθορίζονται από κληρονομικά μεταβιβάσιμα στοιχεία και έδωσαν ώθηση στην περαιτέρω μελέτη της ανθρώπινης γενετικής.

⁶⁰ Όπως είδαμε στο προηγούμενο κεφάλαιο, παρόμοιοι φόβοι εκφράστηκαν με τις επιμειξίες καθώς στο όνομα της φυλετικής καθαρότητας, οι σεξουαλικές επαφές με άτομα που θεωρήθηκαν ότι συγγέουν τα φυλετικά και ταξικά όρια (μαύροι, Εβραίοι, φτωχοί) έγιναν αντιληπτές ως απειλή σε βάρος του γενικού πληθυσμού.

στον «Άλλον» - τον Εβραίο, τον ομοφυλόφιλο, τον μαύρο. Σε ποιο βαθμό όμως μπορούμε να ισχυριστούμε ότι η επιστήμη λειτούργησε καταπιεστικά για τους ομοφυλόφιλους;

Είναι σημαντικό να αναφέρουμε ότι ανάμεσα στα άτομα που πρώτα μίλησαν για τα «αντίθετα σεξουαλικά ένστικτα» αναγνώρισαν αυτή την κατάσταση στους εαυτούς τους. Για παράδειγμα ο Karl Ulrich και ο Magnus Hirschfeld, ένας από τους πιο διάσημους σεξολόγους στην Γερμανία και υποστηρικτής των ομοφυλόφιλων, υπήρξαν οι ίδιοι Ουραλιστές ή ομοφυλόφιλοι και πίστευαν ότι με την ανάπτυξη των θεωριών τους θα συνέβαλλαν στην βελτίωση της κοινωνικής αντιμετώπισης των ομοφυλόφιλων.

Πρέπει να έχουμε υπόψη μας, ότι η επιστήμη της σεξολογίας από την αρχή της ύπαρξής της εξυπηρέτησε μια κρίσιμη λειτουργία. Ο αρχικός στόχος της ήταν η κριτική των κυρίαρχων σεξουαλικών τοποθετήσεων και των παραδοσιακών υποθέσεων για το φύλο.⁶¹ Η επιστήμη της σεξολογίας σύμφωνα με τους πρώτους υπερασπιστές και εισηγητές της, αμφισβήτησε την υποτιθέμενη αμετάβλητη "φυσική" δύναμη του σεξ και προσπάθησε να την φέρει κάτω από κάποιο είδος λογικού ελέγχου. Η σεξολογία, όπως έγινε κατανοητή από τους ιδρυτές της, ήταν μια νέα κριτική επιστήμη με πολιτικές, νομικές και κοινωνικές διαστάσεις και συνέπειες.⁶²

Το πρώτο κίνημα για τα δικαιώματα των ομοφυλόφιλων στην Γερμανία είναι στενά συνδεδεμένο με το όνομα του Magnus Hirschfeld . Μέσα από μια εταιρία που ιδρύθηκε το 1897 και ονομάζονταν *Scientific –Humanitarian Committee (Wissenschaftlich –Humanitare Komitee)* επιδίωξε να διαφωτίσει την κοινή γνώμη για την ομοφυλοφιλία και να επιτύχει την ανάκληση της παραγράφου 175.⁶³ Ήταν επίσης ο πρώτος που αποκάλυψε δημόσια την ύπαρξη « ροζ καταλόγων» (pink lists) στους οποίους η αστυνομία κατέγραφε τα ονόματα και τις δραστηριότητες των ομοφυλόφιλων. ⁶⁴ Στα 1899 κυκλοφορεί η εφημερίδα του *Jahrbuch Fur sexuelle Zwischenstufen (Annual for sexual intermediaries)* η οποία παύει να κυκλοφορεί το 1923.

⁶¹ Ο Havelock Ellis για παράδειγμα από τα πρώτα του γραπτά άσκησε κριτική απέναντι στην Βικτοριανή οικογένεια και το γαμήλιο σύστημα καθώς και στις « καταπιεστικές» Βικτοριανές συμπεριφορές.

⁶² Erwin J. Haeberle , *Swastika, Pink Triangle and Yellow Star- The destruction of sexology and the persecution of homosexuals in Nazi Germany*, The journal of sex research , Vol. 17, August 1981, σελ.276-277

⁶³ Όπως αναφέραμε και παραπάνω αυτές οι προσπάθειες πραγματοποιήθηκαν και από τον Karl Ulrichs .

⁶⁴ Αναφερόμαστε στην περίοδο πριν την άνοδο του Εθνικού Σοσιαλισμού στην εξουσία.

Στα 1919 ιδρύει το Ινστιτούτο για την επιστήμη της σεξουαλικότητας (Institute for Sexual Science) το οποίο προσέλκυσε επισκέπτες από όλο τον κόσμο. Το ινστιτούτο επικεντρώθηκε στην επιστημονική συζήτηση για τα συζυγικά προβλήματα, τις σεξουαλικά μεταδιδόμενες ασθένειες, τους νόμους που σχετίζονταν με τις σεξουαλικές παραβάσεις, την άμβλωση, τον ευγονισμό. Επιπλέον, επικεντρώθηκε στην ιατρική μελέτη της ομοφυλοφιλίας και του ερμαφροδιτισμού και λειτουργούσε ως συμβουλευτικό κέντρο για τους ομοφυλόφιλους.

Όσον αφορά τη στάση του απέναντι στους ομοφυλόφιλους, ως επιστήμονας υπήρξε ο κύριος υποστηρικτής της άποψης ότι η ομοφυλοφιλία αποτελεί ένα τρίτο φύλο, ένα ενδιάμεσο στάδιο μεταξύ αρσενικού και θηλυκού. Υπό αυτή τη μορφή ισχυρίζονταν ότι ήταν μία φυσική, ομαλή, και νόμιμη σεξουαλική παρέκκλιση. Αμφισβητούσε τους ισχυρισμούς ότι είναι μια παθολογική ή εγκληματική κατάσταση.⁶⁵ Οι ομοφυλόφιλοι φαίνονταν και συμπεριφέρονταν φυσιολογικά και δεν θα έπρεπε να αντιμετωπίζονται σαν να είναι ανώμαλοι .

Ο Magnus Hirschfeld για σχεδόν τριάντα χρόνια υπήρξε ενεργός ακτιβιστής και δεν σταμάτησε ποτέ καθ' όλη την διάρκεια της καριέρας του να αγωνίζεται για την χειραφέτηση των ομοφυλόφιλων. Δεν δίστασε να θέσει την επιστήμη του στην υπηρεσία της σεξουαλικής αναμόρφωσης και το αγαπημένο του ρητό ήταν «*Per scientiam ad justitiam*» . Υπήρξε διοργανωτής πολλών συνεδρίων (στην Κοπεγχάγη 1928, το Λονδίνο 1929, την Βιέννη 1930) και στο *Word League For Sexual Reform* όπου είχε την προεδρία μαζί με τον Havelock Ellis.

Οι προσπάθειες του Hirschfeld τον έκαναν διάσημο σε ολόκληρη την Κεντρική Ευρώπη, όμως εκτός από υποστηρικτές ο Hirschfeld απέκτησε και πολλούς εχθρούς στον ακαδημαϊκό χώρο και δέχτηκε μικρή υποστήριξη από τους συνεργάτες του. Εξαιτίας της υπεράσπισης των ομοφυλοφιλικών δικαιωμάτων, πίστευαν ότι συνέχισε την επιστήμη με την προπαγάνδα και δεν τον θεωρούσαν αντικειμενικό επιστήμονα. Είχε χαρακτηριστεί από πολλούς ως «προπαγανδιστής των ομοφυλόφιλων» και πολλοί θεωρούσαν την δουλειά του μη επιστημονική. Η ομοφυλοφιλία του τον έκανε κακόφημο και απεχθή στην επιστημονική κοινότητα. Μάλιστα ο Sigmund Freud τον αποκαλούσε αδύναμο και άχαρο. Καθώς πολλοί συνάδελφοί του αντιλαμβάνονταν την ομοφυλοφιλία ως μια παθολογική κατάσταση, ένωσαν άβολα με την «προβληματική» του φύση.

Ο χειρότερος εχθρός του υπήρξε σίγουρα ο Εθνικός Σοσιαλισμός. Με την

⁶⁵ Μάλιστα επιτέθηκε εναντίον του Krafft-Ebing ο οποίος κατέταξε την ομοφυλοφιλία στον κατάλογο των παθολογιών.

άνοδο του Hitler στην εξουσία η επιστήμη της σεξουαλικότητας, όπως είχε αναπτυχθεί στην Γερμανία από τον Hirschfeld, αρχικά υπέστη περιορισμούς, στην συνέχεια παρεμποδίστηκε η άσκηση της και τελικά οδηγήθηκε στην καταστροφή της. Ο ίδιος ο Hirschfeld υπήρξε από τα πρώτα θύματα της δίωξης των ομοφυλόφιλων, η οποία ξεκίνησε επίσημα το 1933. Όπως ο ίδιος αναφέρει στην αυτοβιογραφία, του η δίωξή του δεν αφορούσε μόνο το γεγονός ότι ήταν Εβραίος αλλά κυρίως την εμπλοκή του στην επιστήμη της σεξουαλικότητας και την ανοιχτή αναγνώριση των ομοφυλοφιλικών τάσεών του.

Οι Ναζί τρομοκρατούσαν τις συνεδριάσεις του και οι αίθουσες διαλέξεων παρέμειναν κλειστές για την ασφάλεια του ίδιου και του ακροατηρίου. Το όνομά του μπήκε στην απαγορευμένη λίστα. Καθώς το Ναζιστικό κίνημα εξαπλώνονταν σε ολόκληρη την Γερμανία, πριν ακόμα από την άνοδο του Χίτλερ στην εξουσία, ο Hirschfeld δέχτηκε βάνανυση επίθεση μετά το τέλος μιας διάλεξης στο Μόναχο. Και αυτό ήταν μόνο η αρχή. Στις 6 Μαΐου του 1933, λίγους μήνες πριν γίνει Καγκελάριος ο Hitler και αναλάβει την κυβέρνηση μια ομάδα Ναζί καταστρέφουν ολοκληρωτικά το επιστημονικό ινστιτούτο του. 12,000 χιλιάδες βιβλία ρίχτηκαν στην φωτιά ανάμεσα στα οποία συμπεριλαμβάνονταν και τα βιβλία του Freud ενώ καταστράφηκαν όλα τα έγγραφα, τα αρχεία και τα ντοκουμέντα που είχαν περισυλλεχθεί όλα τα χρόνια λειτουργίας του ινστιτούτο. Η επιστήμη της σεξολογίας καθώς και το κίνημα για την αναμόρφωση του φύλου στην Γερμανία δέχτηκε ένα ισχυρό πλήγμα και ο ίδιος ο Hirschfeld πέθανε λίγα χρόνια μετά ενώ βρισκόταν στην εξορία.

Μέχρι τώρα συζητήσαμε την επιστημονική γενεαλογία της «ομοφυλοφιλίας»: Η εγκαθίδρυση του επιστημονικού πεδίου της σεξολογίας αντανακλά, σύμφωνα με το Foucault, τη *θέληση για γνώση* και ορίζει τις μοντέρνες αντιλήψεις για την σεξουαλικότητα. Είδαμε, ότι παρόλο που οι πρώτοι σεξολόγοι θέλησαν να ενισχύσουν την επείκεια της αστικής κοινωνίας απέναντι στην ομοφυλοφιλία και αυτοαποκαλούνταν κοινωνικοί αναμορφωτές, αυτό που κατάφεραν στο τέλος ήταν να φυλακίσουν τους «αποκλίνοντες» μέσα στην ανωμαλία, να τους στιγματίσουν, και να τους αποδώσουν μια ταμπέλα που θα την κουβαλούσαν για ολόκληρη την ζωή τους. Στην συνέχεια θα δούμε πώς η ανάδυση του εθνικιστικού Λόγου συνέβαλλε στην δημιουργία στερεοτυπικών εικόνων αναφορικά με τον ορισμό της «αρρενωπότητας» και ενίσχυσε ακόμη περισσότερο το χάσμα μεταξύ του φυσιολογικού και του μη φυσιολογικού, του «ομοφυλόφιλου» και του «αληθινού» άντρα. Επειδή όμως οι επιστημονικές απόψεις δεν δημιουργήθηκαν σε ένα κοινωνικό κενό, μας ενδιαφέρει

να εξετάσουμε με ποιο τρόπο η κοινωνία διαμόρφωσε τις απόψεις της σχετικά με την ομοφυλοφιλία .

II. ΕΘΝΙΚΑ ΠΡΟΤΥΠΑ ΑΝΔΡΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΤΗΣ « ΟΜΟΦΥΛΟΦΙΛΙΑΣ »

Κατά την διάρκεια του 19^{ου} αιώνα το σώμα δεν αποτέλεσε μόνο αντικείμενο επιστημονικής μελέτης, αλλά αναδείχθηκε και ως αντικείμενο λατρείας από τα νεανικά και αναμορφωτικά κινήματα της εποχής, όπως το κίνημα των γυμνιστών και τους Γυμναστές. Η λατρεία του σώματος, δεν ενθάρρυνε την προβολή της σεξουαλικότητας του, αλλά αποτέλεσε μέρος μιας γενικότερης προσπάθειας επιστροφή στις αποκαλούμενες γνήσιες δυνάμεις ζωής, επιστροφή στην φύση, καθώς και αναγέννησης του ατόμου και της κοινωνίας. Με την ανάπτυξη των αστικών πόλεων, της βιομηχανίας, της ανθυγιεινής αστικής ζωής – σε αντίθεση με την αγροτική- η ενασχόληση με το σώμα θεωρήθηκε επιτακτική για λόγους ευρωστείας και υγείας.

Η αρχαιοελληνική αναβίωση της ομορφιάς του αντρικού σώματος, που συντελέστηκε το 18^ο αιώνα από τον Γερμανό Winckelmann, αποτέλεσε τον πυρήνα της ιδεολογίας αυτών των κινήματων. Το λυγρό, μυώδες και ευέλικτο σώμα που αναπαριστούσαν τα αρχαία ελληνικά αγάλματα και επισημάνθηκε το 1774 από τον Winckelmann στο βιβλίο του *Geschichte der Kunst des Altertums (History of Ancient Arts)* προβλήθηκε μέσα από τον Λόγο που υιοθέτησαν τα κινήματα αυτά. Το σώμα απέκτησε αισθητική αξία και μια νέα αντίληψη περί κάλλους διαμορφώθηκε, που παρέπεμπε ευθέως στην αρχαία Ελλάδα.

Το κίνημα των Γυμνιστών εξύμνησε την φύση, τον ήλιο και το νερό και τα πρόβαλλε ως σύμβολα δύναμης, πνευματικής καθαρότητας και σεξουαλικής αγνότητας. Το ανθρώπινο σώμα θεωρήθηκε μέρος της φύσης, η οποία ταυτίστηκε με το αγνό, το ευλαβικό και το αμόλυντο. Η προβολή του γυμνού σώματος, μέσα σ' αυτό το πλαίσιο Λόγου, εξοστράκιζε κάθε έννοια χυδαιότητας και σεξουαλικού υπαινιγμού. Η γύμνια, όπως προβλήθηκε μέσα από το κίνημα των Γυμνιστών, συμβόλιζε την ελευθερία, την αγνότητα του πνεύματος και τον υγιή κόσμο πριν από την έλευση του μοντερνισμού. Η προβολή του γυμνού σώματος θεωρήθηκε αποδεκτή μόνο όταν προβάλλονταν με φόντο το άθικτο φυσικό περιβάλλον, σε συνδυασμό με την εκτέλεση σωματικών ασκήσεων, ενώ σε οποιαδήποτε άλλη περίπτωση ταυτίζονταν με την πορνογραφία, η οποία βρισκόταν σε άνθιση λόγω της ανάπτυξης της φωτογραφίας, και θεωρούνταν κατακριτέα.

Οι Γυμναστές στην Γερμανία μαζί με τα νεανικά κινήματα που αναδύθηκαν στις αρχές του 20^{ου} αιώνα, υπερασπίστηκαν την ομορφιά του αντρικού σώματος,

όπως προβλήθηκε μέσα από την αναβίωση των αρχαίων αγαλμάτων. Η ενασχόληση με την σωματική άσκηση και την γυμναστική πρόβαλλε την διατήρηση της καλής φυσικής κατάστασης, τον αυτοέλεγχο και τον περιορισμό των σεξουαλικών ορμών των αντρών. Το καλοφτιαγμένο και μυώδες αντρικό σώμα ταυτίστηκε με το υγιές σώμα και αναδείχθηκε σε πρότυπο αντρικής ομορφιάς.

Τα νεανικά κινήματα που αποτελούνταν κυρίως από νεαρά αγόρια αστικών οικογενειών, καθώς οι γυναίκες είχαν αποκλειστεί όσον επί τω πλείστον από αυτά τα κινήματα, είχαν εντυπωσιαστεί από την τραχύτητα και την ανεξαρτησία της φύσης. Αναζητούσαν ένα διαφορετικό τρόπο ζωής που εναντιωνόταν στο συντηρητικό πρότυπο ζωής των γονιών τους. Στην πραγματικότητα όμως, αφομοίωσαν τις αστικές αντιλήψεις και συνέβαλλαν στην διάδοση και καθιέρωση τους. Η λατρεία του σώματος και η αναζήτηση ενός φυσικού και γνήσιου τρόπου ζωής, όπως εκφράστηκε μέσα από τα κινήματα της εποχής αναδύθηκε παράλληλα με την συγκρότηση μιας νέας εθνικής συνείδησης.

Το καλογυμνασμένο αντρικό σώμα αναδύεται ως πρότυπο ανδρισμού ταυτόχρονα με την ιδεολογία του Έθνους- Κράτους. Ο νέος γυμνάζεται και αποκτά ευρωστία προκειμένου να γίνει ικανός στρατιώτης και να μπορέσει να υπερασπιστεί την πατρίδα του. Αντίθετα, η ενασχόληση των γυναικών με την σωματική άσκηση περιορίστηκε στο να τις προετοιμάσει ώστε να γίνουν υγιείς και εύρωστες μητέρες. Η εμφανής διάκριση ανάμεσα στα φύλα, που περιόριζε τις δραστηριότητες των γυναικών μόνο στα αναπαραγωγικά της καθήκοντα, ενισχύθηκε ακόμα περισσότερο με την ανάδυση της νέας εθνικής συνείδησης και την ανάδειξη του ιδανικού της αρρενωπότητας.

Η ανανέωση του σώματος και το ιδεώδες του κάλλους υπήρξαν στοιχεία της εθνικής ιδεολογίας κατά τον 19^ο αιώνα, τα οποία υιοθέτησε και ο 20^{ος}, και συνέβαλλαν στην παγίωση του εθνικού στερεότυπου. Η γέννηση των εθνικών στερεότυπων βασίστηκε στα πρότυπα ομορφιάς που καθορίστηκαν από την αναγέννηση της αρχαίας ελληνικής ομορφιάς, όπως αυτή υποστηρίχτηκε από τον Winckelmann. Το καλοφτιαγμένο, αντρικό σώμα παρέπεμπε στην εθνική υπεροχή. Η αναλογία του φωτός και του ήλιου, που πρόβαλλαν τα αναμορφωτικά κινήματα, με την εθνική αναγέννηση συνδέθηκαν με τις σωματικές και πνευματικές ικανότητες. Έτσι τα ξανθά μαλλιά, τα γαλάζια μάτια και το λευκό δέρμα θεωρήθηκαν χαρακτηριστικά που κατέχουν ανώτεροι άνθρωποι όπως οι Βόρειοι λαοί. Το αντρικό ιδεώδες και το εθνικό πρότυπο ενίσχυσε ακόμα περισσότερο τη διάκριση μεταξύ του «φυσιολογικού» και του «αντικανονικού» που θεωρήθηκε βασική για την ομαλή

λειτουργία της κοινωνίας. Το εθνικό πρότυπο που βασίστηκε σε φυσικά χαρακτηριστικά στράφηκε ενάντια σε εκείνους που θεωρούνταν σύμφωνα με το πρότυπο αυτό, κατώτεροι. «Κατώτερος» και «αντικανονικός» ορίστηκε αυτός που δεν μπορεί να ελέγξει τα συναισθήματά του και αυτός που η εμφάνισή του ερχόταν σε αντίθεση με το εθνικό στερεότυπο.

Η φιγούρα του ομοφυλόφιλου και του αυνανισμένου ως «εκφυλισμένου», «θηλυπρεπή» άντρα που υποφέρει από παθήσεις του νευρικού συστήματος όπως σκιαγραφήθηκε από τον ιατρικό Λόγο ερχόταν σε πλήρη αντίθεση με το πρότυπο της αρρενωπότητας που κυριάρχησε στον εθνικιστικό Λόγο και προβλήθηκε μέσα από τα κινήματα της εποχής. Παρόλα αυτά όμως στις αρχές του 20^{ου} αιώνα, συγκεκριμένα το 1903, κάνει την εμφάνιση του ένα νέο κίνημα με σκοπό την ανάδειξη του αρρενωπού τύπου ομοφυλοφιλίας και την υποστήριξη της αναγέννησης του ελληνικού ιδανικού της ομορφιάς και της «τελειότητας» του σώματος.⁶⁶ Ο ομοφυλοφιλικός Λόγος περί αρρενωπότητας και ανδρισμού αντανακλά την ευρύτερη, εδραιωμένη αντίληψη περί ανδρισμού και φετιχοποίησης της αρρενωπότητας που περιγράψαμε παραπάνω. Η στρατηγική αυτή αποτέλεσε μία προσπάθεια ένταξης των ομοφυλόφιλων στην κοινωνία από την οποία είχαν εξοστρακιστεί και υιοθετήθηκε από ένα τμήμα του ομοφυλοφιλικού πληθυσμού που θέλησε να κερδίσει την αποδοχή της κοινωνίας με το να αποδεικνύει την αρρενωπότητα του.

Ο Adolf Brand υπήρξε εκδότης της ομοφυλοφιλικής εφημερίδας *Der Eigene (The Personalist)* και ηγέτης του κινήματος “*Die Gemeinschaft der eigenen*” (*the community of self-owners*). Κατά την διάρκεια διακυβέρνησης της δημοκρατίας της Βαϊμάρης(Weimar Republic) το αναγνωστικό κοινό της εφημερίδας είχε ξεπεράσει τους εκατό χιλιάδες. Το κίνημα αυτό στρέφονταν εναντίον της ιατρικοποίησης της ομοφυλοφιλίας και εναντίον των ιατρικών θεωριών σχετικά με την ομοφυλοφιλία και ιδιαίτερα κατά του Hirschfeld και της θεωρίας του ενδιάμεσου φύλου. Η εναντίωση απέναντι στον Hirschfeld δεν πήγαζε μόνο από τις ιατρικές θεωρίες του περί ομοφυλοφιλίας αλλά και από το γεγονός ότι ήταν Εβραίος. Η εφημερίδα υιοθέτησε τον αντι-σημιτικό Λόγο της εποχής και ταυτόχρονα υποστήριξε την ιδεολογία του εθνικισμού. Με την άνοδο όμως του Hitler στην εξουσία η κυκλοφορία της εφημερίδας απαγορεύτηκε καθώς το ναζιστικό κόμμα έθεσε σαν στόχο να δώσει ένα οριστικό τέλος στην απειλή της ομοφυλοφιλίας.

⁶⁶ George L. Mosse , *Nationalism and Sexuality: Respectability and abnormal sexuality in Modern Europe*, Howard Fertig, New York, 1985, κεφ.2, σελ 42

Η ομάδα που είχε συσπειρωθεί γύρω από τον Brand προωθούσε μία θεωρία της ομοφυλοφιλίας που βρισκόταν στον αντίποδα των ιατρικών θεωριών και ειδικά της αντίληψης ότι οι ομοφυλόφιλοι είναι «θηλυπρεπείς». Εμπνευσμένοι από το αρχαιοελληνικό πρότυπο αγάπης μεταξύ των αντρών (παιδεραστία) και την Γερμανική παράδοση του Ρομαντισμού για την φιλία, τα μέλη της ομάδας τόνισαν την ανδροπρέπεια του ομοφυλόφιλου και θεωρούσαν τους άντρες ομοφυλόφιλους όχι «άρρωστους» ή αξιολύπητους «ανάπηρους» αλλά, αντίθετα αρσενικά πρότυπα για τους νεαρούς άντρες. Ο γιατρός Benedict Friedlander που εντάχθηκε στους κόλπους του κινήματος⁶⁷, κυκλοφόρησε στα 1904 το βιβλίο *Renaissance des Eros Uranios*, στο οποίο ανέπτυξε την θεωρία του για την αντρική ομοφυλοφιλία.⁶⁸ Στο βιβλίο, που έγινε η βίβλος του κινήματος, ο Friedlander τόνιζε τις στρατιωτικές και αρρενωπές ικανότητες των αρσενικών εραστών και υποστήριξε ότι η ομόφυλη αγάπη που εκδηλώνεται μέσα από την φιλία αποτελεί το θεμέλιο της κοινωνικής και πολιτικής ζωής.

Το κίνημα όμως του Brand για την χειραφέτηση των ομοφυλόφιλων, δεν είχε καμία κοινωνική επιρροή καθώς το σύνολο της ετεροφυλοφιλικής κοινωνίας είχε ήδη αποδεκτεί το ιατρικό μοντέλο που παρουσίαζε τα ομοφυλόφιλα άτομα ως «θηλυπρεπή». Το ομοφυλοφιλικό μοντέλο του «τρίτου φύλου» κέρδιζε έδαφος επειδή για το σύνολο της ετεροφυλοφιλικής κοινωνίας υπήρξε λιγότερο απειλητικό.⁶⁹ Ο πιο σημαντικός λόγος ευρείας αποδοχής και εδραίωσης αυτού του μοντέλου στις τάξεις των γιατρών αλλά και των ίδιων των ομοφυλόφιλων, ήταν ότι μετέτρεπε την μισητή αμαρτία του σοδομισμού σε κάτι αβλαβές και μετασχημάτιζε τους σοδομιστές, ομοφυλόφιλους, ουρανιστές, σε μη-αρσενικούς άντρες που δεν θα μπορούσαν να εκθέσουν σε κίνδυνο την αρρενωπότητα των «φυσιολογικών» αντρών. Καθώς η εννοιολόγηση της σεξουαλικότητας βασιζόταν στο διαχωρισμό «ομοφυλόφιλος»/«ετεροφυλόφιλος», δηλαδή βάσει της επιλογής του φύλου του σεξουαλικού εταίρου, για να είναι κάποιος αληθινός άντρας έπρεπε να είναι ετεροφυλόφιλος. Ταυτόχρονα έγινε ξεκάθαρο ότι η αρρενωπότητα και η ομοφυλοφιλία ήταν ασύμβατες μεταξύ τους έννοιες. Έτσι όλο και πιο πολύ η αρρενωπότητα οριζόταν ως μη –

⁶⁷ Ο Friedlander συνεργάστηκε τόσο με τον Brand όσο και με τον Hirschfeld αλλά άσκησε μεγαλύτερη επιρροή στο κίνημα του αρρενωπού πολιτισμού (movement of masculine culture).

⁶⁸ Gert Hekma, "A Female Soul in a Male Body" : *Sexual Inversion as a Gender Inversion in Nineteenth-Century Sexology*, στο *Third Sex, Third Gender*, επιμέλεια Gilbert Herdt

⁶⁹ Gert Hekma, ό.π., σελ 235

ομοφυλοφιλική και η ετεροφυλοφιλία ταυτιζόταν με την αρρενωπότητα.⁷⁰ Σε μια εποχή όπου η «υγεία» εξισώθηκε με την αρρενωπότητα οι ομοφυλόφιλοι εκδιώχθηκαν από τον αντρικό κόσμο όχι μόνο εξαιτίας της υποτιθέμενης «θηλυκότητας» τους αλλά και του υποτιθέμενου «εκφυλισμού» τους.

Οι κοινωνικές αντιλήψεις καθόρισαν εξ αρχής το είδος της επιστημονικής γνώσης και την ενίσχυσαν, προκειμένου να νομιμοποιήσουν τον έλεγχο της σεξουαλικότητας και να υποστηρίξουν την «κανονικότητα». Ο έλεγχος της σεξουαλικότητας, ο περιορισμός των σεξουαλικών ορμών, η σεξουαλική αγνότητα αποτέλεσαν βασικά ζητήματα της ιδέας του ευπρεπισμού που καθόρισε σε μεγάλο βαθμό τη στάση της κοινωνίας απέναντι στον «Άλλο» και ενδυνάμωσε την εθνικιστική ιδεολογία.

Η ιδέα του ευπρεπισμού (respectability) και της ηθικής, που χαρακτήριζε τον τρόπο ζωής της ανερχόμενης αστικής τάξης, καθόριζε τις αντιλήψεις και τις στάσεις που κράτησαν τα μέλη αυτής της τάξης απέναντι στην σεξουαλικότητα. Επομένως, για να κατανοήσουμε τον κοινωνικό Λόγο που αναπτύχθηκε αναφορικά με το ζήτημα της «ομοφυλοφιλίας» πρέπει να αναλύσουμε το περιεχόμενο της έννοιας του ευπρεπισμού. Επιπλέον, πρέπει να διευκρινίσουμε ότι αναφερόμαστε συγκεκριμένα στις αντιλήψεις της αστικής τάξης, επειδή οι αντιλήψεις της στο τέλος επικράτησαν, έγιναν κοινωνικά κυρίαρχες και αποδεκτές.

Η ιδεολογία του ευπρεπισμού τόνιζε τις αξίες της ατομικής προσπάθειας και της αυτοδυναμίας, της εργασίας, την ανάγκη της κοινωνικής πειθαρχίας, την κεντρικότητα της οικογενειακής ζωής και του γάμου. Τα μέλη της αστικής τάξης ανιλαμβάνονταν τον τρόπο ζωής τους -που βασιζόταν στην λιτότητα, τον περιορισμό των παθών και την αφοσίωση στο καθήκον - ως ανώτερο από αυτόν των χαμηλότερων κοινωνικών τάξεων και της αριστοκρατίας. Η ιδέα του ευπρεπισμού χρησίμευε στο να νομιμοποιήσει το υψηλό κύρος της νέας τάξης και εξυπηρέτησε τις ανάγκες για ασφάλεια και σταθερότητα. Επιπλέον, ενίσχυσε την προσπάθειά της να διατηρήσει την τάξη και τον έλεγχο σε μια κρίσιμη εποχή, όπου τα προβλήματα που προέκυπταν από την ραγδαία εκβιομηχάνιση φαίνονταν ατελείωτα και απειλητικά για τα συμφέροντα της.

Στον πυρήνα της ιδεολογίας του νεωτερικού ευπρεπισμού, βρίσκονταν η σαφής διάκριση μεταξύ των ρόλων των δύο φύλων και η διάκριση μεταξύ του «φυσιολογικού» και του «αφύσικου». Όλοι εκείνοι που πρόσβαλαν ή

⁷⁰ Gert Hekma, "A female soul in a male body": sexual inversion as gender inversion in nineteenth-century sexuality, στο βιβλίο *Third Sex, Third Gender beyond dimorphism in culture and history*, επιμέλεια Gilbert Herdt, κεφ. 4, σελ 234-235

καταστρατηγούσαν τους κανόνες που έθετε η αστική τάξη ή καταπατούσαν τις οροθετημένες διαχωριστικές γραμμές των αντρικών και γυναικείων δραστηριοτήτων, θεωρήθηκαν «αντικανονικοί»- ξένοι, των οποίων η θέση ήταν έξω από τα όρια του ανθρώπινου είδους - και κρίθηκαν ότι απειλούν την τάξη και τους θεσμούς της κοινωνίας.⁷¹ Σ' αυτή την κατηγορία τοποθετήθηκαν οι εγκληματίες αλλά και αυτοί που αποκαλέστηκαν σεξουαλικά διεστραμμένοι, καθώς και οι ξένοι και οι Εβραίοι, που συχνά κατηγορήθηκαν ότι συγχέουν τους ρόλους των φύλων.⁷²

Ιδιαίτερα, τα άτομα που τοποθετούνταν ανάμεσα στους σεξουαλικά διεστραμμένους, συμπεριλαμβανομένων των ομοφυλόφιλων, σύμφωνα με την αστική αντίληψη αντιπροσώπευαν μεγαλύτερη απειλή ακόμα και από την «περιβόητη οκνηρία» των κατώτερων στρωμάτων και την αλαζονεία της αριστοκρατίας. Η κοινωνική κατασκευή της «ομοφυλοφιλίας» αποτελεί ένα παράδειγμα για τον τρόπο με τον οποίο ορίστηκε η διαχωριστική γραμμή μεταξύ του «φυσιολογικού» και του «ανώμαλου», με την ανύψωση της ιδέας του ευπρεπισμού και την έμφαση στο στερεότυπο της αρρενωπότητας. Θεωρήθηκε ότι συμβολίζει όχι μόνο την σύγχυση ανάμεσα στα δύο φύλα αλλά επίσης και την σεξουαλική υπερβολή και την διαφθορά.

Ο διαχωρισμός μεταξύ της ιδιωτικής και δημόσιας σφαίρας βρίσκεται στην καρδιά του ηθικού Λόγου που αναπτύχθηκε στα τέλη του 19^{ου} αιώνα. Η ιδιωτική σφαίρα ταυτίστηκε με την ηθικότητα και την αξιοπρέπεια. Η ιδεολογία του ευπρεπισμού καθόριζε το οικογενειακό μοντέλο και τον τρόπο που θα έπρεπε να εκφράζεται η σεξουαλικότητα στα πλαίσιά της. Η ανάγκη να κάνεις παιδιά για την αναπαραγωγή του είδους περιόριζε τις σεξουαλικές δραστηριότητες ανάμεσα στο νόμιμο ζευγάρι. Επιπλέον, - έπρεπε να προφυλαχθεί και να επιτηρηθεί - η σεξουαλικότητα του παιδιού, προκειμένου να αποφευχθούν οι δυσάρεστες συνέπειες της πρόωρης σεξουαλικότητας, που περιέγραφαν τα κείμενα των σεξολόγων της εποχής. Όλες οι σεξουαλικές πράξεις έξω από το πλαίσιο του γάμου ή για λόγους άλλους εκτός της αναπαραγωγής, καταδικάζονταν κατηγορηματικά.

Η σεξουαλική και οικογενειακή ευπρέπεια αποτέλεσε ζωτικό μέρος της κοινωνικής σταθερότητας. Η οικιακή ζωή χαρακτήριζε την ιδανική οικογένεια, τη «ζεστή φωλιά» στην οποία κάποιος μπορούσε να βρει καταφύγιο από τα προβλήματα και τους κινδύνους του εξωτερικού κόσμου. Η αστική αντίληψη κατασκεύασε μια

⁷¹ George L. Mosse, *Nationalism and Sexuality, respectability and abnormal sexuality in modern Europe*, Howard Fertig, New York, 1985, κεφ. 2, σελ 25

⁷² Η άποψη, ότι οι Εβραίοι συμπεριφέρονται περισσότερο σαν γυναίκες παρά σαν άντρες και ότι είναι ανίκανοι να ελέγξουν τα πάθη τους, είχε εκφραστεί από πολλούς και συνδέεται με το γενικότερο κλίμα αντισημιτισμού που είχε αναπτυχθεί στα τέλη του 19^{ου} - αρχές 20^{ου} αιώνα.

εξιδανικευμένη εικόνα της οικογένειας που έπρεπε να προστατευτεί. Οτιδήποτε έθετε σε κίνδυνο την ιερότητα του γάμου και της οικογένειας έπρεπε να τεθεί κάτω από αυστηρή επίβλεψη και έλεγχο. Η ομοφυλοφιλία, που δεν εξυπηρετούσε τους σκοπούς της αναπαραγωγής και αντιπροσώπευε μια «στείρα» σεξουαλική πρακτική, θεωρήθηκε ότι απειλούσε το εξιδανικευμένο μοντέλο της ετεροφυλοφιλικής πυρηνικής οικογένειας, που κατασκεύασε η ιδέα του ευπρεπισμού, και βρέθηκε έτσι στο στόχαστρο της αστικής τάξης.

Στον αντίποδα της οικιακής σφαίρας τοποθετήθηκε η δημόσια σφαίρα, η οποία ταυτίστηκε με τη ζωή στις μεγάλες πόλεις. Από τον 19^ο αιώνα και μετά η πόλη αποτέλεσε την μεγαλύτερη απειλή για την αστική τάξη. Θεωρήθηκε ότι κλονίζει την σταθερότητα της κοινωνίας, οδηγεί σε αποξένωση και ενθαρρύνει τα αχαλίνωτα σεξουαλικά πάθη και την ανηθικότητα. Στις μεγάλες πόλεις συναντούσε κανείς την πολυτέλεια και την ένδεια που ευνοούσαν υποτίθεται την ανάπτυξη των παρεκκλίνουσων σεξουαλικών πρακτικών. Η πόλη ταυτίστηκε με το τεχνητό, το βρώμικο, το άσχημο, το σκοτεινό και θεωρήθηκε εστία εξάπλωσης ασθενειών. Επιπλέον, στις πόλεις συναντούσε κανείς όλους αυτούς που η αστική τάξη έθετε στο περιθώριο. Οι ομοφυλόφιλοι, οι εγκληματίες, οι πόρνες, οι Εβραίοι, οι τρελοί, όλοι αυτοί που θεωρήθηκαν ότι ζουν μια υποκριτική ζωή είχαν βρει καταφύγιο στις πόλεις. Η πόλη ήταν το «σπίτι» αυτών που ζούσαν έξω από τα όρια της αξιοσέβαστης κοινωνίας. Ο Walter Benjamin στην μελέτη του για το πώς βίωσε ο Charles Baudelaire την γέννηση της μεγαλούπολης το 19^ο αιώνα αναφέρει χαρακτηριστικά : « *Ο δρόμος γίνεται κατοικία για τον πλάνητα που νιώθει σαν το σπίτι του ανάμεσα στις προσόψεις των κυριών όπως ο αστός μέσα στους τέσσερις τοίχους του σπιτιού του*». ⁷³

Ο μύθος που δημιουργήθηκε σχετικά με τις μεγάλες πόλεις, επιβεβαιώθηκε και ενισχύθηκε, μέσα από την γνώση που αποκτήθηκε σχετικά με την ομοφυλοφιλική υποκουλτούρα, η οποία είχε δημιουργηθεί σε πόλεις όπως το Βερολίνο και το Λονδίνο. Ένα σημαντικό έργο, που συνέβαλε στην γνώση για τον κόσμο και την ζωή των ομοφυλόφιλων, υπήρξε το βιβλίο του Magnus Hirschfeld *Berlins Drittes Geschlecht (Berlin's Third Sex)* στις αρχές του 20^{ου} αιώνα. Το βιβλίο του αποτελούσε μέρος μιας σειράς εργασιών που ονομαζόταν “ *Documents of Life in the Big City*” στις οποίες ερευνούσε το περιβάλλον μέσα στο οποίο οι ομοφυλόφιλοι μπορούσαν να αναπτύξουν κοινωνικές σχέσεις. Είχε καταχωρήσει τις λέσχες, τα εστιατόρια, τα ξενοδοχεία και τα λουτρά στα οποία σύχναζαν οι ομοφυλόφιλοι του

⁷³ Walter Benjamin , *Σαρλ Μπωντλαίρ: Ένας λυρικός στην ακμή του καπιταλισμού*, εκδόσεις Αλεξάνδρεια, 2002, σελ 45

Βερολίνου θέλοντας να επιβεβαιώσει την αξιοσέβαστη συμπεριφορά των ομοφυλόφιλων.⁷⁴

Μία άλλη εργασία από τον Iwan Bloch, Γερμανό σεξολόγο και γιατρό, στα 1906 με τον τίτλο *Sexual Life of Our Times*, προειδοποιούσε τους αναγνώστες του σχετικά με τους «πειρασμούς» της μοντέρνας εποχής, που μπορεί να συναντήσει ένας άντρας και μία γυναίκα στις μεγάλες πόλεις. Περιέγραφε τα κέντρα διασκέδασης της εποχής – τα καμπαρέ, τις αίθουσες χορού και δεξιώσεων – σαν χώρους όπου κάποιος σπαταλάει το χρόνο του και σύνδεε τις μεγάλες πόλεις με την παράνομη σεξουαλικότητα.⁷⁵ Όποιος θέλει να περάσει την ώρα του αναζητά την απόλαυση «Ανάμεσα από τα φώτα που βασανίζει ο άνεμος / ανάβει η Πορνεία μέσα στους δρόμους ...», λέει ο Baudelaire στο ποίημα του «*Crepuscule du soir*» και αλλού αναφέρει ότι «οι εραστές των πόρνων είναι ευτυχισμένοι, ευδιάθετοι και χορτάτοι...».⁷⁶

Η επιβεβαίωση από τους κοινωνικά αναγνωρισμένους εμπειρογνώμονες, σχετικά με τους «ηθικούς κινδύνους» των μεγαλουπόλεων και την ύπαρξη ομοφυλοφιλικής υποκουλτούρας, ενίσχυσε τους φόβους και τις ανησυχίες της αστικής τάξης και προκάλούσε τον «ηθικό πανικό» στο σύνολο της κοινωνίας. Σε περιόδους, όπου η κοινωνία υπόκειται σε «ηθικό πανικό», η σεξουαλικότητα κατέχει κεντρική σημασία. Οι σεξουαλικά αποκλίνοντες αποτελούν τους αποδιοπομπαίους τράγους και ορίζονται ως απειλή για το σύνολο της κοινωνίας. Έτσι λοιπόν, στην προσπάθειά τους να αντιμετωπίσουν τα προβλήματα που προέκυπταν από τις ραγδαίες οικονομικές και κοινωνικές ανακατατάξεις στα πλαίσια του μοντερνισμού, τα μέλη της αστικής κοινωνίας – δεν αναζήτησαν τα πραγματικά αίτια των προβλημάτων αλλά τα μετατόπισαν σε μια συγκεκριμένη κοινωνική ομάδα, με τις υποδείξεις, όπως είπαμε παραπάνω, του επιστημονικού Λόγου.

Στο πλαίσιο των συγκεκριμένων κοινωνικών αντιλήψεων, σκοπός της αστικής τάξης ήταν να διαμορφώσει ένα πρότυπο ηθικής, αξιών, στάσεων και συμπεριφορών και παράλληλα να εξοβελίσει, να απορρίψει και να στιγματίσει οτιδήποτε δεν εγγραφόταν στο πλαίσιο αυτού του κυρίαρχου προτύπου. Τα μέλη της αστικής τάξης, θέτοντας στο περιθώριο της κοινωνίας κάποιες κοινωνικές ομάδες, μπόρεσαν να συντηρήσουν την διαχωριστική γραμμή που έθεσαν μεταξύ του «εμείς» και οι «άλλοι», μεταξύ των «φυσιολογικών» και των «μη φυσιολογικών». Ο σκοπός

⁷⁴ George L. Mosse, *Nationalism and Sexuality*, κεφ. 2, σελ 32-33

⁷⁵ George L. Mosse, ό. π., σελ 33

⁷⁶ Walter Benjamin, ό.π

αυτής της πολιτικής στόχευε στο να κάνει *εμάς* να αισθανόμαστε ασφαλείς και ανώτεροι και τους *άλλους* να νιώθουν ανασφάλεια και κατωτερότητα.

Σύμφωνα με τις αστικές αντιλήψεις ο θάνατος αποτελούσε αναπόσπαστο τμήμα της ζωής. Η έμφαση πάνω στην ολότητα της ζωής χρησιμοποιήθηκε για να μεγαλώσει το χάσμα μεταξύ αστών και εκείνων που τέθηκαν εκτός κοινωνίας. Όπως διαχωριζόταν στην ζωή ο «ξένος» από το « μέλος» της κοινωνίας, έτσι έπρεπε να διαχωρίζονται και στον θάνατο. Κατά την διάρκεια του 19^{ου} αιώνα ήταν διαδεδομένη η άποψη ότι, όσοι αρνήθηκαν να προσαρμοστούν στους κανόνες της κοινωνίας και όσοι είχαν κριθεί από την κοινή γνώμη ότι είναι «διεφθαρμένοι», δεν θα έπρεπε να έχουν έναν ευπρεπή και αξιοπρεπή θάνατο. Η ανηθικότητα έπρεπε να τιμωρηθεί. Οι Εβραίοι και οι ομοφυλόφιλοι δεν θα μπορούσαν να έχουν ένα θάνατο που αρμόζει σε έναν αστό. Οι ομοφυλόφιλοι έπρεπε να έχουν ένα θάνατο μοναχικό, φρικτό και αποτρόπαιο γιατί η έννοια της ομορφιάς ήταν άγνωστη σε αυτούς. Ο θάνατος του «παρείσακτου», του «Άλλου» συμβόλιζε κατά κάποιον τρόπο την ζωή του.

Ο Εθνικός σοσιαλισμός βασίστηκε πάνω στις αντιλήψεις του 19^{ου} αιώνα και αναγέννησε την ιδέα του ευπρεπισμού στην καρδιά της νεωτερικότητας. Η στάση που κράτησε το Ναζιστικό καθεστώς απέναντι στους ομοφυλόφιλους αντανάκλα πολλές από τις ιδέες στις οποίες ήδη αναφερθήκαμε. Με την άνοδο του ρατσισμού στην Ναζιστική Γερμανία, εκείνοι που ξεχώρισαν να εξολοθρευθούν οι συνεργάτες του Hitler, ήταν ακριβώς εκείνοι που η κοινωνία των αστών είχε θεωρήσει ως απειλή. Τα μέτρα όμως που επέβαλλε και η μαζική δίωξη που συντελέστηκε αποτελεί μια καινοτομία στην ιστορία της ανθρωπότητας.

Επιπλέον, η ιδεολογία του ναζισμού, όπως εκφράστηκε με την άνοδο του εθνικού σοσιαλισμού στην Γερμανία, βασίστηκε σε διάφορα σκέλη της διανοητικής σκέψης, που επιστρέφουν τουλάχιστον έναν αιώνα πίσω και περιλαμβάνει τον μετασχηματισμό του Κοινωνικού Δαρβινισμού και της ευγονικής, σε «βιο-ιδεολογίες» του φασισμού και του εθνικού σοσιαλισμού. Ο αιώνιος αγώνας για επιβίωση ως βασικός νόμος της ανθρώπινης ύπαρξης βρίσκεται στην καρδιά της ιδεολογίας του Hitler.

Στην συνέχεια θα εξετάσουμε τον ναζιστικό Λόγο γύρω από την ομοφυλοφιλία, τα μέτρα που εφαρμόστηκαν στην προσπάθεια αναμόρφωσης της ομοφυλοφιλικής κατάστασης και θα επιχειρήσουμε να εξηγήσουμε γιατί ασκήθηκε τόση βία από την πλευρά του ναζιστικού καθεστώτος.

Γ. Η ΔΙΩΞΗ ΤΩΝ ΟΜΟΦΥΛΟΦΙΛΩΝ ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟ-ΣΟΣΙΑΛΙΣΜΟΥ

Ι. ΤΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΠΟΛΙΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Το κόμμα του εθνικού σοσιαλισμού δεν προσπάθησε να κατασκευάσει ένα νέο σύστημα αξιών αλλά ενίσχυσε τις υπάρχουσες αξίες και προκαταλήψεις. Ένα από τα θέματα που επανεμφανίζονται είναι η πίστη στο δόγμα του *Volkisch*. Η επιθυμία για εθνική ενότητα συνδέεται με την άνοδο του εθνικισμού το 19^ο αιώνα και επανεμφανίζεται με την δημιουργία ενός νέου αισθήματος αλληλεγγύης ανάμεσα σε αυτούς που πολέμησαν στα χαρακώματα κατά την διάρκεια του πρώτου παγκόσμιου πολέμου. Η λεγόμενη γενιά του 1914 είχε κατασκευάσει μια φαντασιακή εθνική κοινότητα, με το να ξεπεράσει τις κοινωνικές και ταξικές κατηγορίες, μέσω μιας νέας εθνικής ενότητας βασισμένης στις αληθινές γερμανικές αξίες. Το πνεύμα ενός ενωμένου έθνους, έτοιμου και πρόθυμου να θυσιάσει την ζωή του «στο πεδίο της τιμής», παρέμεινε μια ισχυρή δύναμη για τη Γερμανική Δεξιά σε όλη την διάρκεια του μεσοπολέμου και εμφανίστηκε πιο ισχυρό με την άνοδο του Εθνικού Σοσιαλισμού την δεκαετία του 1930.⁷⁷

Η έννοια της εθνικής κοινότητας αποτέλεσε βασικός στόχος του ναζιστικού καθεστώτος. Σε μια εποχή όπου η κοινωνία υπέφερε από την οικονομική κρίση, την μαζική ανεργία και την εθνική ταπείνωση που ακολούθησε η ήττα του πρώτου παγκόσμιου πολέμου, το αίσθημα της αποξένωσης και της αλλοτρίωσης έπρεπε να μετατραπεί στο αίσθημα ότι ανήκουν σε μια «αγνή» κοινότητα. Η μόνη σωτηρία από τον εκφυλισμό της δημοκρατίας ήταν η ένωση σε μια εθνική κοινότητα που θα άλλαζε την τακτική της Γερμανίας, μέσα από το κόμμα του Εθνικού Σοσιαλισμού. Συνδεδεμένη με αυτήν την απόρριψη της δημοκρατίας, που είχε αποτύχει στη Γερμανία, αυξανόταν η πεποίθηση ότι μια νέα ισχυρή ηγεσία θα εξασφάλιζε μια νέα τάξη.⁷⁸

Η εθνική αναγέννηση ταυτίστηκε με την ηθική αναγέννηση. Η ναζιστική άνοδος στην εξουσία θα έθετε τέρμα στο ηθικό χάος της μεταπολεμικής εποχής και θα ανήγγειλε μια νέα εποχή πειθαρχίας και ηθικής. Το ναζιστικό κόμμα προσπάθησε να προβάλλει την εικόνα του υπερασπιστή της ευπρέπειας και της ηθικής και αγωνίστηκε ενάντια στον «ηθικό εκφυλισμό». Βασίστηκε πάνω στην ιδεολογία του

⁷⁷ David Welch, *Nazi Propaganda and the Volksgemeinschaft: Constructing a people's Community*, *Journal of Contemporary History*, vol.39, No2, April 2004, σελ. 218

⁷⁸ David Welch, *ό.π.*, σελ 214

ευπρεπισμού για να αναδείξει τις στερεότυπες κατασκευές του «Άλλου» και να επιβεβαιώσει την ανηθικότητα του. Η στάση που κράτησε απέναντι στην σεξουαλικότητα καθορίστηκε από την ιδέα της ευπρέπειας, που όπως είδαμε, βασίστηκε στην εξύμνηση της οικογενειακής ζωής, τον περιορισμό των σεξουαλικών πόθων, την πειθαρχία και τη σαφή διάκριση των φύλων.

Στην πραγματικότητα, η εθνική ενότητα που επικαλέσθηκαν οι Ναζί αποτέλεσε ένα αποτρόπαιο ουτοπιστικό όραμα. Η εθνική σωτηρία περιέλαβε όχι μόνο την εσωτερική αναγέννηση αλλά μια νέα τάξη πραγμάτων βασισμένη στη φυλετική κάθαρση. Η έννοια της φυλής υπήρξε κεντρική στην διαμόρφωση της ναζιστικής ιδεολογίας. Ο ναζισμός χρησιμοποιώντας τις υπάρχουσες φυλετικές αντιλήψεις ακολούθησε ένα πρόγραμμα, σύμφωνα με το οποίο η κοινωνία έπρεπε να αναδομηθεί στο πρότυπο του φυλετικού μοντέλου και με φυλετικά κριτήρια. Το τρίτο Reich προορίστηκε να γίνει μία φυλετική παρά ταξική κοινωνία.⁷⁹ Το ζήτημα της εθνικής κοινότητας καθορίστηκε από εκείνους που αποκλείστηκαν κατά μεγάλο μέρος για φυλετικούς λόγους.

Όμως τα κριτήρια ένταξης στην κοινωνία που οραματίστηκε το ναζιστικό καθεστώς, δεν περιελάμβαναν μόνο την «φυλετική καθαρότητα» αλλά και ζητήματα που αφορούσαν την υγεία, την σεξουαλικότητα και την κοινωνικό-οικονομική κατάσταση του ατόμου. Η φυλετική καθαρότητα αποτέλεσε αναπόσπαστο τμήμα ευρύτερων κοινωνικών πολιτικών με στόχο την δημιουργία μιας «υγιούς», «Άριας», εθνικής κοινότητας. Συνεπώς, στην προσπάθεια εξαγνισμού του έθνους, δεν αποκλείστηκαν μόνο οι «ξένοι» αλλά και οι «εντός» της κοινότητας που χαρακτηρίστηκαν ως «παράσιτα» της κοινωνίας, «ακοινώνητοι» (asocial), «κληρονομικά άρρωστοι» και δεν ήταν έτοιμοι να κάνουν καμιά ατομική θυσία για την ευημερία του έθνους.

Μέσα σ' αυτό το κοινωνικοπολιτικό πλαίσιο οι ομοφυλόφιλοι αντιμετωπίστηκαν ως εχθροί του κράτους, που εμπόδιζαν την αύξηση του πληθυσμού και την εξάπλωση της Άριας φυλής και έθεταν σε κίνδυνο την συνέχεια του γερμανικού λαού. Η αποστασιοποίηση των ομοφυλόφιλων από την αναπαραγωγική διαδικασία και η ανώφελη σπατάλη της αναπαραγωγικής τους δύναμης, ερχόταν σε αντίθεση με το σκοπό που έθετε το καθεστώς για την αύξηση του πληθυσμού. Επιπλέον, η παρουσία τους έθετε σε αμφισβήτηση τους παραδοσιακούς ρόλους των φύλων, που το εθνικοσοσιαλιστικό κόμμα προσπαθούσε να προστατεύσει,

⁷⁹ Michael Burleigh and Wolfgang Ippenmann, *The racial State Germany 1933-1945*, Cambridge University Press, 1991, σελ 306

προκειμένου να συντηρήσει την εικόνα του τρίτου Reich ως αρσενική κοινωνία. Καθώς η ομοφυλοφιλία είχε θεωρηθεί μια μη αναστρέψιμη κατάσταση οι ομοφυλόφιλοι έπρεπε, σύμφωνα με το λόγο του Χίμλερ « να ξεριζωθούν σαν τις τσουκνίδες, να ριχτούν στο σωρό και να καούν».

Όσον αφορά τις ομοφυλόφιλες γυναίκες, η αντιμετώπιση τους από το Ναζιστικό καθεστώς ήταν τελείως διαφορετική. Σύμφωνα με τη κυρίαρχη λογική της διάκρισης των φύλων αρσενικό/ θηλυκό που υιοθέτησε το καθεστώς, η γυναίκα ταυτίστηκε με την αναπαραγωγική διαδικασία. Άρα, μία γυναίκα που είχε σεξουαλικές σχέσεις με μία άλλη γυναίκα, δεν ανέστελλε την αναπαραγωγική της ικανότητα καθώς από τη φύση της ήταν προορισμένη να παράγει παιδιά. Επιπλέον, η γυναικεία ομοφυλοφιλία δεν αναγνωριζόταν και δεν διωκόταν ποινικά, όπως στην περίπτωση των ανδρών.

Η αντι-ομοφυλοφιλική προκατάληψη που παγιώθηκε στον δυτικό πολιτισμό κέρδισε έδαφος και ενόησε τους ναζί, ώστε να ενισχύσουν τους φόβους σχετικά με την «απειλή» των σεξουαλικά αποκλίνων συμπεριφορών. Ο ρόλος της επιστήμης, όπως ήδη έχουμε αναφέρει, υπήρξε καθοριστικός στο να διαμορφωθεί αυτό το κλίμα εναντίον των ομοφυλόφιλων και να νομιμοποιηθεί ο αυστηρός έλεγχος της ανθρώπινης σεξουαλικότητας. Στο πλαίσιο του εθνοσοσιαλισμού ο επιστημονικός ορθολογισμός επικράτησε και οδήγησε στο θάνατο χιλιάδες ανθρώπους.

II. Η ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ ΤΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ

Η βιολογία αποτέλεσε την βάση του Εθνικού Σοσιαλισμού και έπαιξε καθοριστικό ρόλο στην χάραξη των πολιτικών τακτικών που ακολούθησε το ναζιστικό κράτος. Για να πραγματοποιήσει τους στόχους του και να ασκήσει την πολιτική και την προπαγάνδα του, το καθεστώς έπρεπε να προστατεύσει το υγιές κομμάτι του πληθυσμού από τον κίνδυνο των μεταδοτικών αρρωστιών. Ο Rudolf Hess, βουλευτής του Hitler, ανέφερε χαρακτηριστικά: «Ο εθνικός Σοσιαλισμός δεν είναι τίποτα άλλο από εφαρμοσμένη βιολογία». Και ο ίδιος ο Hitler σε μια ομιλία του ξεχώρισε το επάγγελμα του γιατρού ανάμεσα στα άλλα επαγγέλματα υποστηρίζοντας ότι χωρίς την συνεργασία των γιατρών τα σχέδια του δεν θα μπορούσαν ποτέ να υλοποιηθούν.⁸⁰

Στην πραγματικότητα, ο ναζισμός δεν περιέλαβε ούτε ένα στοιχείο, τόσο στην ιδεολογική του έκφραση όσο και στην προπαγανδιστική εφαρμογή του, που να μην το συναντάμε στα επιστημονικά κινήματα του 19^{ου} και 20^{ου} αιώνα. Για να προετοιμάσει το «επιστημονικό» έδαφος για την εξόντωση χιλιάδων ανθρώπων βασίστηκε στο δόγμα του κοινωνικού Δαρβινισμού, της ευγονικής επιστήμης και της ολιστικής σκέψης.

Ο κοινωνικός Δαρβινισμός στην Γερμανία τόνισε την ανάγκη να επέμβει το κράτος προκειμένου να σταματήσει ο υποτιθέμενος «εκφυλισμός» του ανθρώπινου είδους. Ο Ernst Haeckel ήταν ο κύριος εκλαϊκευτής του Δαρβίνου και της εξελικτικής θεωρίας στον γερμανόφωνο κόσμο. Ο Haeckel πίστευε στην φυλετική ανωτερότητα του Βορρά. Οι κεντρικές φυλές όπως τις αποκαλούσε ήταν οι πιο αναπτυγμένες και τέλειες. Κανένας άλλος τύπος ανθρώπου δεν μπορεί να συγκριθεί ούτε σε φυσικά ούτε σε διανοητικά χαρακτηριστικά. Βασική προϋπόθεση για να διατηρηθεί αυτή η υπεροχή, σύμφωνα με την θεωρία του, ήταν η αποφυγή της επιμειξίας. Αντιτάσσονταν σθεναρά στην φυλετική επιμειξία και ήταν ενθουσιώδης υποστηρικτής του φυλετικού ευγονισμού.

Το 1906 ανέπτυξε μια ιδιαίτερη εκδοχή της φιλοσοφίας του Δαρβινισμού την οποία αποκάλεσε «μονισμός». Αυτή η νέα φιλοσοφία επρόκειτο να βασιστεί στην συγκριτική ζωολογία, και συνδύαζε τις κοινωνικές αντιλήψεις του volkisch με την ολιστική σκέψη. Ο μονισμός προετοίμασε ένα ευρύ τμήμα του γερμανικού πληθυσμού να δεχτεί την εφαρμογή των βιολογικών επιχειρημάτων στην κοινωνία.⁸¹ Το κίνημα του Volkisch εμφανίστηκε το δεύτερο μισό το 19^{ου} αιώνα ως αντίδραση

⁸⁰ Robert L. Proctor, *Racial Hygiene: medicine under the Nazis*, Cambridge, Harvard University Press, 1988, σελ. 64

⁸¹ Loren Graham ο. π. σελ. 1133

στην νεωτερικότητα καθώς και στον υλισμό που θεωρήθηκε εχθρός της ηθικής και πρέσβευε την επιστροφή στην φύση. Το κίνημα στις αρχές του 20^{ου} αιώνα αρθρώνει έναν πολιτικό λόγο που αποτελεί ένα μείγμα από πολιτισμικές προκαταλήψεις του 19^{ου} αιώνα.

Αυτή την τάση την συναντάμε και σε άλλα αναμορφωτικά κινήματα της εποχής όπως για παράδειγμα στο κίνημα των Γυμνιστών. Το κίνημα, όπως αναφέραμε παραπάνω, προσπάθησε να επιστρέψει στις αποκαλούμενες γνήσιες δυνάμεις ζωής για να αναγεννηθεί το άτομο και η κοινωνία μέσα από την χορτοφαγία και τον αντι-αλκοολισμό. Ο Richard Ungerwittter, ένας από τους ιδρυτές του κινήματος, είδε στο κίνημα την ανάδυση μιας φυλετικής elite στην Γερμανία που θα έθετε ένα τέλος στην παρακμή και στις εξωτερικές απειλές. Όπως οι ξένοι θα πρέπει να φύγουν από την χώρα, έτσι και τα ξένα σώματα θα πρέπει να εξαλειφθούν.⁸²

Η ολιστική σκέψη είχε αναπτυχθεί ήδη από τα τέλη του 19^{ου} αιώνα από γερμανούς διανοούμενους. Στις αρχές του 20^{ου} αιώνα συνδέθηκε με την εκβιομηχανισμένη νεωτερικότητα και στην συνέχεια πήρε πολιτικές διαστάσεις. Κατά την διάρκεια του Α παγκόσμιου πολέμου παρατηρείται κρίση σε όλους τους τομείς της κοινωνίας, του πολιτισμού, στην ιατρική και στις επιστήμες γενικότερα. Υπήρχε ένα κλίμα τεchnοφοβίας, απόγνωσης και παρακμής. Πολλοί θεωρούσαν ότι η τεχνική (technique) είχε κυριαρχήσει πάνω στην ψυχή και την αξιοπρέπεια του ανθρώπου και οδηγούσε σε εκφυλισμό της κοινωνικής ζωής και των αξιών. Η επιστήμη είχε ισχυριστεί ότι η ανθρώπινη ζωή ήταν ένα άψυχο προϊόν του μηχανισμού και γι' αυτό το λόγο ο άνθρωπος μεταχειριζόταν τον συνάνθρωπό του ως μηχανή. Επιπλέον ο ερχομός και η καταστροφική ήττα του πελέμου επέφερε μία κρίση συνείδησης σε σχέση με την επιστήμη και πολλοί θεώρησαν ότι η τεχνολογία ήταν ένας καθοριστικός παράγοντας γι' αυτό το πόλεμο.⁸³

Η ανάδυση της ολιστικής σκέψης στις επιστήμες της ιατρικής και ψυχολογίας εμφανίστηκε ως αντίδραση στις παραδοχές και επιπτώσεις της μηχανιστικής επιστήμης. Μέσα σ' αυτό το κλίμα δημιουργήθηκαν έννοιες όπως «ολικότητα» (wholeness), «ικανότητα» (fitness), «ανάπλαση» (regeneration), «ανανέωση» (renewal) και οι επιστήμονες ισχυρίζονταν ότι η σωτηρία ήταν πιθανή και υπήρχε ελπίδα αν επανεξεταζόταν η έννοια της ζωής και η επιστήμη έβλεπε τα φαινόμενα λιγότερο ατομικιστικά και μηχανιστικά και περισσότερο ολιστικά και διεισδυτικά. Το

⁸² George Mosse, *Nationalism and sexuality: respectability and abnormal sexuality in modern Europe*, σελ 53

⁸³ Anne Harrington, *Unmasking Suffering's Masks: Reflections on Old and New Memories of Nazi Medicine, Social Suffering*, 1997, University of California Press, σελ 186

νέο επιχείρημα στην βιολογία και την ψυχολογία για μια αναμόρφωση της επιστήμης που θα εξυπηρετεί την ολικότητα και όχι την μηχανή θα μπορούσε να λειτουργήσει ως φυσική αλήθεια, σαν μια αναγκαιότητα για την πολιτισμική και πολιτική επιβίωση.

Σε κοινωνικό και πολιτισμικό επίπεδο η ολιστική σκέψη οργανώθηκε σύμφωνα με μία λογική ζεύγους αντιθέτων. Η εικόνα της «ολικότητας», της «διαμόρφωσης» (gestalt), της « αναγέννησης», του « οργανισμού»(organicism), της «σύνθεσης» (synthesis), λειτουργούσαν σαν αντίποδες της «μηχανής», του «χάους», της «διάσπασης»(fragmentation). Χρησιμοποίησαν τις εικόνες της «μηχανής» και της «ολικότητας» με σκοπό να μιλήσουν για το τι πίστευαν ότι πήγε λάθος στην πολιτική, την κοινωνία και την ατομική ύπαρξη και να ανοίξουν νέους δρόμους για την ανανέωση. Η μηχανή θεωρούνταν υπεύθυνη για τον επιστημονικό μηχανισμό, τον μοντερνισμό και την εκβιομηχάνιση. Η έννοια της «ολικότητας» λειτούργησε ως εναλλακτική της «μηχανικότητας» και αποτελούσε ένα όραμα σύμφωνα με το οποίο η επιστήμη καλούνταν να μην επιτρέψει την υπονόμηση της κεντρικότητας των ηθικών και πνευματικών αξιών τόσο στην κοινότητα όσο και στο ίδιο το άτομο.

Στο πλαίσιο του εθνο-σοσιαλισμού η επιστημονική πλευρά του ολισμού «αγκαλιάζει» τους σκοπούς και τις πολιτικές του κόμματος και ο ολιστικός αγώνας για αναμόρφωση της επιστήμης εξισώθηκε με τον Ναζιστικό αγώνα εναντίον της φυλετικής διαφοράς.⁸⁴ Επικρατεί η τάση να θέτουν τους όρους του ολισμού εναντίον της μηχανής στην ιδέα της φυλετικής διαμάχης μεταξύ Γερμανών και Εβραίων. Οι Εβραίοι εμφανίστηκαν ως ζωντανή μεταφορά της ψυχρής μηχανής. Το να είναι κανείς Εβραίος και να σκέφτεται σαν Εβραίους έγινε αντιληπτό σαν μια παραλυτική, αντι-παραγωγική, «στεία» κατάσταση. Η ολιστική ρητορική βρήκε έτσι κοινό τόπο με την ευγονική σκέψη καθώς υποστήριζε ότι οι «μη-πλήρεις» (un-whole) εννοώντας τους ανάκανους, ανάπηρους και τους γενετικά κατώτερους αποτελούν προσβολή για τις αξίες του «όλου» (wholeness). Σ' αυτή την ρητορική οι ανάπηροι και οι ανάκανοι θεωρήθηκαν ότι λειτουργούν ως μεταφορές του μηχανισμού.

Οι γιατροί που συνεργάστηκαν με το Ναζιστικό καθεστώς μοιραζόταν ένα αίσθημα εθνικής υπερηφάνειας και είχαν απορροφήσει τις ιδέες του ακραίου ρατσιστικού εθνικισμού. Οι ναζί γιατροί αντιλαμβάνονταν τους εαυτούς τους ως οι *Storm Trooper* του ιατρικού επαγγέλματος. Φαντάστηκαν ότι το κόμμα του Εθνικού Σοσιαλισμού θα μπορούσε να σταματήσει την εκφυλιστική πορεία του γερμανικού πληθυσμού, με το να θέσει την φυλετική μεταρρύθμιση στο κέντρο της κοινωνικής

⁸⁴ Anne Harrington, ό.π, σελ 188

πολιτικής του. Οι σημαντικότεροι ιατρικοί σύνδεσμοι της Γερμανίας υποδέχτηκαν με ενθουσιασμό την αποφασιστικότητα της νέας κυβέρνησης για εθνική ανακατασκευή με σκοπό να δημιουργηθεί μια αληθινή κοινότητα με βάση την σταθερή αξία του Volk και έθεσαν τον εαυτό τους στην υπηρεσία της πατρίδας με στόχο να τελούν τις υποχρεώσεις τους απέναντι στην υγεία των ανθρώπων. Με αυτό τον τρόπο, από γιατροί του ατόμου μετατράπηκαν σε γιατροί του έθνους.

Η βασική αρχή που έθεσε το καθεστώς για τα θέματα της υγείας ερχόταν σε αντίθεση με την παλιότερη ιατρική παράδοση. Σκοπός της παραδοσιακής ιατρικής ήταν να προσφέρει υγειονομική περίθαλψη σε όσους ήταν άρρωστοι. Με βάση την καθοδήγηση του Hitler η θεραπευτική ιατρική αντικαταστάθηκε με την προληπτική ιατρική, η ατομική υγιεινή συμπληρώθηκε με την φυλετική υγιεινή και η υγεία του ατόμου αποτέλεσε εθνικό και πολιτικό ζήτημα. Αυτή η μεταστροφή της ιατρικής με σκοπό να υπηρετήσει όχι μόνο τους αδύναμους αλλά και τους ισχυρούς υποστηρίχτηκε ένθερμα από τους γιατρούς. Σύμφωνα με την φιλοσοφία της Ναζιστικής ιατρικής η μετατόπιση αυτή συνεπαγόταν την αναγνώριση της σπουδαιότητας της διάκρισης μεταξύ των πολύτιμων μορφών ζωής και της ζωής που δεν άξιζε (not worth living)⁸⁵.

Η μελέτη των αρρωστίων που βασίζονται σε φυλετικές διαφορές αποτέλεσε την κύρια προτεραιότητα της ιατρικής κάτω από το καθεστώς των ναζί. Ιδιαίτερη προσοχή έδωσαν σε έρευνες που αποδείκνυαν ότι οι εβραίοι είναι επιρρεπείς σε ψυχωτικές αρρώστιες λόγω της εκφυλισμένης φύσης τους. Η ιδέα ότι η εβραϊκή φυλή προέρχεται από φυλετική μείξη θεωρήθηκε από πολλούς γιατρούς ως αιτία του φυλετικού εκφυλισμού των εβραίων. Η ιατρική επιστήμη κατασκεύασε έναν λόγο και νομιμοποίησε την ιατρικοποίηση του αντι-σημιτισμού. Το εβραϊκό ζήτημα έγινε κατανοητό ως ιατρικό πρόβλημα και οι γιατροί ανέπτυξαν την ιδέα ότι οι εβραίοι ανήκουν σε μια άρρωστη και κατώτερη φυλή. Επίσης, αναπτύχθηκε μια βιοψυχολογική τυπολογία που πρόβαλλε έναν ανώτερο «Βόρειο ενοποιητικό τύπο», που ονομάστηκε τύπος J, σε έναν κατώτερο εβραϊκό αποσπασματικό τύπο, που ονομάστηκε τύπος S και ο οποίος περιγράφηκε ως αφηρημένος, βιολογικά σθεναρός με τάση να προσβάλλεται από αρρώστιες όπως φυματίωση και σχιζοφρένεια, ήταν τεχνικός και διασπαστικός και δεν ήταν άξιος εμπιστοσύνης. Επιπλέον, οι Εβραίοι ταυτίστηκαν με το θάνατο, θεωρήθηκαν ότι διαλύουν το μυστήριο της ζωής αφήνοντας πίσω τους το χάος και ο τρόπος σκέψης τους ήταν περίπλοκος. Αντίθετα,

⁸⁵ Robert N. Proctor, *Racial Hygiene, medicine under the Nazis*, Harvard University Press, Cambridge, 1988, σελ 73

οι μη- Εβραίοι ταυτίστηκαν με την ζωή, την υγεία, θεωρήθηκαν ότι σκέφτονταν πιο απλά, οργανικά, δημιουργικά. Γι' αυτό το λόγο οι φυλές που διαφοροποιούνταν από τις Γερμανικές αξίες έπρεπε να εξολοθρευτούν. Και φυσικά δεν ήταν μόνο οι Εβραίοι αλλά και οι άρρωστοι, οι πνευματικά ανάπηροι, οι εκ γενετής αδύναμοι οι οποίοι κάτω από το Ναζιστικό καθεστώς ξεχώρισαν και χαρακτηρίστηκαν ως «παράσιτα» που έπρεπε να ξεριζωθούν.

Η ιατρικοποίηση και η παθολογικοποίηση της ομοφυλοφιλίας που συντελέστηκε το 19^ο αιώνα ενθαρρύνθηκε κατά την διάρκεια της Ναζιστικής κυριαρχίας. Οι γιατροί του τρίτου Reich βασίστηκαν στην υπάρχουσα βιβλιογραφία και υποστήριξαν ομόφωνα ότι η ομοφυλοφιλία είναι μια «παθολογία» και οι ομοφυλόφιλοι «ψυχοπαθείς». Η πιο διαδομένη θεωρία γύρω από το ζήτημα της ομοφυλοφιλίας την περιέγραφε ως μια εγγενή, βιολογικά καθορισμένη διαταραχή. Η ομοφυλοφιλία θεωρήθηκε μεταδοτική αρρώστια που οποιαδήποτε στιγμή μπορούσε να διαδοθεί σε ολόκληρη την Γερμανία και γι' αυτό το λόγο οι ομοφυλόφιλοι αποτέλεσαν απειλή για την δημόσια υγεία.

Αμέσως μετά την άνοδο του Χίτλερ στην εξουσία, το κόμμα του Εθνικού Σοσιαλισμού έθεσε σε εφαρμογή τα σχέδια του για την επιλεκτική αναπαραγωγή. Τον Ιούνιο του 1933 ο Υπουργός Εσωτερικών Frick εγκαινίασε μία Επιτροπή Ειδικών για τον Πληθυσμό και την Φυλετική Πολιτική (*Committee of Experts for Population and Racial Policy*) με σκοπό την προετοιμασία της δημοσίευσης του νόμου για την έγκριση της στέρωσης. Ένα σχέδιο νόμου είχε προετοιμαστεί στα 1932 από την κυβέρνηση της Πρωσίας όμως στην περίπτωση αυτή το άτομο υποβαλλόταν σε αυτή τη λειτουργία ύστερα από την συγκατάθεση του. Ο υπουργός εσωτερικών του Reich που συνέταξε τον νόμο, την θεώρησε μια εξαιρετικά σημαντική πρωτοβουλία δημόσιας υγείας.

Το άρθρο 12 του νόμου για την Παρεμπόδιση των Απογόνων με Κληρονομικές Αρρώστιες (*Law of Prevention of Progeny with Hereditary Diseases*), το οποίο εκδόθηκε τον Ιούλιο του 1933 από την κυβέρνηση του Εθνικού Σοσιαλισμού, αντικατέστησε την εθελοντική αρχή με τον εξαναγκασμό σύμφωνα με τις ευγονικές ενδείξεις. Επιπλέον, ο κατάλογος με τις ασθένειες που θεωρήθηκαν κληρονομικές επεκτάθηκαν. Ο γερμανικός νόμος ήταν υποχρεωτικός γι όλους τους ανθρώπους, είτε ήταν μέσα σε ιδρύματα είτε όχι, οι οποίοι έπασχαν από κληρονομικές ανικανότητες, όπως σχιζοφρένεια, επιληψία, διανοητική ανικανότητα, τύφλωση, κώφωση, κατάθλιψη, αυτοί που ήταν εθισμένοι στα ναρκωτικά και στο οινόπνευμα, που έπασχαν από σοβαρές φυσικές παραμορφώσεις .

Με βάση το νόμο, όσοι κρίνονταν σύμφωνα με την εμπειρία της ιατρικής επιστήμης ότι μπορούν να αναπαράγουν παιδιά που να υποφέρουν από κληρονομικές φυσικές ή πνευματικές ατέλειες, έπρεπε να υποβάλλονται στην διαδικασία της στειρώσης. Τα μέλη των επιτροπών υγείας που είχαν οργανωθεί καθόριζαν, ποιος έπρεπε και ποιος δεν έπρεπε να στειρωθεί. Μάλιστα, προκειμένου να προσδώσουν στην όλη διαδικασία έναν αέρα επιστημονικής αντικειμενικότητας κατέφυγαν στην χρήση των τεστ IQ*. Αν κάποιος δεν έδινε μια ικανοποιητική απάντηση στις ερωτήσεις του τεστ τότε κρίνόταν κατάλληλος για στειρώση.

Με την ψήφιση των νόμων της Νυρεμβέργης το 1935 και ιδιαίτερα με το νόμο για την «προστασία του αίματος» (Blood Protection Law) ο Hitler εγκαινίασε τη «φυλετική» πολιτική του. Η απαγόρευση των γάμων και των σεξουαλικών πρακτικών μεταξύ εβραίων και μη εβραίων βασίστηκε σε βιολογικά κριτήρια. Οι γάμοι μεταξύ εβραίων και μη εβραίων θεωρήθηκαν επικίνδυνοι για την δημόσια υγεία του γερμανικού λαού. Όλες οι μετέπειτα νομοθεσίες που αφορούσαν φυλετικές και πληθυσμιακές ρυθμίσεις βασίστηκαν στην διάκριση μεταξύ «υγιής» και «άρρωστης» φυλής.

Επιπλέον, το θέμα της άμβλωσης για ευγονικούς λόγους επανήλθε στο προσκήνιο και σύμφωνα με παράτρυνση του Hitler εγκρίθηκε νόμος που νομιμοποιούσε τον τερματισμό της εγκυμοσύνης σε περίπτωση που η γυναίκα κρίνόταν πνευματικά ανάπηρη ή ο σύντροφος της ήταν άρρωστος. Την περίοδο της δημοκρατίας η άμβλωση απαγορευόταν με βάση το άρθρο 218 του νόμου όμως παρόλα αυτά σε μερικές περιπτώσεις εφαρμόζονταν. Τον Ιούνιο του 1935 το κόμμα του Εθνικού Σοσιαλισμού τροποποίησε τον υπάρχον νόμο και ενέκρινε την διακοπή της κύησης μόνο σε περίπτωση που η επιτροπή υγείας έκρινε την γυναίκα ως κληρονομικά άρρωστη.

Ο ίδιος νόμος που νομιμοποιούσε τις άμβλώσεις εξουσιοδοτούσε τους γιατρούς να πραγματοποιήσουν αφαίρεση των αντρικών γεννητικών οργάνων, αν έκριναν αναγκαίο προκειμένου να απαλλάξουν το άτομα από τις σεξουαλικές ορμές, που θα μπορούσαν να οδηγήσουν σε περαιτέρω παραβάσεις των παραγράφων 175 Ποινικού κώδικα βάση του οποίου διώκονταν ποινικά οι ομοφυλόφιλοι. Τότε άρχισε

* Το πρώτο τεστ νοημοσύνης αναπτύχθηκε από τον Alfred Binet στη Γαλλία το 1905 με παράτρυνση του Υπουργείου Παιδείας προκειμένου να μπορούν εύκολα να ξεχωρίσουν τα παιδιά με νοητική ανεπάρκεια. Χρησιμοποιήθηκαν από τον αμερικανικό στρατό προκειμένου να ταξινομήσουν τους άντρες στα πόστα που θα κατείχαν στις στρατιωτικές υπηρεσίες. Τα τεστ νοημοσύνης νομιμοποίησαν την πνευματική ανεπάρκεια των μαύρων και γενικότερα των ξένων και επέτρεψαν την επιτήρηση των νοητικά καθυστερημένων με στόχο το σταμάτημα της αναπαραγωγής τους.

να εφαρμόζεται πιο αυστηρά η παράγραφος 175 και η δίωξη των ομοφυλόφιλων εντάχθηκε στο πλαίσιο της φυλετικής πολιτικής του Hitler.

Το ζήτημα της τεκνοποίησης υπήρξε πολύ σημαντικός παράγοντας και αυτό δικαιολογείται από τα πειράματα που πραγματοποιήθηκαν στα άτομα που κατηγορήθηκαν για παραβίαση της παραγράφου 175. Καθώς είχε επισημανθεί ότι η καταστολή δεν επιφέρει τα επιθυμητά αποτελέσματα, την αύξηση δηλαδή του πληθυσμού, το καθεστώς έλαβε πιο δραστικά μέτρα. Μία λύση που δόθηκε στο πρόβλημα της ομοφυλοφιλίας ήταν τα πειράματα που πραγματοποιήθηκαν από το Δανό γιατρό Vaernet ο οποίος εμφύτευσε συνθετικές ορμόνες προκειμένου να επιτευχθεί η αντιστροφή των φύλων. Η ορμονική θεραπεία υποτίθεται ότι θα μετέβαλλε τα ομοφυλόφιλα άτομα σε φυσιολογικούς άντρες.

Η δίωξη των ομοφυλόφιλων εντάσσεται στο πλαίσιο των πολιτικών προγραμμάτων ελέγχου του πληθυσμού και της αναπαραγωγής που άσκησε το καθεστώς. Μέσα σ' αυτό το πλαίσιο, η σεξουαλικότητα τέθηκε στο επίκεντρο της βιοπολιτικής. Το σώμα του ομοφυλόφιλου, του Εβραίου, του άρρωστου, του «Άλλου» τοποθετήθηκε στο πολιτικό πεδίο και επενδύθηκε με σχέσεις εξουσίας και κυριαρχίας.

III. Η ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΤΟΥ ΝΕΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ ΚΑΙ Η ΑΣΚΗΣΗ ΒΙΑΣ ΣΤΟ ΣΩΜΑ ΤΟΥ «ΑΛΛΟΥ»

Στο βιβλίο *Επιτήρηση και Τιμωρία* ο Foucault επισημαίνει την άνοδο του σύγχρονου κράτους μέσω της εξαφάνισης του δημόσιου βασανιστηρίου. Σύμφωνα με το Foucault, το θέαμα του βασανισμένου σώματος καταστέλλεται καθώς αναπτύσσονται σύγχρονες μορφές διαχείρισης και ελέγχου του σώματος. Η «εξάλειψη του πόνου» υπήρξε βασική προϋπόθεση στον σχηματισμό των σύγχρονων «τεχνολογιών εαυτού». Όμως αυτή η γενεαλογία του σύγχρονου υποκειμένου αγνοεί την ιστορική εμπειρία του Auschwitz. Στο Τρίτο Reich αντί της εξάλειψης του πόνου, συναντάμε σφαγές, θύματα και πόνο σε μαζική κλίμακα. Προκειμένου να κατανοήσουμε γιατί ασκήθηκε τόση βία και προκλήθηκε τόσο πόνος και μάλιστα στη καρδιά της νεωτερικότητας, θα δούμε την συνύφανση μεταξύ της δημιουργίας του Νέου Ανθρώπου και του συστήματος αξίας που πρόβαλλαν οι βιο-ιδεολογίες που υιοθέτησε το ναζιστικό καθεστώς.

Με την άνοδο του Εθνικού Σοσιαλισμού στην εξουσία, ο Hitler έδειξε μεγάλο ενδιαφέρον για την φυσική κατάρτιση της νεολαίας του και την ανέδειξε σε μια από τις πιο βασικές εκπαιδευτικές αρχές. Η ισορροπία μεταξύ της διανοητικής αγωγής και της φυσικής κατάρτισης θεωρήθηκε αναγκαία συνθήκη για την ύπαρξη του μελλοντικού κράτους. Ο Hitler ισχυρίστηκε ότι κάθε μέρα οι νέοι πρέπει να ασχολούνται με την φυσική αγωγή, τουλάχιστον μία ώρα κάθε πρωί και βράδυ. Το ενδιαφέρον του επικεντρώθηκε ιδιαίτερα στο άθλημα της πυγμαχίας, καθώς ανέπτυξε το πνεύμα της επιθετικότητας, απαιτούσε αστραπιαίες αποφάσεις και εκπαίδευε το σώμα με «ατσαλένια επιδεξιότητα» (in steely dexterity). Μέσω του αθλητισμού και της γυμναστικής τα αγόρια θα αποκτούσαν πειθαρχία και θα γινόταν σκληρά σαν ατσάλι. Με αυτό τον τρόπο θα απέφευγαν να ενδώσουν στα πάθη τους και να γίνουν μαλθακοί. Η παρότρυνση προς τον αθλητισμό αποτελούσε μέρος του φυλετικού- ιδεολογικού οράματος του Hitler, καθώς για την ευημερία του κράτους πρώτος στόχος υπήρξε η διατήρηση, η φροντίδα και η ανάπτυξη των καλύτερων φυλετικά στοιχείων.⁸⁶

Οι Ολυμπιακές Αγώνες του Βερολίνου το 1936 που οργάνωσε το χιτλερικό καθεστώς και κινηματογραφήθηκαν από την Leni Riefenstahl συνοψίζουν την

⁸⁶ Michael Burleigh and Wolfgang Ippermann, *The racial State: Germany 1933-1945*, Cambridge University Press, 1991, κεφ.7, σελ. 201-202

ιδεολογία του ναζιστικού καθεστώτος. Οι εικόνες που σκηνοθέτησε αποτελούν την αποθέωση του ιδανικού της αρρενωπότητας και της ομορφιάς. Γυμνοί, ξανθοί αθλητές με εύρωστα κορμιά να επιδίδονται σε διάφορα αγωνίσματα με φόντο το θαλασινό τοπίο και τον ουρανό, έτοιμοι να κατακτήσουν την νίκη. Το τέλειο σώμα και το φυσικό τοπίο αποτέλεσαν σύμβολα της νέας Γερμανίας του Hitler. Ιδιαίτερα η ανάδειξη του δυνατού, γυμνασμένου, υγιές και αρρενωπού σώματος ταυτίστηκε με το πρότυπο του Αρείου.

Το κύριο πρόγραμμα του φασισμού στόχευε στην δημιουργία ενός τύπου ανθρώπου. Μέσα από το «καθεστώς της πειθαρχικής εξουσίας», ο Hitler θέλησε να επιβάλει ένα κανονιστικό πρότυπο αρρενωπότητας, μια «θεμελιακή αρχή ενός κανόνα που πρέπει να τηρείται» προκειμένου «να είναι όλοι ομοιόμορφοι».⁸⁷ Σύμφωνα με το Foucault, η πειθαρχία είναι μια μορφή εξουσίας που «κατασκευάζει» υποκειμενικότητες. Η γέννηση του Νέου Ανθρώπου αποτέλεσε μία νέα μορφή υποκειμενικότητας, στο σχηματισμό της οποίας σημαντικό ρόλο έπαιξε η *τελειότητα του σώματος*. Η έννοια της τελειότητας, που όπως είδαμε αποτέλεσε κεντρική έννοια στην αισθητική του 18^{ου} αιώνα και καθόρισε το αντρικό εθνικό στερεότυπο, χρησιμοποιήθηκε από το φασισμό και τον Εθνικό σοσιαλισμό για ιδεολογικούς σκοπούς. Το σώμα έγινε, έτσι, στόχος ιδεολογικής επέμβασης. Ο Νέος Άνθρωπος δεν ήταν απλά ένα νέο σώμα ή μια νέα ψυχή αλλά αποτελούσε άρρηκτη ένωση αυτών των δύο, εξαλείφοντας τις αντιθέσεις πνεύμα / σάρκα, συνείδηση / επιθυμία. Ήταν ένας άνθρωπος με «σιδερένια θέληση» που ξεπερνούσε τον άνθρωπο όπως ήταν μέχρι τώρα, σαν να κατείχε άλλο σώμα, το τέλειο σώμα, πέρα από το συνηθισμένο φυσικό ανθρώπινο σώμα τους.⁸⁸ «Πλαισιωμένος αιώ τους αγκυλωτούς σταυρούς ...είναι ένα άτομο ψηλό, δυνατό, μώδες Αυτός είναι ένας τυπικός « Άριος» (Aryan). Ο "Homo Germanicus" – ο νέος θεός στο πρόσωπο του οποίου οι Γερμανοί θαυμάζουν τον εαυτό τους».⁸⁹ Ένας νέος θεός και μια εξιδανικευμένη εικόνα του εαυτού, αυτός ήταν ο Νέος Άνθρωπος που προορίστηκε να θεραπεύσει τις θρυμματισμένες ψυχές των ανθρώπων που μόλις είχαν βιώσει τις συνέπειες του πολέμου. Το αντίκτυπο όμως της θεραπείας του υπήρξε η υπερβολική βία και οι μαζικοί φόννοι που δεν μπορούν να συγκριθούν με κανένα άλλο ιστορικό γεγονός στην ανθρώπινη ιστορία.

⁸⁷ Michael Foucault, *Επιτήρηση και τιμωρία: η γέννηση της φυλακής*, εκδόσεις Ράππα, 1989(:), κεφάλαιο *Η πειθαρχία*, σελ. 242

⁸⁸ Elana Gomel, *From Dr Moreau to Dr Mengele: The Biological Sublime*, Poetics Today, Summer 2000, σελ 396

⁸⁹ Michael Burleigh and Wolfgang Wippermann, .ο.π., κεφ.7, σελ. 336

Η θεωρία του Δαρβίνου έπαιξε σημαντικό ρόλο στην διαμόρφωση της ουτοπικής υποκειμενικότητας του Νέου Ανθρώπου. Όπως ήδη αναφέραμε στο πρώτο κεφάλαιο, η θεωρία ης εξέλιξης συνέβαλλε σε μια νέα σύλληψη της φύσης ως άπληστης και σκληρής. Στην καρδιά της ιδεολογίας της δημιουργίας του νέου ανθρώπου βρίσκεται η ταύτιση του με αυτό το πρότυπο της φύσης. Το νέο άτομο επιδιώκει τη διαφυγή από την ανικανότητα και το τρόμο, υπερνικά τις αδυναμίες των κοινών ατόμων, προκειμένου να επιτευχθεί αυτό που ο Hitler ονόμαζε το ανώτατο αγαθό: μία φυλή σύμφωνα με τους κανόνες της ευγονικής.⁹⁰ Η νέα ανθρώπινη υποκειμενικότητα ενσωματώνει την άρνηση του Δαρβινισμού για την θεμελιώδη ανθρωπιά, ενώ συγχρόνως εξουδετερώνει την έμφαση στο τυχαίο, το απρόβλεπτο και το ανόμοιο.

Στη διαμόρφωση της νέας ανθρώπινης υποκειμενικότητας, η πρόκληση του πόνου κατείχε σημαντική θέση και νομιμοποιήθηκε από τις ψευδοεπιστημονικές πεποιθήσεις σχετικά με τους νόμους της ζωής και της φύσης. Προκειμένου να ενθαρρυνθεί η διάδοση της βιολογικής ανωτερότητας των Αρίων (Aryans), το σώμα του μη- Άριου, του Άλλου έπρεπε να καταστραφεί. Η εκπληκτική σκληρότητα που ασκήθηκε υπήρξε αποτέλεσμα μιας ιδιαίτερης ιδεολογικής επένδυσης. Προκειμένου να επιτευχθεί ο στόχος του ναζιστικού κράτους, οι Ναζί αυτοχαρακτηρίστηκαν «παιδιά του θεού» που είχαν την εξουσιοδότηση να καταστρέφουν και να σκοτώνουν για χάρη αυτού του ιδανικού. Η δημιουργία του νέου ατόμου απαιτούσε την ικανότητα να επιφέρουν πόνο χωρίς να νιώθουν κανέναν οίκτο για τα θύματα τους.

Το νέο άτομο που ενσαρκώνουν οι Ναζί είναι χωρίς συναισθήματα. Δεδομένου ότι τα θύματα ορίζονται ως μη- άνθρωποι, η φαντασιακή ψυχική ταύτιση μαζί τους αναβάλλεται. Αντίθετα, ενεργούν φέρνοντας σε αντιπαράθεση το δικό τους αδιαπέραστο σώμα, με το βασανισμένο σώμα του Άλλου. Η αποσύνθεση της προσωπικότητας και η καταστροφή της ατομικότητας θεσμοποιήθηκε στα στρατόπεδα συγκέντρωσης με τους σκόπιμους λιμούς, τα βασανιστήρια, τη ταπείνωση των φυλακισμένων, οι οποίοι δεν αναγνωρίζονταν ως άνθρωποι. Μέσα σ' αυτό το πλαίσιο ο πόνος που προκλήθηκε από τα βασανιστήρια δεν εξισώνεται απλά με την καταστολή αλλά μετατρέπεται σε εξουσία που παράγει νέες μορφές ύπαρξης και νέες υποκειμενικότητες. Καθώς η ατομικότητα του θύματος θρυμματίζεται, ο θύτης αποκτά ακατανίκητη και αδιαίρετη δύναμη.

Καθώς η πρόκληση της βίας παρερμηνεύτηκε ως νόμος της φύσης, αυτός που ασκεί την βία θεωρείται αντιπρόσωπος της φυσικής τάξης. Όποιος παρέκκλινε από

⁹⁰ Elana Gomel, ό.π σελ 398

το πρότυπο του Νέου Ανθρώπου, δεν μπορούσε να αναγνωρίσει τους νόμους της φύσης και θεωρήθηκε «κατώτερος» στην σκάλα της φυσικής εξέλιξης. Ο επιστημονικός ορθολογισμός που διακρίνει το ναζιστικό καθεστώς, και γι' αυτό το λόγο το καθιστά μοναδικό σε σύγκριση με τα άλλα ολοκληρωτικά καθεστώτα, τοποθέτησε το νόμο της φύσης πάνω από τον ηθικό νόμο. « *Ότι δεν μας σκοτώνει, μας κάνει πιο δυνατούς*» είπε ο Nietzsche. Ο νέος άνθρωπος του Hitler τροποποίησε αυτό το ρητό « *Ό,τι σκοτώνει τους άλλους μας κάνει πιο δυνατούς*».

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Μέσα από την παρούσα εργασία προσπαθήσαμε να διαφωτίσουμε τις διαδικασίες ιατρικοποίησης της ομοφυλοφιλίας και των συνακόλουθων συστηματικών πολιτικών διώξεων και κοινωνικών αποκλεισμών των ομοφυλοφίλων κατά τη νεωτερικότητα. Επικεντρωθήκαμε τόσο στις συγχρονικές όσο και στις ιστορικές διαδικασίες πολιτικοποίησης της σεξουαλικότητας στο πλαίσιο των πολιτικών προγραμμάτων ελέγχου του πληθυσμού. Η κατανόηση του συγκεκριμένου παραδείγματος της μαζικής δίωξης των ομοφυλόφιλων από ένα πολιτικό καθεστώς στον πυρήνα της ιδεολογίας του οποίου βρισκόταν η πίστη στην επιστημονικοποίηση ακραίων μεθόδων ελέγχου του πληθυσμού, απαιτεί τη διερεύνηση της σταδιακής ιατρικοποίησης και πολιτικοποίησης της σεξουαλικότητας στο πλαίσιο των νεωτερικών κοινωνιών και την μετεξέλιξη των διανοητικών και επιστημονικών παραδόσεων του ευγονισμού καθώς και τις διασυνδέσεις του με τη χάραξη πολιτικών ελέγχου του πληθυσμού.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- [1] Burleigh Michael and Wolfgang Wippermann
1991 *The racial State: Germany, 1939-1945* (Cambridge University Press).
- [2] Bourdieu Pierre
1999 *Η Ανδρική Κυριαρχία* εκδ. Στάχυ
- [3] Foucault Michel
1978 *Η ιστορία της σεξουαλικότητας: Η δίψα της γνώσης* εκδ. Ράππα
1976 *Επιτήρηση και τιμωρία: Η γέννηση της φυλακής* εκδ. Ράππα
- [4] Gilbert Herdt
1994 *Third Sex, Third Gender Beyond Sexual Dimorphism in Culture and History* Zone Books- New York
- [5] Harrington Anne
1997 *Unmasking Suffering's Masks: Reflections on Old and New Memories of Nazi Medicine στο Social Suffering* University of California Press
- [6] Heger Heinz
2000 *Οι άντρες με το ροζ τρίγωνο: Η μαρτυρία ενός ομοφυλόφιλου από τα στρατόπεδα συγκέντρωσης (1939- 1945)* εκδ. Μαύρη Λίστα
- [7] Jennifer Terry
1995 *Anxious Slippages between "Us" and "Them": A brief History of the Scientific Search for Homosexual Bodies στο Deviant Bodies* Indiana University Press
- [8] Kevles Daniel
1985 *In the name of Eugenics: Genetics and the Uses of Human Heredity* London
- [9] Mosse George
1985 *Nationalism and Sexuality: Respectability and Abnormal Sexuality in Modern Europe* Howard Fertig New York
- [10] Proctor Robert
1988 *Racial Hygiene: Medicine Under the Nazis* Cambridge: Harvard University Press
- [11] Weeks Jeffrey
1981 *Sex, Politics and Society: The regulation of Sexuality since 1800* Longman

ΑΡΘΡΑ ΣΕ ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

[1] Dietrich Donald

Catholic Eugenics in Germany, 1920-1945: Hermann Muckermann, S. J and Joseph Mayer στο Journal of Church & State, Summer 1992, Vol.34, Issue 3

[2] Gomel Elana

From Dr. Moreau to Dr. Mengele: The biological Sublime στο Poetics Today 21:2, Summer 2002

[3] Graham Loren

Science and Values: The Eugenics Movement in Germany and Russia in the 1920s στο American Historical Review 77, Vol. 82, Issue 5

[4] Haeberle Erwin

Swastika, Pink Triangle and Yellow Star- The Destruction of Sexology and the Persecution of homosexuals in Nazi Germany στο The Journal of Sex Research, Vol. 17, No3 August 1981

[5] MacKenzie D.

Karl Pearson and the Professional Middle Class στο Annals of Science, 36, 1979

[6] Welch David

Nazi Propaganda and the Volksgemeinschaft: Constructing a People's Community στο Journal of Contemporary History, Vol. 39,2, April 2004

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

004000074 181